

Kort end' waerachtig verhael, waeromme de particuliere Synodus van Zuyt-Hollant het boeck Hermanni Herberts ... genaemt Korte verklaringe over de woorden Pauli, Roman. 2.&c. als onsuyver end'schadelick gheoordeelt ... heeft ...

<https://hdl.handle.net/1874/9405>

Kort end' vvaerachtich

Verhael / waer-

nime de particuliere Synodus van
Zuyt-hollant het boeck Hermannii Herberts / Pre-
dicants ter Goude / genaemt Korte verklaringe over
e vvoorden Pauli, Roman. 2. &c. als onsupber end'
schadelick gheoordeelt / ende hem van het Pre-
dick-amyt ghesuspendeert oft op-
gheschorst heeft.

Waer verhaelt worden de verscheyden handelun-
gen die met groater gheduldicheyt in sommige jaren langh met
Hermannio ghehouden zijn: ende oock aenghewesen eenighe
passagien in sijn boeck teghen de waerheyt des
Goddelicken woorts strydende / etc.

beschrieben by laste des voorsz Synodi / tot eens pders bericht /
end' waerschouwwinghe Hermannii selve / op dat de Kercke
niet ghedranghen werde teghen hem / onboets
veerdich blyvende / wijsders te
handelen.

ex dono ex. pollicis

IN S'GRAVENHAGHE,
by Melbrecht Heyndrickz. Ordinaris Drucker der
Herren Staten van Hollandt. Anno 1592.

3
¶ Cort end' vvaerachtich verhael

vvaeromme de Synodus van Zuyt-hollandt het boec Hermanni Herberts, ghe-naemt *Corte verclaringhe*, &c. als onfuy-ver end' schadelick geoordeelt, end' hem van t'Predick-ampmt gesuspendeert heeft.

Dheylighe Apostel Pau-

lus vermaent ons / dat wy de **Ou-**derlingen der kercken die wel re-geren / dobbele eere weerdich ach-

1. Tim. 5. 17.
20
Dat de Chri-
stelicke straf-
se oock moet
gaen over
quade Predi-
canten.

ten sullen / voornemelick die inden
woorde en leere arbeiden: en datmen tegen eenen
Ouderlinck geē beschuldige en sal ontfangē / ten
zy door twee oft dry ghetuygen. Maer aen d'an-
der zijde is oock sijn bevel / dat de Ouderlingen
die sondighen / in aller tegenwoordicheyt bestraf-
t sullen werde / ten eynde de andere mede vreesse heb-
ben. Wanneer dese regel inder kerche Christi ge-
volcht wert / soo kan daer wt niet anders comen
dan groote vrucht: wāt het sonderling dient / ont-
de kercken-dienaers te onderhoude byde oprech-
ticheyt der leere ende des levens / en om de ver-
dozentheden te weeren / die de duivel sonder op-
houdē arbeit in te voerē inde Gemeente Gods.
Alle de ghene die de Heere trouwelick dienen / en
bysonderlick die sijn woort recht vercondigen /
sijn int gemeē onderwozpe den haet en opspraeck
der booser werelt. Hieromme is wel behoortlick
ende noodich / datse in te meerder weerde gehou-
den werden vanden genē die de waerheyt beken-
nen / op datse niet moedeloos en werde / maer ha-
ren loop niet vrechde mogen volbrengen: Oock
betaent het geensins / dat de clachten die teghen
N ij de Die

4
 de Dienaers Christi voortgebracht werden / ter-
 stont geloof vinden / maer deselve behoore alboo-
 ren neerstelick ondersocht te werde / ten eynde de
 onnooselheyt gheen verkortinghe en lijde. Doch
 wainmeer het geschiet / dat een Dienaer der Kerc-
 ke Christi in leere ofte leven hem ontgaet / en tsel-
 ve sekerlick bekent is : Soo soude het in gheener-
 ley wijze betamē / dat de soodanige / die gestelt zijn
 om andere te leeren en te vermanen / selve onbes-
 straft voortgaen soudē / als sy de straffinge ver-
 dient hebben : want hier tot niet anders ware te
 verwachten / dan het verderf der Ghemeente
 Gods / dewijle een yeghelick sonder eenige vreesse
 ofte achterdencken hem begeben soude de quade
 voorganghers te volghen.

Dat teghen
 Hermannum
 na lange ge-
 dult heeft
 moeten ghe-
 handelt wor-
 den met op-
 schortingē vā
 sijn Dienst.

God heeft ons door sijn sonderlinge goetheyt
 in dese Provincie van Hollandt nu veele jaren
 langh de openbare oeffeninge der warer Christe-
 licker Religie laten behoude : Waer alsoo de Sa-
 tan merckt / dat hy ons door openbaer geweld en
 macht onser vranden / daer van tot noch toe niet
 en heeft konnen berooven : soo vervolght hy ons
 niet alleē met wterlickie macht van wapenen en
 oorlogē / maer arbeyt oock insonderheyt de Kerc-
 ke inwendich te beschadigen op menigerley wij-
 se / selfs door de ghene die haer tegen de Roomsche
 afgoderije en Spaensche tyrannie stellen / ja die
 wterlickie professie doen vande Religie : en met
 namen poocht hy de leere te verderue / en schade-
 liche dwalingen besjden in te voerē door de ghe-
 ne selfs / die gestelt zijn om anderen den wegh der
 waerheyt te leeren : Waer van men een droevich
 exempel gesien heeft vooz ettelicke jaren in eenen
 Predicant / tegen denwelckē (als bevechtende de
 goede ordene / en bouē dien ooc afwijckende van-
 de supberheyt der leere) de Kerkke ten wtersten

9
toe heeft moeten handelen. Maer het is te beklagen/dat seer kortz daer na een ander Predicant tegen de repne leere hem heeft beginnen te openbaren/ genaemt Hermannus Herberts / die hem draecht als Dienaer des Goddelickē woorzts ter Goude : tegen wiens persoone na seer lange gheduld en veele vermaningen/ waerschouwungen/ end' onderrichtinghen / die hy al met groote wederspanicheyt inden wint geslagen heeft / de particuliere Synodus van Zuyt-hollandt eyndelick voortghegaen is tot sijner opschortinghe vanden Kerckendienst. De Heere ghebe hem bekeeringe/ op dat de Kercke niet ghedronghen werde (alsoo noch gheen leedtwesen aen hem gespeurt werdt) haer verder over hem te bedroeven.

Dan overmits dusdanige handelinghen ghemeenlick veele opspraeckis onderwozpe zijn/ ende de dupvel door sijn instrumenten in aller manieren arbeit de Kercke Gods te beschadigen/ soeckende den mensche wijs te make/ als of de ghene die alsoo handelē door haet en rijdt gedreue waren / en niet en sochten de ghemeene nutticheyt / maer alleen haer eppen eere: Soo is noodich bevonden/ tot eens pegelick onderrichtinge int licht te gheue een kort en waerachtich verhael van deser sake : beghinnende van dat Hermannus hem eerst gheopenbaert heeft/ niet in alles eens te zijn inder leere met de ghereformeerde Kercken/ ende woorts vervolgede sijne handelingē/ en tgmt met hem doorgaens is gedaen tot deser ure toe: Ten eynde een pegelick mach weten/ dat den regel des Goddelicken woorzts hier bobē aengetogen / aen hem is onderhouden / en soo daer eenige faute is byde Kercken/ dat gheē andere daer by en is/ dan datse met hem wat te sacht gehandelt en te lange ghetoeft mach hebben. En sal niet anders in dit

Dat dit boeck ken reden sal gheven waeromme en op wat wijse tegens Hermānū doorgaens gehandelt is.

berhael boortgebracht werden / dan tgunst tot de
 Register en Acten der Kercken en der Synoden
 ghetogē is / ofte andersins altoos sal connē blyc-
 ken inder waerheyt alsoo gheschiet te zyn.

Dat Herman-
 nus al wat
 vroech tot
 Dordrecht eē
 vermoedē van
 hem gegeven
 heeft, vā niet
 vast te staen
 inde reyne
 leere.

Hermannus Herberts / gecomen
 zijnde wt het Clooster daer hy Conbētuael
 was / heeft hem eerst tot het predick-ambt bege-
 ven gehad onder die vande Aufburchsche con-
 fessie : en daer na is hy tot den Kerckendienst ge-
 comen tot Neder-wesel / van waer hy in Februa-
 rio 1579. beroepen en aengenomē is geworden
 byde Christelicke Ghemeente van Dordrecht / die
 tot dier tijt grootelicx Predicanten vā doen had-
 de. Hy liet hem verclupden / dat hy daeromme van
 Wesel hadde begeeren te scheyden / obermits hem
 niet aenstont dat de Kercke aldaer noch eenighe
 ceremonien wt den Pausdom overgebleven ge-
 bruycte. Woude God / dat hy sijn conscientie na-
 maels so wel bewaert hadde / als hy de rechte lee-
 re deser Kerckē bestreden / en de weerdicheyt des
 wterlickē diensts des Goddelickē woorts en den
 Sacramentē vā God selve ingestelt / soo wepnich
 betrachtet heeft. Te Dordrecht staende / is hy in
 goedē aensien sommige jaren gheweest / soo byder
 Obericheyt en Ghemeente / als by sijne mede-Die-
 naers en Classe-genoote / inder Stat en ten plat-
 ten lande: Vandē welcken hoetwel eenighe al wat
 vroech wt sijn predicatien en tsamenprekinghen
 begondē te merckē / dat hy wat wanckelbaer stont
 in eenige punten der leere : sy nochtans achtende
 tselve te comen niet wt quaerwillicheyt maer wt
 onverstant / en siende dat sijne wanckelbaricheyt
 meest worde veroorsaect / door dien hy begeerlick
 las allerley boeckē / oock vande schadelickste ket-
 ters / hebben noch van hem geen vast vermoeden
 van

van ongesontheyt inder leere connen scheppen /
 maer hem evenwel vrendelick ghewaerschout
 vooz t'lesen van schadelicke boecken / waer dooz
 een die niet wel in Goddelicke schrifture ervaren
 is / en geen goet fondement heeft / lichtelick een
 smette mocht crjgen / en de reyne waerheyt dooz
 t'aenhangen des quaets verduyfster / ofte de ge-
 sonde maniere van spreken verlozen soude mogen
 werden. Hebbē oock sijne mede-Dienaers inder
 Stat dickwils dooz lieffelicke communicatien en
 vermaningen gearbeyt / hem te behouden by de
 rechtsinnige en schriftmatige gebruyckelicke ma-
 nieren van leeren / en in hare predicatien by gele-
 gentheyt te duydelicker wtgedruet end' verklaert
 de dingen/die by hem duyfster/twijfelachtich/ofte
 niet genoeghsaem wtgelept waren.

Dit deden de Predicanten wt last harer con-
 scientien/ en na wtwijssen haers ampts/overmits
 hen God gebiet acht te hebben soo wel op haer-
 selven als op de kudde die hen bevolen is: Doch
 het geschiede al op soodanigher wijze / dat daer
 dooz geen weersin ghevallen is/ noch de goede ge-
 meenschap gebroken tusschē Hermannum en zijn
 mede-Dienaers: gelijck by hem self menichmael
 van hare goede vrientschap en lieffelicken omme-
 gangen bedanct heeft. Maer t'is daer na geschiet
 dat hy in sijn sermoenen noch claerder heeft laten
 mercken sijn onverstant oft verschepdenheyt int
 gevoelen / soo int verclaren der texten/als int ver-
 handelen van eenighē artijckelen der leere. Heeft
 oock somwijle / voornemende eenē anderē tert op
 sijn eygen hant / sonder dē Kerckenraet pet te seg-
 gen/ de predicatie des Catechismi achtergelaten/
 dewelcke na Kerckē-ordeninge sondachs s'namid-
 dachs in allē Gemeentē geleert wert/ en seer noo-
 dich is om de fondemētē der Christelicker Religie

Hermannus
 neet devried-
 licke verma-
 ningen synet
 niet-broede-
 rē niet waer.
 Act. 20, 28.

S den menschen grondich en ordentlick in te druc-
ken. Hier over is hy in Junio 1582. aenghe-
sproken gheworden: ende alsoo hy de vermannin-
ghe niet seer wel en nam / soo worde hem afghe-
braecht / of inden Catechismo yet was dat he be-
swaerde / ende begheert / indien daer yet ware / dat
hij't vry aenwijsen soude / om berechtet te mogen
werven: ofte / wanneer yet berispelick daer inne
stont / dat sijn mede-Dienaers berechtet zijnde /
tselve mede wilden laten. Waer op hy wel niets
boortbracht wt de Catechismo / dat he mis haech-
de: maer qua nochtas onlanct daer na opentlick
te predickte vande Volkomenheyt / op sulcker wij-
se gelijk die van eenighe dwalende gheesten ge-
dreven wort: Datter namelick de mensch toe ko-
men kan in dit leven: en mis bruycte daer toe den
text Philip. 4. 13. alwaer Paulus seyt: Ick ver-
mach alle dinck door Christum / die my machtich
maect. En seyde vry wt op den predickstoel / dat
ter wel waren die sulcke leere niet geerne hoorde /
maer dat het gheseght most zijn / al soude daer
twist oft strijt om vallen.

Hermannus
predict an-
recht vande
Volcomēhey
der wederge-
borenen.

Herm. wordt
vermaet van-
den Kercken-
gaedt, maer
maectet noch
arger als te
vooren.

Nota,

Sijne mede-Dienaers dit aenhoorende / ende
ooch tot kennisse komende / dat hy in sijn andere
sermoene van gelijcken dede / hebben noodich ge-
acht hem daer af te vermanen inde Kerckenraet /
navenmael verschepde bysondere vermaningen
niet gheholpen hadde / overmits nu ooch alreede
eenige van quade ghesintheyt wesende / hare opi-
nien met Hermanno begonde te verschoonen: en
met name een sekere Drou-persoō (die byde Die-
naers des woorts van haer dwalinge vermaent
worde wt name der Kercke) haer wel dorste be-
roepē op de leeringhe Hermanni / rondt wt seg-
ghende / dat Hermannus Christum recht leerde /
maer dat sy hem verduysterden: dat sy onrechte

9
Leeraers waren en noch vleeschelick gesint/geen
onderschept wetende tusschē den natuerlicken en
wedergebozenē mensche/etc. Vā welck haer we-
derbaren de Predicanten verhael doende inden
Kerckenraet/ heeft Hermannus/ aldaer teghen-
woordich / t'zint hem voorgehouden worde niet
dan met eenige generale ontschuldigingē gesocht
te ontleggen/ en niet ernstlick de verantwoordin-
ghe der supberer leere aengebonden. Waeronne
sijn mede-Dienaers nu opentlicker als te hooren
(doch met aller bescheydenheyt) hem verklaerdē/
datse in eenighe wtlegginghen der schrifture / en
leeringen die hy op den predicstoel voortgebracht
hadde (daer vā sy exempelen verhaeldē) een groot
mis hagen hadden/hem vermanende tot afstande
end' beteringe / en aanbiedende met hem te confe-
veren vander leere/en soo hy yet wist te bestraffen
in haerlieder predicatien/ tselve van gelijcken be-
rept te zijn aen te hooren en t'beste aen te nemen.
Maer soo verre was het / dat hy dese vermanin-
gen en presentatie aengenomen en gebolght sou-
de hebbe/ dat hy ter contrarie kortz daer aen een
andere nieuwicheyt aenrichtede/ tot meerder be-
wijs dat hy hem in sijn leere vande gemeene Die-
naers wilde affscheyden. Wāt als hy de Belijde-
nisse des gheloofs tegen dē dach des Avontmaels
most prediccken (gelijck dat te hooren verkōdicht/
en den ghenen die haer van nyens ter Tafel des
Heeren begeben souden/ aengeseyt was) soo heeft
hy wat anders ghenomē/ seggende: Men pleeght
nu de bekentnisse des geloofs te doen / maer ick
hebbe voorgehomen desen text te verklaren: Ja
hy seyde int eynde der predicatie / dat hy sulcx
dysentmael beter achtede. Waer over bestraf-
wesende indē Kerckenraet voor het Avontmael/
nam hy de vermaninge onweerdelick: Doch als

hem de Vergaderinge door sekere hare gedepu-
teerde liet aanbieden vriendeliche communicatie/
soo nam hy de presentatie aen / belovende midde-
len voor te slaen tot vrede / Waer mede de Kerckē
raet te vrede was / die alle onrust socht te weeren/
en dit vier in stillicheyt te blusschē : te meer / ober-
mits de Kerckie van Dordrecht in voorgaende
tijden meer eenige swaricheyt (hoewel niet inder
leere) gehad hadde / en sy by experientie bebou-
den hadden / hoe geheel schadelick en verderffe-
lick den Kercken alle eenicheden zijn.

Hermannus
houdt zijn be-
lofte niet,
en drijft
openbaerlick
met opset en
ander leere.

Hermannus / die niet alleen ten Avontmael
was gheweest / maer oock tselve met sijn eyghen
handen botghedeelt hadde / betrachtende geensins
sijn voorgaende belofte van vrede / en de professie
van eenicheyt des rechten geloofs die de Christē
nen int ghebruyck des Avontmaels doen. Want
s namiddachs comende op den predicstoel / dreef
hy vā nyens seer hart de leere der volcomenheyt /
en leerde dat de gerechticheyt wesentlick in ons
verbult most werden / etc. rondt wt verwerpēde
de tegenleere vande toegerekende rechtverdic-
heyt / inden Catechismo begrepen. Sedde voorts
neben meer andere dingen: Het moet geseyt wor-
den / al souder twist oft strijt om vallen : Ic moet
v waerschouwen / al soude my de gantsche we-
relt vyant worden. Hier van vermaent zijnde / be-
kende hy wel te veelē gedaen te hebben / maer ver-
klaerde onder anderen / dat hy eertijts int Paus-
dom was geweest / daer nae totten Lutherdom /
en ten laetsten tot onse leere hem begeben hadde :
Daerom ic / nadien hem God nu een beter had-
de geopenbaert / waerom hy dat niet vryelick lee-
ren soude ? Daer hy nochtans wel behoorde te
weten / datmen niet op openbaringē / maer op het
beschrevē woort Gods behoort te staen. En of hy
hem

Nota.

hem al liet duncken Gods woort aen sijn sijde te hebben/ dat hy evenwel schuldich was al vooren met sijn mede-broeders sijn gevoelen te overleggen wt de V. Schriftuere / en tselve niet alsoo op den stoel te brengen / tot groote argernisse der Gemeente. Boven die/ hoewel hy ter selver tyt aengenomen hadde de presentatie hem by den Kerckenraet gedaen/ om met sijn mede-broeders van t'stuck dat in questie was te communiceren / en beloeft hadde/ soo lange de communicatie stont/ van desaecke niet te roeren: Soo heeft hy nochtans

Hermannus
gzet zijn be-
lofte weder
te buyten.

rochts daer na in sijn predicatie wederomme ge-
arbeyt de leere der volcomenheyt te bevestigen/
ghebruyckende daer toe een reden genomen van
de almachticheyt Christi.
Als nu d'andere Predicantē inde vergaderin-
ge des Kerckenraets / ter presentie van eenē Pre-
dicant wt de Classe / met Hermanno in commu-
nicatie ghetredē waren over tgene in sijn sermoe-
nen gemerckt en gehoort was: Soo heeft hy on-
der anderen met verscheydē texten der schrifture
willen houden staende de volcomenheyt der ge-
loovigen in desen leven. Men bevant oock dat hy
de vvesentlicke inwooninghe Christi inde geloov-
vigen stelde / sonder hem tselve te laten benemen
door eenich contrari bewijs: Daer nochtans de
schrift seyt / dat Christus in ons vvoont door tge-
loof, ende van geen inwooninghe des wesen ofte
der substantie Christi in ons vermaent. Item/
dat hy geen onderscheyt maecte tusschen het eeu-
wighe woort Gods (d'welck is de Sone Gods) en
het gesproockē gepredicte woort: en dat hy de
texten van d'een en d'ander onderscheydentlick
sprekende/onder een ander vermengde. En wan-
neer hy sach dat hy sijn saecke niet konde staen-
de houden/van niet verdrapinghe der schrifture/
soo wil

Conferentie
met Herman-
no, die staen-
de wil houdē
sijn leeringe:
en seydt ron-
delick niet
eēs te sijn int
gheloof met
zijn mede-
Dienaers.

Ephes. 3.17.

Joan. 1. 1.18.

soo wilde hy daer wt scheyden / seggende dat het
 onnutte disputatien warē: hy wilde by tsijne bli-
 ven ende niet meer daer toe doen. Waer op als
 hem sijne mede-Dienaers antwoorde / dat
 het nochtans noodich was inde sake voordr ge-
 handelt te worden / ende sepden dat spluyden niet
 verandert hadden inder leere / maer gebleven wa-
 re by de gemeene belijdenisse des gheloofs en Ca-
 techismo der Nederlandschen ghereformeerden
 Kercken: dat hy van ghelijcken schuldich was te
 doen / en dat als dan tusschē hen geen twist wesen
 soude: daer by presenterende / dat nuē andere Pre-
 dicanten wt Hollant / ofte wt wat Kerckē vande
 vernieerde Provincien hy wilde / nemē soude / om
 de saae te oordeelen: Soo verclaerde hy (twelcke
 Hermānus oock te vooren en daer na noch meer
 bekent heeft) dat hy niet zijn mede-Dienaers int
 gheloof niet eens was / en blijvē wilde by tghene
 hem was gheopenbaert / en tguut hy in sijn hert
 hadde: Dat hem niemant daer af soude brengen:
 dat hy hē oock niemants oordeel en wilde onder-
 werpen: Want (sepde hy) hy souden my ongelijck
 ghevē / dewijle sy gesint zijn gelijk ghy. In wel-
 ke propoostē Hermān sijn mede-broeders groo-
 telick bedroeft warē / overmits hy hem daer mede
 afscheyde niet alleē vā sijn mede-Dienaers / maer
 oock vā alle gereformeerde Kerckē / met dē wel-
 kē hy bekende sijn mede-Dienaers in eē gheloof
 en gevoelē te staen. En als hy hem sepde dat sulck
 gevoelē / ghelijck hy dreef / by Osiander / Swen-
 felt / Hendrick Nielaes / David Jozisz en dier-
 gelijkē was / en dat hi niet te vergeefs vā sijn me-
 de-broeders so dickwils was gewaerschout Da-
 vid Jozisz en diergelijckē boecken niet soo veele te
 lesen / noch niet so danige gesintheidē gemeēschap
 te hebbē: Soo verhaelde hy dize oft vier punctē /
 inde

Nota.

Herm. wil
 hem gener
 Predicanten
 oordeel on-
 derwerpen.

Nota.

inde welke hy verklaerde den soodanigē niet toe
 te staen: Want (seyde hy) ick gheloove de verrij-
 senisse der dooden en een ewich lebē: item/ eenen
 wesentlickē Chyristū: Seyde oock niet toe te staen
 de veelheyt der vrouwen / hoe wel men hem (soo
 hy klaechde) anders na gaf / maer bekende inden
 huwelicken state eenen man en eene vrouwe: ver-
 wierp mede de oproericheyt / ende het nemen des
 sweerts / bekennēde tselve der Overheyt daer toe
 gheordonneert / van God gegheven te zijn.

Een yder Chyristē bedencke / oftmē niet behoort
 eenen gruwel te hebben voor sulcke gheesten / als
 daer is David Jozisz. / Heyndrick Niclaes / en
 diergelijcke / die den Chyristelicken naem dragen
 de / de verrijsenisse des vleeschs / een ewich lebē /
 eenen wesentlicken persoonelicken Chyristum / en
 meer andere punten / daer op het geheele Chyristē-
 dom rustet / loochenen : en oftse te ontschuldighen
 zijn / die haer boecken begeerlick lesen / waer door
 dan (na de woorden Pauli : Laet v niet verley-
 den: Boose redenen verderben goede zeden) lich-
 telick besmettinge valt / en toestemminge / soo niet
 van soodanige afgrijselicke opinien / minners van
 andere leelicke dwalinghen / die in haer boecken
 meer zijn / waer aen Hermannus hem mede buyl
 genaect heeft / ghelijckmen wt de voorghemelde
 sijne woorden mach afnemen / en andersins hier
 na in dese Historie kilaerlicker sal blijcken / wan-
 neer wt het boeck / naderhandt van hem wtghe-
 gheven / eenighe exempelē sijner dwalingen ver-
 haelt sullen werdē / met aenwysinge dat hy schrij-
 vende van Christo / van sijn officie / en vande ghe-
 meenschap der gheloovigen met hem / den stijl en
 spraek van David Jozisz veel ghebruycet / en de
 kilaerste plaetsen der Schryfture in seer vreedende
 allegozien en gheestelicke sinnen na sijn exempel
 ver-

Waerschou-
 winghe voor
 der Geestdrij-
 veren gruwe-
 licke opinien
 end' boeckē,
 door welcke
 Hermannus
 besmet is ge-
 worden.

I. Corin. 15. 33

David Jozisz.

berandert: waer door hy by velen in Aelsterdenc-
ken ghetomen is / dat hy vandē selfde gesintheyt
moet zyn.

Alsoo dā Hermannus daer by vlijbēde / dat hy
hem niemāts oordeel wilde onderwerpē / wt den
handel gescheyden was / en alle voorber commu-
nicatie afgeslagen hadde: Soo heeft de Kercken-
raet goet gevonden tot quijtinge haers ampts
den Magistraet dit aen te dienen: en is Herman-
no aengeseyt / dat hy dien avont niet en soude pre-
dicken / want sy hem kendē dat hy hem selvē qua-
lick conde matigen / en hem lichtelick op dē pre-
dicstoel soude comen te verlooopen: Welckie hy
niet geerne aemam / hoewel hy nochtans recht
daer te voren tegen dē Kerckenraet geseyt hadde
vandē dienst wel te willē stille staen / en niet te be-
geeren eenighe moeyte te maken. Evenwel is hy
op datmael vandē stoel gebleven: En al eer noch
eenige remedie tot dese bedroefde sake conde ge-
daen werden / soo is hy subitelick vertogen na der
Goude. Waer na terstont de sake wt sijne mont
ruchtebaer gewordē is door de gātsche Stat van
Dordrecht met groote onwaerheyt en lasteringe
tegen den Kerckenraet en Kercke: Want alle sec-
ten en vlianden der warer Religie hen hier mede
vermengdē / dewelckie met grooter rasernie ende
bitterheyt wtvoeren tegen de Religie / Predican-
ten en Ouderlingen / die schier niet vry en waren
van overlaf: sulcx dat sy schenē hope te hebbē / en
de sake heymelick daer toe scheē bereypt te wesen /
datter veranderinge soude comē inden stant der
Religie. Sy dedē immers soo vele met hare val-
sche tongen / datse op haer syde cregen eenige een-
voudige inder Gemeente / die Hermannum in
grooter eere gehouden haddē / so lange sy vā hem
niet anders als goet en wisten. Ten conde dock
niet

Schiedelick
vertreck Her-
manni na der
Goude: ende
grootte onrust
tot Dordrecht
oor sijn aen-
hā, h, end' de
vianden der
waerheyt ge-
maect.

niet helpen / hoe minnelick end' claerlick datmen
arbejde de voorsz teghensprekers vander sake te
onderrechtē/ter tijt toe dat de kerckeraet des an-
derē daerhs na de voorsz communicatie den Ma-
gistraet vā alles bericht gedaen en met waerheyt
doen blijckē hadde/hoe stillick/ beleefdelick en ge-
duldelick met Hermanno was gehandelt/ sonder
hē de minste oorzake vā offensie gegebē/maer wel
grootte oorzake vā bedroeffnisse van hē ontfangē
te hebbe. Door welck bericht het onverstāt by ve-
lē heeft opgehoudē : En heeft de Magistraet met
den Kerckenraet raetsaem gebonden en geordon-
neert/dat Hermannus niet voordr en soude pre-
dicken/tot dat kennisse van sijn sake genomē wa-
re : t'welckie hem vander Goude wedergeromen
zijnde (alwaer hy eenige dagen geweest was) de
Magistraet heeft doen aensseggen.

Ten wedercoemste Hermanni / is de beroerte
van nieuws vermeerderd : Waeromme de Magi-
straet acht personē gedeputeert heeft/ om de sake
te verhooren: twee alleē nemende die professie van
de Religie deden / op dat hy hem niet en hadde te
beclaghen / die alreede soo verre gheromen was /
dat hy die vāder Gemeente vooz par tijdich hielt.
Dooz dese Gedeputeerde is int corte vhaelt/wat
inde saecke Hermanni tot dier tijt toe hem toege-
dragen hadde/ twelckie hy oock niet en conde we-
derspreken: Ende bekende wederomme/ met den
anderen Predicanten oneens te zijn inden geloo-
ve : Doozts meermael betuyghende op sijn con-
scientie ende sielen salicheyt/dat hy sijn ghevoelen
vooz oprecht hielt/ en niet Gods woort betwijfen
wilde/en nochtans daerōme niemant in sijn ghe-
voelē begerde te verwerpē/gelijck hy ooc vā nie-
māt daerinne begerde geoordelt te werdē. Daer-
tegen d'andere Predicantē weder verclaerdē/ dat

De Magistraet
vande Kere-
kenraet be-
richtet, selt
ordre tot vre-
de

Handel met
Hermannus
voor de Ge-
deputeerde
des Magi-
straets.

Nota.

sy ghebleben waren/ en begeerden te blijven byde
 bekenenisse des gheloofs en Catechismo / allen
 ghereformeerden Kerckē in desen landen gemeē /
 welke sy wisten en verskert waren oprecht te
 wesen. En alsoo onder anderē vermaen geschiede
 vande schriften van David Jozisz en Heyndrick
 Nicolaes : soo verhaelde Hermannus weder eeni-
 ghe punten daerinne sy metten selven niet eens
 was/ genoegh als boven verhaelt is : daer by seg-
 gende / Soo hem yemant wilde aenseggē/ dat hy
 t' Wonderboeck van David Jozisz hadde willen
 doen drucken/ dat hy hem wilde verantwoorden
 tegen eenē pegelicken : bekennende/ soo hem sulcx
 overtuyght konde werdē/ waerdich te zijn swaer-
 lick daerover gestraft te worden. Eenighe aldaer
 teghenwoordich / hadden wel int heymelick ver-
 staē/ dat Hermannus int voorszeyde schuldich sou-
 de zijn: maer dewijle sy geen sekerheyt en hadden
 (hoewel hy selfs naderhant beleden heeft schuld
 te hebben) soo wilden sy op datmael daer af niet
 roeren. En als Hermannus versocht weder toe-
 gelaten te werden te predicken/ oft datmen hē at-
 testatie soude ghebe/ om te mogen vertreckē daer
 hy wel te diēste begeert worde : ofte seyde te vrede
 te zijn dnye oft vier Predicanten aen sijn zijde tot
 richters over de sake te nemen / de Kerckenraet
 soude van gelijkē doen: Soo antwoordē daer op
 de Predicāten en andere gedeputeerde des Kerc-
 kenraets / Rademnael Hermannus selve meer-
 mael bekent hadde niet de ghereformeerde Kerc-
 ken niet eens te staen inde gheloobe/ dat hy daer-
 omme niet langer en mocht toegelaten worden/
 om als Predicant inde gereformeerde Kercke te
 leeren: hadde hy een ander gevoelen/ oft wilde hy
 wat anders leeren/ hy behoorde dat niet te doē in
 sulcken schijn/ en de Kercke te bevechten in haer
 eyghen

eygen stal : iudien hijt van buyten / en als open-
 baer viant dede / mē moſte dat lijdē. Mengaende
 tgene hy ſeyde van rechters te nemen : wanneer
 mē sulcx ſoude doe / dat hy dan niet en ſoude moe-
 ten nemen Predicantē / die ſelbe inder leere ſuſpect
 zijn / ofte daerniede de kercke alreede in handelun-
 ge ſtaet : Maer evenwel / dat dit geen ſaeck is / die
 de kercke vā Dordrecht op haer alleē ſoude con-
 nen oft willen nemen. Dat sy niet de perſonē / die
 hy nemē ſoude / wel wildē ſpreken / om te bezoe-
 ven hoe verre sy hem ſoude comen onderrechters :
 Maer om de leere der gemeenen kerckē int oorz-
 deel van eenige byſondere perſonē te ſubmitterē /
 dat sy ſelbe niet en vermochten te doen. En wat
 belangde de attestatie / daer van hy vermaect had-
 de : worde gheſeyt / datmen hem geen attestatie
 mocht geven / ont in andere kercken indē Dienſt
 te comē / ſoo lange hy hem niet de gemeene kerckē
 niet vereenicht hadde inder leere. Worde doock
 mijn Heeren aldaer tegenwoordich te bedencken
 gegeven / dat dē Magiſtratē toedēmt malcande-
 ren mede te waerſchouwen voor Predicanten die
 vreemde leere voerē : gelijk de vromē Predicāten
 inden hare waecken en neerſtelick toefien / dat al-
 omme de leere in haer ſuyverheyt bewaert wor-
 de. Dat mijn Heerē wel doen ſouden / mits Her-
 mannus onderrechtende hem niēwarts inden
 dienſt te begeven / ter tijt toe dat hy beter onder-
 wijsinge aengenōmen hadde.

De gantsche handelingē door de Gecommit-
 teerde gerapporteert zijnde aenden Magiſtraet /
 is van mijn Heerē na rijpe overlegginge der ſakē
 niet voorgaende advijs der kerckē beſlotē / Alſoo
 de voorz Hermannus bevonden worde in eenige
 punten des geloofs te weſen vā ander ghevoelen /
 van de leere der gemeenen gereformeerde kercken

Hermannus
 wordt van ſy-
 nen diēft ver-
 laten tot Dord-
 recht , om
 dat hy van
 vreemde lee-
 re is.

medebzengt / die by syne Excell. en de Heere Staten des lants is aengenomen en beloest te hanthouden / waerinne hare Erf. geene veranderinge en mochten toelaten op haer eygen hant / en sonder voorweten der gemeenen Kercken en des gemeenen lants (gelijck oock mijn H. V. de Staten in Maio 1579. aen alle Steden in Hollant geschreven hadden / datse geene veranderinge inde Kerckē en souden maken /) Dat daeromme Hermanus / vanden Kerckendienst tot Dordrecht afgesteld en ontslagen soude werden / en hem geconsentert wt der Stat te vertrecken op andere plaetsen daer hy te rade vinden soude. Welcke resolutie hem aengeseyt is / om sich na deselve te reguleren / en is daer na inde maent October inden Dienst der Kerckē getreden ter Goude.

De Classis wort beschreven over de sake Hermanni, maer hy weygert te verschijnen.

Maer onder desen hadde hy hier end' daer sekerere weynige artijckelē / met sijnen name onderterckent / onder de borgers gestroopt / in schijn / als of van anders niet met hem gehandelt en ware geweest / oft anders geē geschil ware tusschē hem en d'andere Predicanten / als daerinne begrepen stont. Waer ober bydē Kerckēraet goet gevonden is de Classen te beroepē tot epnteliche Kerckeliche beslichtinge deses handels / om alsoo de gene die't niet Hermāno hieldē / en ooc die hy ongerust maecte / te beter te recht te brengen en gerust te stellen / en den vanden die haer hier onder vermengdē / bequamelicher te wederstaen. Is daeromme Hermāno aengeseyt / dat hy voor de Classe verschijnē soude / en toegelaten eenige Predicāten oft litmaten der Kerckē die't hē believde mede te brengen. Zijn oock mijn Heeren de Magistraet gebedē eenige by de voorsz Vergaderinge te comnitteren. Maer Hermānus weygerde inde Classen te comen / wat instantie dat mē dede / seggende

Wtdru

wtdruckelick niet geen Predicanten te doen te willen hebben. Is nochtan vande Kerckie evenwel raetsaem gebonden / met de beschrijvinge des Classis voort te gaē / om rekenschap haers doens aldaer te geven. En om eenen veder te beter genoeg te doen / is niet advijs van eenigen vande Magistraet de sake Hermanni ontdeckt vanden Predicstoel / en der Gemeente aengedient / dat de Classis daer ober vergaderen soude.

Corts daer aen is tot Dordrecht gecomē M^r. Adriaen vander Mijl / Raetsheer sijner Excell. hooger gedachtenisse / en namaels Presidēt vanden Hove van Hollant : met brieuē van sijne Excell. aende Predicanten / Ouderlingen en Diacōnen der Gemeente : waer van t'inhout was / dat sijne Excell. niet leetwesen verstaē hebbende het different en oneenicheyt tot Dordrecht tusschen eenige geresen / etc. den voorsz Raetsheer versocht hadde / hem te willen employeren / om de redenen end' gelegentheyt van t'voorsz different te verstaen / ende niet goede eenicheyt te beslissen. De Kerckenraet was gewillich om de gantsche sake terstont te opeibaren / ende rekenschap te geven van haer doen. Soo heeft dan de Raetsheer Hermannus ontboden / dewelcke gecomen wesende / als hy een wijle byden Raetsheer geweest was / nam oorlof aen hem / seggende dat hy na der Augustinen kercke most gaen / om eenige daer aen te spreken / ende haest wedertomen soude. Maer comende inde voorsz kercke / ter ure der predicatie / heeft Hermannus aldaer een groote beroerte gemaect. Want hy door de middel-kercke / inden door de vrouwen rechts aent eynde vant sermoen / int opstaen / quam dringen / seer ontfelken zijde / ende voort tredende tot ontrent de orgelen / seyde ober luyt onder t'gantsche volck /

De Raetsheer vander Mijle van zijn Excell. gefondē over de sake Hermanni.

Beroerte van Hermāno gemaect, inder Augustijnen tempel tot Dordrecht.

dat hy sijn beschuldigers wilde weten / ende hem
 voor sijn Gemeente wilde verantwoorden: Daer
 hy nochtans niet alsoo voor alle man (waer wt
 niet dan beroerte conde comen) bescheyden was /
 maer voor de Classe / om de sake oydétlick aldaer
 te laten kennen: alwaer hy evenwel seer gebeden
 zijnde/ soo bobé gesept is/ geweygert hadde te co-
 men. Daer was doe inde Kercke sulcken toeloop
 van menschen/ die t'andere tijden noyt inde predi-
 tie gesien waren geweest (wiese daer bescheyden
 hadde/ weetmen niet/ maer t' vermoedé was / dat
 het door Hermannū oft synen aenhanck was ge-
 schiet) doock sulcken getier en quaetsprekē / dat de
 Dienaer die geprediet hadde en eenige Ouderlin-
 gen/ hoe schoon en lieffelick sy spraken / by na in
 perijckel waren gecomen: en indien het de Heere
 niet genadelick versien hadde/ het was geschapen
 veel quaets daer door te comē. Welcke de Raets-
 heer terstont gebootschapt worde: die door dese
 tijdinge seer verslagen end' t' onbrede sijnde / Her-
 mannū liet roepen / en hem ernstlick bestrafte.
 Waer op hy antwoorde/ Dat het hem leedt was/
 ende nu niet anders en conde zijn.

Communicatie
 met Herman-
 no over de
 leere, voort de
 Raets' heer.

Daer na vandt de Raets' heer goet/ dat mē ver-
 hoorzen soude/ wat Hermannū gevoelen en beken-
 tenisse vander leere nu tegenwoordelick ware: of
 hy misschiē nu een beter verstant en gevoelē had-
 de/ als te bozen. En is doe in presentie des Raets-
 heerē en eens Borgermeesters / tusschē Herman-
 nū en een Predicant/ die de Raets' heer ontboden
 hadde (ten aenhoorē van noch eenē anderen Die-
 naer des woorts/ wt de Classe van Dordrecht/ en
 van eenige andere die daer by waren) een lange
 communicatie over de leere gevallen: waerinne
 Hermannū hem (bysonder door tusschēsprecken
 des Raets' heerē/ wiens woort hy meer liet geldē)

wat

wat beter doe liet onderrechten/ en schein de sake die hy te vozen soo hoogh opgenomē/ en hem daer vā op sijn conscientie en zielen salicheyt beroepen hadde/ nu schiedelick te willen laten vallen/ en be- geerich te zijn/ dat het al gearcordeert geweest ware. Maer int beginsel vā dese handelingē was opentlick verclaert (gelijck oock beyde de Predi- canten in t'eynde weder verhaeldē) dat dese com- municatie met Hermāno geschiedē soude / sonder prejudicie vande Kerckē ofte vā yemant anders / en dat s'anderdaechs inde Classe / die daer toe be- schreven was / vande voorz; sake gehandelt moeste werdē. Waer op hoewel Hermannus seyde/ niet de Classe niet te doen te hebben / gelijck hy oock dien dach inde beroerte opentlick gesept hadde / dat hy hem wilde verantwoorden voor sijn Ge- meente: Soo is hem nochtans contrarie bericht gedaen/ en worde de Raetsheer gebeden / dat s'ne Ed. s'anderdaechs niet de gecommiteerde des Magistraets tot dē Classen wilde comē om van- der sake te spreken/ twelck oock geschiet is.

Als nu de Classis vergadert was / soo hebben aldaer de Predicantē in presentie vanden Ouder- lingen / als oock vanden Raetsheer en den gecom- miteerde des Magistraets verhaelt alle tgene in deser sake geschiet en gehandelt was tot diē dach toe: haer submitterende int oordeel des Classis/ en de Classi overdragende de voorz; sake / die sy seyden nu aen te gaen/ niet hen/ maer den gemeen- nen gereformeerde Kerckē. Tselve verhael schrif- telick byde Predicantē gestelt/ hebben de Ouder- lingē niet hare getuygenisse gesterckt: en de Clas- sis verclaerde van haerlieder handelingē een goet genoegen te hebben. En hoewel de Predicanten (den welckē alle gelegentheyt beter bekent was/ als den Raetsheer) achteden nutter te zijn/ tot be-

Hermannus
vertoont hem
schiedelick
verandert van
gevoelē inder
leere.

De Classis ap-
probeert de
voorgaende
hādellingē der
Predicanten
tot Dordrecht
met Herman-
no, ende geeft
last om de
saeckte helpē
beslichten.

liffinge der onrust door Hermannum aengerech-
 tet / ende tot sijner verootmoedighinge / datmen
 van de procedure met hem gehouden kennisse
 name ende wtspraak dede / ende achter na arbey-
 dede hem weder te rechte te brengen : Nochtans
 aengesien de Raetsheer riet datmen eerst soude
 arbeyden / ofmen hem weder conde brengen tot
 de rechte bekentnisse / meenende dat de reste dan
 licht soude vallen : Soo is dien raet ghevolcht.
 Ende heeft de Classis vier gedeputeert / omme
 neffens de twee Predicanten van der Stat / ende
 twee Ouderlingen / met den Raetsheer ende twee
 Geconmitteerde vāde Magistraet de sake voor
 te nemen. Doch was inde voorsz deliberatie ge-
 proponeert ende in bedencken vande Vergade-
 ringe gestelt / wanneer schoon Hermannus de
 rechte bekentnisse des geloofs nu aenname / of
 hem te betrouwen soude zijn in soo schiedeliche
 veranderinge : aengesien hy inden Kerckenraet
 ende opt Stathuys protestatien ter contrarie ge-
 daen hadde / ende opentlick geseyt / om niemants
 wille te sullen wijcken van tgene hem van God
 was geopenbaert : hoewel hy oock dē Magistraet
 onlanckis hadde aengedient / noyt van meeninge
 geweest te zijn hem vande leere des Catechismi
 ende der gereformeerden Kercken te scheyden.
 Ende indien hy eenichsins de leere vā David Jo-
 risz ende Heyndrick Nicolaes soude toestaen / dat
 hem dan geen geloof behoorde gegeven te wer-
 den / overmits men houdt dat sulcke lynden hen
 vō stellen alle dingen te bekennen en te ontken-
 nē / na gelegentheyt / twelcke de Raetsheer mede
 toestondt : maer want hy seyde wt liefde t'beste
 van Hermannus te hopen / ende om eenige andere
 aenmerkingen te dier tijt verhaelt / is de voorsz
 gaende voet ghevolcht.

Tot de handelinghe dan getreden zijnde / heeft de Raetsheer Hermanno / ten bewesen van vier mannen / die hem toegelaten waren mede te brengen / de bekentenisse des geloofs der Nederlantschen Kerckē van woort tot woort voorgelesen : en heeft Hermannus deselve voor goet bekent sonder eenich weder spreken : dan alleen / dat hy een woordken twee ofte dzye in eenige weynige artistickelē aemiercte / daer inne hy hem terstont liet voldoen. Nochtans als van hem versocht worde / dat hy deselve Bekentenisse onderteekenen soude / soo weygerde hij t hart / met verwonderinge der gantscher vergaderinge / oock selfs der genen die met hem gecomen waren. Ende hoewel de Raetsheer ende Gedeputeerde der Classe oordeelden / dat hy gehouden was onderteekeninge te doen : Soo ist nochtans dat hy andermael swarichent daer in maecte / als het hem weder te worden gelept worde / na af handelinghe eeniger punten der leere. Welckie de Vergaderinge wederomme seer vrecmit gaf / dat hy weygerde te onderschrijven metter hant t gene hy bekent hadde met den mont / ende heeft het niet cer gedaen / tot dat het weder geoordeelt worde dat hij t gehouden was te doen. Ondertusschen zijn hem oock voorge dragen de punten / die inden Kerckenraet met hem verhandelt waren / mitsgaders noch eenige nieuwe punten / waer op hy sijn bekentenisse dede / dewelcke d' andere verbeterden / alsoo se hen niet genoeg en dede : ende hy liet hen onderrechten / suler dat dien aengaende / geen groot verschil en viel.

Maer als nu versocht worde / datmen na ghenoechsame kennisse van saecke een oordeel soude wtspreken / ende geven schuldt den schuldighen / tot ontlastinghe der ontschuldighen :

S in

Soo

Hermannus
neemt aen
de gemeene
Bekentenisse
des geloofs,
ende weygeret
nochtans tot
tweemaal toe
deselve te on-
derteekenen.

De Raetsheer
brēgt het daer
toe, dat de sa-
cke Hermanni
met accoorde
beslichtet
worde.

Soo bondt de Gaetsheer tselven niet goet/ niet tegenstaende sijn Ed. dickwils verthoont was/ dat andersins geen goet eynde was te verhoopen/aengesien Hermannus en de sijne genoegh beliet warre. Maer de Gaetsheer arbeyde dat de saeck niet accorzdt beslichtet soude werden/ doch also/ dat inde Acte vā t' accorzdt claerlick genoegh te sie soude wesen/by wien de schult geweest ware: Waer toe sy sijn redenē voortbracht/dewelckie dien vander Kercke wel niet en voldeden (want sy voorszagen t'gint de experientie achter na medegebracht heeft/ dat namelick wt soodanige hādellinge noch grote questie en moeyte spruytē soude) nochtās/dewijle sy nits weygeringe des Gaetsheerē niet voorzonden comen/ en op dat der Kercke geen schuldte vā onwillicheyt ofte achterhoudinge des vzedes gegeven soude werden / soo is niet genoeghsame hoorzgaende protestatie des Kerckeraets/ en doock eeniger particulieren litmaten der Gemeente / (die niet schryftelicke Remonstrantien versochte / datmen de saecke by oordeel eyndichde) eē accorzdt niet gemeene bewilliginge opgericht/ en vā allen onderteckēt: waer vā de Coppe hier na volcht.

Alsoo gelede sekerē tyt eenige swa-

richheyt inde Gemeente en Kercke deser Stede geresen is/ter oorsake vā sekere pointē vāde Christelike Religie en leere/ inde welke Hermannus Herberts Dienaer des Godlickē woorts verlaerde/ met de andere Predicatē sijn mede-Dienaers (hoewel deselve verlaerde vāde Kerckelike Catechismus en Bekentnisse niet te willen wijckē/ maer daer toe hen refereerden) niet eens te zijn: twelck de voorsz Hermannus verlaert als nu/ sulcx doē ter tyt eenvoudelick gesproken te hebbē / niet beducht zijnde/ datmen daer wt/ sulcx geschiet is/ soude infererē: Daer by voegende/ sijne meeninge doe

Acte van accorzdt tusschē Hermannus en sijn mede-Dienaers tot Dordrecht.

doe ter tijt anders niet geweest te zijn/dan dat hy niet syne mede-Dienaers in het verstat derselver pointe niet eens en was. De welke swaricheyt door des voorsz Hermanni subirelick vertreck/en door dien hy het different geente Medicanté oorzdel (om redenen hem daer toe mouerende) en begeerde te onderwoypen/niet te neder gelept en geslecht is geweest/waer door geen cleene argernisse in deser Stede en Gemeente Jesu Christi veroorzaect is geweest. Soo ist dat naderhand de sake in naerder handelinghe en minnelicke conferentie en tsamensprekinge gecomen zijnde/door toedoen en tusschenspreken des haectsheers vander Wijle/by sijne Excell. daer toe gecommitteert/en vier Dienaren vande Classe gedeputeert / in presentie en bywesen vanden Borgermeester en andere gecommiteerde vande Magistraet deser Stede/de voorsz Hermannus ende andere Dienaers voorsz/ inden voorsz differentialen/ en oock allen anderen pointen vande belijdenisse des geloofs ende Catechismus vande gereformeerde Kercke/door gemeene onderschrybinge dessels/ende verwerpinge van alle leere die daer tegens soude strijden/niet malcanderen eenich/ende tot Gods eere en stichtinge der Gemeente / by eenhellige bekentenisse en verclaringe eendrachtich bevondē zijn. Verclarēde de voorsz Hermannus / noyt vā meeninge geweest te zijn int minste oft meeste hem vande voorsz leere des Kerckelicken Catechismi en der gereformeerden Kercken te scheidē oft af te wijcken: Gelyck hy oock op dē xvij^{en}. Augusti laetstledē de Magistratē deser Stede by sijne Remonstrantie aengedient heeft. Ontschuldigende daerenbovē de voorsz Hermannus de Magistraet/Kerckendienaers en Kerckeraet / vāde oneenicheyt en swaricheden alhier gevallen door sijn su-

bijt ende haestelick vertreck. Biddeude daerom-
me eenen pegelickē / die daer door verargert ofte
ontsticht soude mogen zijn/hem om Christi wille
t selve te willen vergeven. Gedaen den naestlesten
Augusti 1582. aldus onderschreven / Adriaen
bander Mijle. Cornelis van Beveren. Levinaus
bandē Bozre. Adolphus Rodenius. Paschasius
Gerardi Pensaert. Hermānus Racheinius. Hen-
ric de Copput / Dienaer des Euangelij te Dor-
drecht. Hermannus Herberts / Dienaer des
Woorzts. Servatius Johannis M. D.

Hermannus
weyert te
verwerpen de
leere van D.
Iorisz en H.
Nielaes.

Int besprekē vant voorsz Accozdt/begeerdē de
Predicantē daerjnnē gestelt te hebbē/dat Hermā-
nus niet namē de leere vā David Jorisz en Heph-
dick Nielaes verwozpe soude: Welcke hē voorsz
gehoudē zijnde / hy plat wt weygerde te doen / en
ouder anderē antwoorde/ liever van stonden aen
sijn hals te wille latē afslaen/ als dat hy dat aen-
nemē soude: voorszwendēde/datniē daer wt uincen
soude/ dat hy dē voorsz Geesten toegestaē hadde.
Waer op hoewel d'andere Predicantē sepdē / dat
sy berept waren der selvē leere oock int opēbaer te
verloochenen/ of sy schoon deselbe noyt voorsz goet
belient en haddē: Soo wilde nochtā Hermānus
noyt daer toe verstaē. En evenwel was hij't wel
schuldich te doē/aengesien de leere by hē gedreven
seer sterck vermoedē over hem gegebē hadde/dat
hy de leere vā David Jorisz toestont. Principa-
lick/ overmits de sprake die hem naginck/ dat hy
t'Wonderboeck van David Jorisz hadde willen
latē druckē/waerachtich bevondē worde/ niet te-
genstaēde hy tselve voorsz de acht gecommitterde
des Magistraets/en voorts by alle man/ontkent
hadde. Wāt hy ter cōtrarie in dese hādellinge voorsz
den Raets heer vāder Mijle/en dē voorsz vier Ge-
deputeerde des Classis tselve ront wt bekēt heeft:

Hermannus
heeft het Wō-
derboeck van
D. Iorisz wil-
len latē druc-
ken.

Gelijck

Gelijck oock naderhant de rrijen, Martij 1583.
 tot Doordrecht wt sijn eygen schriftelicke bekente-
 nisse / by hem den gecommitteerde vande Magi-
 stract vā Doordrecht overgegeve / vāde Classe hem
 voorgedragē zijn dese dzye punte: Ten eerste / Dat
 het Wonderboeck voorz. wt sijn hups was geco-
 men: Tē ijen. Dat hy consent gegeve hadde tselve
 te druckē: Tē iij^{en}. Dat hy sijn profijt daer mede
 af hebben soude. Dit heeft hy doe beleden: en soo
 veel de profijtē aengaet / geantwoort / Dat het in
 sijn vrywillichheit stont sulcx aen te nemē oft te la-
 tē / dewijle oock zijn coufijn / wonende ter Goude
 (soo hy seyde) hē sulcx ontraden hadde / seggende /
 Laet os voorz allē dingē soeckē het Rijncke Gods:
 en dat hy eyndelick daer wt geschepden was. Hy
 hadde oock bekent dat de giericheyt de wijsheyt
 bedrogē hadde / en begeert datmē hem tselve sou-
 de vergeve: daer by hy noch seyde / te vrede te we-
 sen sijn schuldt hier van op dē predicstoel te bekē-
 nē. Dit incendē de Predicantē doorsaechs genoech
 te zijn / om hē op te leggē David Jozisz leere te v-
 loochene: waerinne hy ooc geē swaricheyt te ma-
 kē hadde / indien hy gants geē gemeenschap daer-
 mede begeerde te hebbē: Insonderheit dewijle hy
 self bekēt hadde verdient te hebben swaerlick ge-
 straft te werde / wāneer over hē blijckē soude tge-
 ne hem daer vā nagegeven worde. En voorzwaer /
 het was wel een schrickelick verloop / noch gants
 niet te ontschuldigen / dat een die hem droech als
 Predicāt des Goddelickē woorts en Dienaer der
 gereformeerde Kercke / tgantche lant door heeft
 willē stropen de schriftē van David Jozisz / die by
 allē Kercken en volckē de Christelicke Religie oef-
 fenende (al ist met afgoderije en andere dwalingē)
 voorz eē monstreus Ketter gehouden wert / en van
 dē welke Hermannus selve in effect bekēt heeft /

Schrickelick
 verloop Her-
 manni.

dat hy loochent datter een wesentlicke Christus/
 een verrijfenisse ofte een eewich leven is : dat hy
 leert de gemeenschap der vrouwen/ en het sweert
 der Overicheyt ontnemen. Indien Hermannus
 inder waerheyt ee gruwel hadde voor sulcke opi-
 nien/die t' gantsche Christendom indē gront om-
 melwerpen: soo behoorde hy de mensche niet sulck-
 fenijn niet te laten vergiften: Ja wanneer het een
 ander hadde gedaē / hy behoorde het in aller ma-
 nierē belettet te hebbē. Hy oock/die wel wist/dat
 een Predicant voor al niet en moet wesen ee buyl
 gewinsoecker/ ende in anderen schuldich was de
 ghiericheyt ende de soeckinge van buyl gewin te
 straffen/en behoorde self niet gesocht te hebbē sijn
 tijtelick profijt int eeuwige verderf van soo vele
 ziēle: en was schuldich selve te overleggē/dat men
 t' sijc Gods voor al moet soeckē/sonder te behoe-
 vē/dat hy/ die een Leeraer was/van eenē gemeen-
 nē man daer vā vermaēt soude werde. Soo had-
 de het dan meer dan redelick geweest/dat hy Da-
 vid Jozisz en diergelijke geesten verworpe had-
 de/en dat tselve int accoort hadde wtgedruet ge-
 worden/sonder t'voorisz leelick verloop te opēba-
 ren (twelcke hier nu most verhaelt zijn/overmits
 hy onboetveerdich blijft / ende met sijn boeck het
 voorgenelde bevesticht heeft.) Maer dewijle hy
 by sijn weygeringe bleef / soo heeft het daer by
 moētē blijven. En heeft alsoo Hermannus/siende
 dat hy noch byden Magistraet/ noch byde Kere-
 keract/noch byde Classe voorstāt noch aenhanck
 en vant in sijne onrepe leeringe (veel anders dan
 hy wel gehoept hadde) hem latē onderrechten en
 aengestelt / als of hy de repe leere weder aenge-
 nomē hadde/inder daet nochtās blijvende/by sijn
 boozgaēde opinien/ gelijk hy meermael te voren
 gesept hadde/ om niemāts wille daer vā te sullen
 afwijc-

Dobbelheyt
 en d' bedroch
 Hermanni.

afwijcken: gelijk hy oock namaels claerlick met
sijn schriften bewesen heeft / soo tot sijner plaetse
verhaelt sal worden.

Na onderteekeninge des boorz/ accoozts / re-
steerde de schult-bekentenisse te doen vanden pre-
dichstoel / t'welckie Hermannus presenteerde selfs
te doen / en beloefde hem daerinne oprechtelick te
quijten / en meer te doen danmen hem toebetrou-
wen soude / seggende / dat niemant de Gemeente
beter stillen soude comē / als hy selve. Dit is hem
toegelaten / hoewel andere / mits wichtige rede-
nen / meenden datmē hem in zijn schoone beloften
niet behoorde te vertrouwen / twelckie oock den
wtganch bewesen heeft : wāt wt zijn schultbeken-
ninge en nabolgende actien naderhant vele swa-
richerts geresen is. Hy hadde met name nagela-
tē te seggen vandē predichstoel / (twelckie hē noch-
tans erpresselick was belast te doen / en hy beloest
hadde) Indien yemant voorder bericht vander
sake soude begeeren te hebbē / dat die t' selve hy den
kerckenraet vindē soude. Waer wt genoeghsaem
te mercken was / dat hy dē kerckenraet geen ge-
loof wilde gegeven hebbē : recht tegen de intentie
van tgene hem belast was te doen. Ja hy en zijn
aenhanch deden noch boven dien den kerckeraet
grootte moeyte aen: Want sy met groot onberstāt
en onbeschaemthept wtgaven / dat de schuldt niet
by Hermāno / maer by zijn mede-Dienaers was /
niet tegenstaende t' accoozt contrarie medebzacht:
Ar beydeden oock dooz verscheydē middelen hem
te Dordrecht noch in dē dienst te houden: Boven
dien / versochten aen syne Excell. dat Hermannus
mede ten Auontmael geadmitteert soude werdē /
om dooz sulck middel te comen tot eenigen schijn /
als of hy geen schult gehadt hadde. Ende hoewel
noch de kerckenraet / noch oock de Magistraet
(aende

Hermannus
doet tegē tgit
hem belast
was , ende hy
aengenomen
hadde.

Hermannus
end' zijn aen-
hanch doē de
kercke tot
Dordrecht
vele nyeuwe
moeyte aen.

(aende welcke sijne Excell. hier van geschreeven hadde) tselve behoorlick vondē / om dat hy in velen diingen met den Kerckenraet noch onbesoent was: in sijn onboetveerdicheyt en lasteringe tegen de liegeerders der Kercke en andere personen voortginc: jtem noch met particuliere personen onversoet in twisf stont: dewijle oock de sake vāt Wonderboeck van David Jozifs te wille hebben laten drucken / na openbaer geworden was / sonder dat hy behoorlick leetwesen daer van betoont hadde: cortelick / hoewel dit versoek nergens toe anders diende / dan tot eenē nieuwen twisf: Soo en lietmen nochtans niet af groote moeyte hier omme te doe / sulcx dat de Kercke van Dordrecht eyndelick de sake stelde aen de Classen / die oock daer over tamen gecomen / en Hermannus vooz deselve beschreven is.

De Classis
neemt kēnif-
se vande nye-
we swaricheit
met Herman-
no.

Daer versocht de Kercke van Dordrecht / dat de Classis informatie name van t'rechte verstant vande Acte vant accoort wt den mont vande vier Predicanten / die van harent wegen ober de handelingē geweest warē / en datse daer op wtspraeck dede / om de eerboudige te mogen onderrechten / en den moetwilligen den mont te stoppen. Jtem / Datse de Kercke dienē wilde van advijs / of Hermannus in sulckē schijn / als hy tegenwoordelick stont / ten Auontmael toegelaten mocht werden. Ten laetsten / Datse oock verclaren soude / of by de voorsz Acte inde sake Hermanni genoegh was gedaen / ten opsien van tgene doe vooz gecomen / en na d'oprichtinghe des accoorts geschiet was. Waer op alsoo gehandelt is / dat de voorsz Gedeputeerde / die by t'Accoort geweest waren / ter begeerte vande Classe de Acte wtgelept hebbe / ende is naectelick gebleken / dat deselve medebracht de schult by Hermanno alleen te zijn / en niet by zijn mede-

ricde-Dienaers/ als de gene die althijts byde Be-
 kentnisse en Catechismo der ghemene Kercken
 gebleven/ en Vermanno inde afwijckinge vande
 selve na haer ampt te recht wederstaen hadden.
 Ende alsoo Hermannus tgene hy bekennt hadde
 vant drucke des Wonderboecks / geerne de men-
 schen wt het hooft gesteken hadde/ als niet waer
 achtich zijnde: Soo is hy weder gebracht tot be-
 kentnisse vā tselve / hoewel hy seer noode daer toe
 quam/ ende de Classen met lange wtstellinge op-
 hielt. Synodelick / siende dat de sake aent sluypen
 ende finael oordel / weynich tot sijnen voordele /
 wilde comen : heeft hy een verhinginge daer in
 geworpen/ door t' middel vanden Magistraet/ die
 hy daer toe versocht hadde/ en de gantsche Clas-
 sen van partijdiecht beschuldicht : gelyck hy
 oock suspecteerde alle die vande Gemeente ware/
 ende niet geen Predicanten/ oock wt andere Clas-
 sen/ te doen wilde hebben. Evenwel heeft eynde-
 lick de Classis op de xxiiij. Martij anno. lxxvij.
 goet gevonden / dat de Kercke van Dorrecht
 soude voortgaen met het Quontmael / het welke
 door de moeyte niet Vermanno ende den sijnen
 lange was opgehouden : ende datse Herman-
 num totten Quontmael niet en souden toelaten /
 tot dat zijn sake geoordelt soude zijn / dwelck ge-
 refereert worde tot de naeste particuliere Syno-
 dum/ die in Junio daer aen gehouden soude wer-
 den in Sgravenhage.

Nota.

Hermannus
 declineert en
 belet het oor-
 deel des Clas-
 sis.

Men dese Vergaderinge heeft de Classis van
 Dorrecht alle de stucken ende geschriften onder
 haer verustende overgesonden / en door brieven
 gebeden een eynde vā dese sake te maken. Hebben
 oock van gelyckē tselve versocht/ de Kerckenraet
 van Dorrecht ende particulierlick de Predican-
 ten aldaer/ door hare brieve / de Magistraet van

De swarichelt
 met Herman-
 no coēt voor
 de Synodum
 particulier
 inden Hage,
 anno 83. door
 aengeven des
 Classis.

Dore

Dordrecht self mede schrybbede aende Synodum tot de eynde voorsz. Maer Hermānus door verscheyden brieven des Synodi beschreven en vermaent zijnde te verschijnen / en daer by verwitticht / dat de Raetsheer vader Nijle (by sijne Excell. gecommitteert om by de Synodum te zijn) daer mede tegenwoordich was : is ebenwel achtergebleven / alleen onder voorwendinge / dat sijn Magistraet van der Goude hē niet en wilde consent geven / om totten Synodum te trecken : Is daeromme aen deselve meermael vāde Vergaderinge geschreven / maer sonder vrucht. Waeromme de gedeputeerde vande Kercke vā Dordrecht / die op't schryben des Synodi terstont gecomen waren / siende datse te vergeefs wachteden / wtspraeck versochtē over de voorsz Acte vā accoort / ten eynde hare Kercke bezedicht mocht werden. En is als doe vanden Synodo verclaringe gedaen / dat Hermānus byde voorsz Acte niet en wordt ontschuldicht : dat oock sijne mede-broeders de Medicanten by deselve niet beschuldicht werden. Doort zijnder vier gedeputeert om wlaste des Synodi te arbeiden de sake ten eynde te brengen niet de beste manieren als sy condon.

Hermannus
blijft achter.

Gedeputeerde des Synodi gaen ter Goude, om de swaricheyt tusschē Hermanum ende de Kercke van Dordrecht wech te leggen.

Om hier toe te gerakē zijn de voorsz Gedeputeerde gegae ter Goude / alwaer conierende sy verston den dat de Magistraet den Medicanten ende Ouderlingen verboden hadde sonder haer voorweten pet te handelē met den gedeputeerden des Synodi / van welckē als eenige op het Stathuis gegae waren / soo beclaechden haer mijn Heeren tegen hen / dat Hermānus indē Synodo alreede was gecondonueert : Daer nochtans de Synodus (opt aldersachtste handelende / op hope van een beter / wanneermē niet Hermāno quaine te spreken) niet anders en hadde verclaert / dan dat

Her

Hermannus door de Acte vā accoort niet en was
ontschuldicht in sijn doen. Doorts hebbē terstont
de voorsz. Gedeputeerde de Predicantē tot Dor-
drecht aldaer beschreven/ mitsgaders noch eenen
Predicant wt de Classe: Maer de antwoort des
Kerckenraets en der Predicantē was/ dat sy om
redenē niet en konden comen ter Goude/ betrou-
wede dat mijn Heerē vander Goude door onder-
rechtinge der Gedeputeerde/ haer wel soude ver-
staen Hermannum te belastē hem te laten binden
ter gelegener plaetse bytē der Goude/ alwaer sy
gerect waren te verschijnen. Sy schrevē dat Her-
mannus haer alsnoch beschuldichde/ en voozgaf
in eenen sijnen brief van date den vijen. July aen
eenige tot Dordrecht/ dat sy heydensch en onchri-
stelick met hem gehandelt hadden/ en hem noyt
hadden hoozen spreken. Dat daeromme oock al-
reede sommige/ tegē de repne leere zynde/ met an-
deren die haer in dese sake altyts seer partijdich
gedragen hadden/ na der Goude geryest waren:
Dat de Magistraet vāder Goude/ Hermannum
houdende vāder Synodo (alwaer sy verschenen
waren/maer hy byde ruij. dagen te vergeefs ver-
wacht was) gewilt hadde dat mē hem vooz haer-
lieden aenclagen soude/ en soude over sulcx als mi-
ten minsten hare gecommiteerde over de hande-
linge willen hebben/ om kennisse te nemen van
Kerckelicke sakē/ die bytē haer Stat in een an-
dere Kercke gevallē waren. Itē/ datse geen brie-
ven vanden Synodo haddē willen ontfangē/ ja
den Kerckenraet verboden haddē brieven te ont-
fangen oft te schryven: Boven dien oock geschre-
ven haddē aenden Graetshēer vander Nijle/ dat
de Kerckenraet vā Dordrecht practiseerde Her-
mannū niet alleē wt der Stat Goude/maer oock
(en liever) met schande wt den lande te bannen/

Redenē waer
omme die vā-
de Kercken-
raet tot Dor-
drecht wey-
geren te ver-
schijnen ter
Goude.

en dat niet dan groote verbitterheyt aē eenige op-
 roerige sijne moettwillige vbanden gespoort wor-
 de/deses twistes eē oorzsaec zijnde. Om welke en
 meer andere oorzakē wille die vā Dordrecht hen
 beswaren ter Goude te comē/en heeft op datmael
 inder sake niets comē gedaē werdē: maer de Ge-
 deputeerde hebbē Hermannū int scheydē ſmaect/
 hem te dragē in alle stillicheyt/ vrede en eenicheyt
 met de gemeene Kercken: twelck hy beloefde te
 doen/maer heeft het (God betert) niet gehouden.

Daer na is aen sijne Excell. (hooger gedachte-
 nisse) eē Remonstrantie overgegeven byde voozſz
 Gedeputeerde/versoekende dat sijn Excell. par-
 tijen aē weder zijde plaetse end' tijt wilde ordon-
 nerē/om by malcanderē te comen/ en hare sake te
 latē verhoorē en beslechten. Maer ondertusschen
 arbejdede de Satan de sake te brengen tot meer-
 der schade der Kercke. Wāt behalvē dat sommig-
 ge hen verwoorderdē aendē Magistraet tot Dord-
 recht clachtich te vallē ouer den Kerckenraet/en
 by Requeste de restitutie Hermāni te versoeken:
 So ist oock geschiet in Novēb. desselvē jaers (als
 sijne Excell. ten tijt lanck te Dordrecht was) dat
 eenige onbekēde deselve eē Remonstrantie hebben
 overgegevē/daerjinne sy haer beclagē dat de Ker-
 kenraet Hermannū/versoekēde te gaē ten Auōt-
 mael tot betuyginge der eenicheyt / niet en hadde
 willē toelatē: Item/ Datse eenige vandē Auōt-
 male hadden afgehouden/ om dieswille sy de leere
 Hermanni niet wildē verwerpē: Dat sy hare be-
 schuldigingē tegē Hermannū niet en haddē dor-
 ven brengen vooz dē Magistraet vander Goude:
 met meer andere clachten. En versochtē daerom-
 me dat sijne Excell. op de sake lettende / daer toe
 verstaē wilde/dat dese Gemeente (soo noemdē sy
 de gene die sick met hem tegen den Kerckenraet
 stelden

Requeste vā
 den aenhäck
 Hermāni tot
 Dordrecht o-
 vergegeven,
 streckēde tot
 schicuringe.

Nota.

„ met meer andere clachten. En versochtē daerom-
 „ me dat sijne Excell. op de sake lettende / daer toe
 „ verstaē wilde/dat dese Gemeente (soo noemdē sy
 „ de gene die sick met hem tegen den Kerckenraet

stelden

stelden en van de partij Hermanni waren) oock
 mochte gespijst wordē op sommige tijde/als hare
 Predicant (dit was Hermānus) ledige tijt hadde
 om ouer te comen/en deselve te leeren/etc. Waer
 mede sy genoechsaem openbaerde wat sy sochten
 int drijue van dese sake/namelick/nesses de gere
 formeerde Gemeente een andere op te rechten/en
 alsoo eē schadelicke scheuringe te make inde Stat
 van Dorzrecht/gelijckmen sach binnen Utrecht.
 Maer sijn Excell. naerder informatie genomen
 hebbende op de sake/ en bevondē dat de Kercken
 raet en Classis haer gestelt hadde ten oordeele vā
 den Synodo onlantx te vozen gehouden/ en dat
 Hermānus selve noch yemant vande elagers al
 daer verschenē warē/om sijn sake te verantwoor
 dē: Dat sy oock noch te vrede warē in Kerckelicke
 sake Kerckelick gericht/en in Politijcke sake Po
 litijck oordeel hen te onderwerpen/gelijck dat be
 hoorlick is: Heeft op den xxjen. Novēbris lxxxij.
 den onbekendē elagers en suppliantē by apostille
 wel expresselick verclaert en geordonneert/ dat sy
 hen soudē te vrede houden en laten genoegē met
 dē Dienare des Woorts Gods inder Stat Dor
 zrecht dienēde: Aen vover lde tgenē de Supplian
 ten tegen de voorsz Dienaers hen mochtē hebben
 te beclagē / int gene de Kerckelicke cōstitutie aen
 gaet / acnde eerste vergaderinge des Synodi/ die
 in Hollant soude werdē gehouden / om byde selve
 Godsalichlick daer op voorszien te werden na be
 hooren. Ordonerende voorsz den Schout/Wor
 gemceester en liegeerders der Stat / op tgenē de
 Politie is rakende (soo de Supplianten hen dies
 aengaende hebben te beclagen) sulck opsien te
 nemen / als sy tot meeste rust eud vrede harer
 poozteren en ingesetenē soudē bevinde te die
 nen. Na die tijt began dese onrust tot Dorzrecht

Apostille sy
 ner Excellētie
 tot voordeel
 der Kercke
 tegen dē aen
 hanck Het
 manni.

Wat te stillen: ende hebben de wederpartijen der Kercke noyt dē minsten schijn gegeven / om te be-
geeren dat de sake in wettelick verhoor gestelt
soude werden / na inhoudt der Apostille: Welcke
nochtans de rechte wech is om alle voorvallende
geschillen tot een eynde te brengen.

Hermannus
geeft eē boec
wt, genaemt
Corte verclar-
inge op de
woordē Pau-
li, &c.

Dan het is soo verre vā Hermāno geweest / dat
hy gearbeyt soude hebbe hē te dragen in eenicheyt
met de Kercke Christi / (t welcke hy nochtans soo
onlancy van neus beloest hadde te doen / als de
gedeputeerde des Synodi hem ter Goude daer
toe vermaendē) dat hy ter contrarie al ondertus-
schen tegen sijn mede-Dienaers / en tegen de leere
der Kercke Christi hier te lande een boeck was
schrijvende: alsoo gebleken is / dat hy in Novēbri
an°. lxxxiij. heeft laten drucken over de twaelf-
hondert coppen van een seker boeck synen naem
dragende en voerende dē titel van Corte verclarin-
ge over de vvoorden Pauli totten Romeynē capit. 2.
vers. 28. VWant dat en is geen Iode, die vvtvendich
een Iode is. &c. Het lant was doe in tenen sorge-
liken en droevigen staet / dewijle onse alge meene
vphant vele steden in Vlaenderen en Brabant in-
genomen en vele heerliche Gemeentē Christi ver-
stoort hadde: doch niet lange te voren verradelick
hadde doen ombzingen de persone van syne Ex-
cell. hooger gedachtenisse / tot overgrootte bedroef-
seuiffe en verlagentheyt der ingesetenen vanden
lande: en boven dien op deselve tijt belegerde de
Stat vā Antwerpen / ons al tsamē dreygende een
generael verderf. Dese gelegentheyt niet aensien-
de / dewelcke den lande en Kercken oorsaeck gaf
tot vele vast end bidt-dagen / en hoogelick ver-
epschte een vaste eenigheyt inde Politijcke rege-
ringe en inder Kercke Christi: heeft hem Hermā-
nus niet ontsien t'voorz3 boeck wt te geven / ende
tgaut

Bedroeftheyt,
argernisse en
schade van
Hermāno aē-
gerichtet door
zijn boeck.

tgantsche lant door te stropen/waer door den by-
 ande der Religie en der gemeener sake/ die in ons
 ongeluck lachten/ de moet gestercht en den mont
 open gedaen worde tot meerder lasteringe en be-
 spottinge; en daermede aen d'andere zijde de vrom-
 me Christenē (derwelcken vele door de byanden
 der waerheyt verstroyt tot ons gebluchtet warē)
 bedroeft/geargert en int gemoet geswact zijn ge-
 weest. Indie hy/die als een Dienaer des woorts
 onder de gemeene Kercken-ordeninge stont / sijn
 geschryft voor henē hadde laten visiterē/volgen-
 de de ordonmantie daer van zijnde/by sijn Classis
 ofte de Professoren in Theologie tot Leyden: sy
 hadden hem connen onderrechtē/ dat hij t niet en
 hadde wtgegeven: maer nu heeft hy sulcx gedaen
 sonder voorzeten oft oordeel der Kercke/ ja eenig-
 ge/die tot kennisse gecomē zijnde/ dat hy yet sulcx
 inden sin hadde / hem tselve (alsoomen verstaet)
 ontrieden / en heeft hy niet geacht / maer is met
 sijn voornemen voortgevaen.

Vele vrome verstandige lijdē/ die eenige ken-
 nisse hadden vande saken met Hermanns gepas-
 seert tot Dordrecht/ dit boeck siende/ quamē ter-
 stont in achterdencken / dat hy wt was om niet
 tselve te houden staende alle soodanige puntē van
 leere/ die hy tot Dordrecht onrecht hadde gepre-
 dict en voorgestaen/ niet tegenstaende hy in eenen
 bedecten schijn daer af gescheydē was/ en de rech-
 te bekentnisse weder aengenomen end' onder-
 schreven hadde/ oock daer by geprotesteert dat
 noyt sijn voornemen was geweest int minste ofte
 int meeste daer af te scheyden. De devilsen by hem
 gestelt onder den titel des boecx / met dese woor-
 den / Dat oude sal vviicken, als beter can blijcken:
 Item/ Sat quercus, dat is / T'is lanck genoegh eec-
 kelen gegeten, &c. neffens de beeltenissen vā eenen

Eynde waer
 toe Herman-
 nus zijn boec
 (soo men can
 mercken) wt-
 gegevē heeft.

ceckelenboom metter slange / ende van het rijpe
 coozen met d'opschrift/ De gecruyste Christus: de-
 den hem gedencken aen t'gunt hy meermael ge-
 seft hadde (als hy bekende met sijne mede-broe-
 ders niet eens te zijn inder leere /) Na dien hem
 God nu een beter geopenbaert hadde, vvaerom-
 me hy dat niet vrijelick leeren soude: **Item / aen**
tgene hy gedreven hadde vande wesentlicke in-
wooninge Christi in ons / ende aen diergelijcke
meer punten diese in dit boeck behonden naectex
by hem ontdeect ende gedreven te werden: Behal-
ven dat sy haer grootelick vonden bedroeft inde
bittere ende lachterlicke propoostē / daermede hy
soo inde voozrede/ als hier end' daer in vele plaet-
sen sijns boeck tegē sijn mede-broeders wtvaert /
in ghelijckformicheyt vande onwarachtige be-
schuldigingen die hy met den genen die hem vol-
gen / mondelingh dickwils tegen deselve wtge-
sproken hadde.

Boek pag. 10.

Pagi. 11.

Hermannus
 wort vermaect
 over sekere
 dwalingen in
 zijn boeck,

Daer na ist geschiet / dat eē seker Dienaer des
 Goddelicken woorts / gelesen hebbende t'voorz
 boeck/ en daerinne gebonden (na sijn oordeel) ee-
 nige dwaelachtige leeringen tegen t'punt vande
 Rechtbaerdichmakinge des geloofs; **item / van-**
de Volcomenheyt der Christenen in dit leven / en
diergelijcke: daer dooz is beweecht geweest aen
Hermannum te schrijven / te meer / overmits hy
goede kennisse v'andere tijden aen hem gehad
hadde. Dese heeft hem broederlick vermaent dat
hy niet en hadde behoort alsoo een boeck wt te ge-
ven / sonder tselve albozen te hebben laten visite-
ren / na ordonnantie der Kercke: Wadt hem als-
noch met sijn mede-broeders te willē confereren
over de punten / daerinne hy vande leere der ge-
meenen Predicantē verschildē. Hier op antwoor-
de Hermannus int bzeede / hem bedanckende die
hem

hem alsoo vermaende / ende voorts verclarende
 sinen wille ende wunsch wel te wesen / dat eenige
 verstandige en discrete mannen genomen wier-
 den / om sijn boeck te doorlesen / ende hem als dan
 over te schrijven / waerinne haer bedochte / dat
 hy vant rechte fondament afgetreden waere / om
 daer na mondelick daer van te confereren: Daer-
 toe nomineerde hy de voorsz Predicant selve / die
 aen hem geschreeven hadde / met noch dnye andere:
 ende gaf den voorsz Predicant consent daer van
 aende andere te schrijven / presenterende haer tlij-
 nen huysse te ontfangē / ende belovende hem alsoo
 te dragen / dat hy sijn dolingē / indien hem eenige
 condē bewesen worden / openbaerlick soude be-
 kennen / doch niet dien gedingh / dat soo verre hy
 haer van eenich misverstant conde overtuygen /
 sy daer van mede afstaē souden. Dese beschryvin-
 ge is alsoo gedaen: maer mits voorvallende oc-
 cupatien ende verhinderingen de sake wat lange
 verdrocken wesende / zijn eyndelick op dinstdach
 na Dinxterē an^o. 1586. de vier beschreevē Predi-
 canten tsaengercomē ter Goude. En als sy an-
 derdaechs ten huysse Hermanni / tusschen hen al-
 leen communicatie wijse meendē te handelen / ge-
 lijck de meeninge en het voorzeven was geweest:
 Soo heestinen daer gebonden twee Borgermee-
 sters / twee Schepenen ende eenige wt de Broet-
 schap / mitsgaders sommige wt den kerckenraet.
 Welcke alhoewel byten de meeninge der be-
 schreevene Dienaren was: Nochtans om niet te
 schijnen achterwaerts te houdē / zijn sy niet Her-
 manno in handelingē getreden / ende wesen hem
 aen in sijn boeck eenige plaetsen diemen hielt strij-
 dende tegen de leere der kercken int artijckel
 bande sechtbaerdichmakinge. Waerinne hem
 Hermannus na voorgeaende conferentie ende on-
 C iij verrech-

Conferentie
 binnen ter
 Goude, tuf-
 schē Hermā-
 nū en eenige
 Predicanten
 over sekeren
 artijckel in
 zijn boeck.

derrechtlinge/alsoo verclaerde / dat hy wel scheen
 wat naerder tot het rechte geboelē te comē/ maer
 tselve worde strax daer na weder by hē omme-
 gestoten/ alsinē daer tegen ginck overleggē tgene
 in syn boeck staet/twelcke hy al staēde wilde hou-
 den. En̄ zyn ober sulcx vele woordē tusschē hem/
 en̄ tusschē dē gene die het woort tegē hem voerde /
 ten bepdē zpdē gevallē sonder eenige resolutie/ of-
 te sonder eenich degelick beschept vā hē te connen
 crygen; Ja als hem by een van d'andere Predicā-
 ten een vrage grootelichs ter saecke dienende / en̄
 daer de knoop vande questie gelegen was / vooz-
 gestelt worde/ om met ronde woordē daer op be-
 scheedt gevende/tot een eynde te mogen comē: soo
 wepgerde hy te antwoorden/ hemselvē vergram-
 mende/ overmits hy niet ernstige redenē gedron-
 gen worde. Soo en̄ viel hier dan ni geen accoort
 noch eyndelick besluit / alhoewel de conferentie
 noch tot dē middach toe geduerde; En̄ als de Pre-
 dicanten meendē datmen s'namiddachs inde be-
 gonnen handelingē voortgaen soude: Soo gaven
 mijn Heeren vande Magistraet de vergaderinge
 aen/dat hen wat voozgeromē was/waer door hy
 niet en̄ condē tegenwoordich zyn/ niet begere-
 de datmen in haer absentie met Hermanno han-
 delen soude. Is daeromme die sake daer blyven
 steken: Doch beloefde Hermannus den gene die
 niet hē in dese handelingē geconfereert en̄ t'woort
 gevoert hadde / dat hy vande questieuse poincten
 voozdē met hem so schryftelick als oock monde-
 lick ter plaetse daer hy woonde handelen soude:
 waer van eben wel niet gevallen is.

Cozts daer aē in Junio is de particuliere Syn-
 nodus vā Zuythollant tsamen gecomē tot Rot-
 terdam/ alwaer de Gedeputeerde des voozgaen-
 den Synodi rappoort gedaen hebbē van haer we-
 derbaren

Conferentie
 sonder eyn-
 delick accord,
 afgebroken.

Hermannus
 beclaeht hē
 t'onrecht, by-
 de Synodo tot
 Rotterdam,
 anno 86.

derbare inde sake Vermanni: Dewelcke hem nu
 aen dese Vergaderinge verlaechde van tgene de
 voorsz Synodus/laest gehouden inden Hage/ge-
 oordelt hadde / aengaende de Acte van accoozt te
 Doordrecht gemaect ten oberstaen vanden Graets-
 heer vander Nyle/tegenwoordich Presidēt van-
 den Hove van Hollant: Dat namelick de Syno-
 dus hem ongehoort gecondemneert soude hebbē.
 En nochtā en was geen andere verclaringe ge-
 daen vanden Synodo (gelijck boven is verhaelt)
 dan dat Vermannus door de voorsz Acte van ac-
 cordt niet ontschuldicht / en sijn mede-Dienars
 niet beschuldicht werdē / twelcke wt de Acte selfs
 opentlick blijkt/sulcx datmē Vermannum op dat
 punt niet en behoefde te hoorē: dewelcke evenwel
 meermael vandē Synodo ontboden was / maer
 en was niet verschenen: daeromme hy niet den
 Synodum/maer alleen hemselfē te beschuldigen
 hadde: En was wel eē groote hoomoedicheyt en
 onbeschaemtheyt van hem / dat hy altyts wilde
 voor supber en onschuldich wtgaen/en sijnen me-
 de-Dienarē de schult op den hals druckē/daer hy
 doch van nyens sulcke groote argernisse hadde
 aengericht met sijn boeck/ en de voorgaende han-
 delinge sijner mede-Dienaren selfs daermede ge-
 noech justificeerde/ na t'oordel vā velen vromen.
 Is doe vande Vergaderinge wederomme goet
 gebondē hem te beschrijvē (want hy self niet ver-
 schenē was / maer sijn clachte door andere hadde
 laten aendienē) principalick/obermits de clach-
 ten dagelick wiesse / dat sijn boeck verscheyden
 dwalingen in hielt: waeromme de Vergaderinge
 gants noodich vādt / dat primers indē acnstaen-
 den Synodo generael daer inne wat meer gedaen
 soude werden/ aengesien hare Bedeputeerde niet
 wtgerecht en hadden / gelijck doch de conferentie

met hem begonnē ter Goude sonder vrucht was
blijven steken. Maer Hermannus beschreevē zyn=
de/in plaetse van te comē/beclaechde hem by mis=
sive aenden Synodo vande onordentlicke proce=
dure tegen hem (soo hy nicende) gehouden/als of=
men de behoorzlicke trappen van vernanninge aen
hem voorby gegaen ware / ende sijn Classen niet
gekent hadde: Daer hy nochtās wel wist dat sijn
Classis tot dier tijt toe verclaert hadde hem niet
te comen kernen voor haer mede-lit/om dieswil=
le dat hy geen behoorzlicke attestatie van sijn laet=
ste Kerckie en Classe conde thoonen. Voorts ont=
schuldicke hy hem op sijn Magistraet / als die
hem verboden hadde totten Synodium te gaen.
Waer op andermael aen hem geschreven is/ met
belastinge / dat hy hem gereet houden soude / om
inden Synodo generael te verschijnen: Maer de
Magistraet vander Goude sulcx verstaē hebben=
de/ heeft hem daer van verbot gedaen.

Synodus ge=
nerael in Sgra=
venhage, an=
no 1 5 8 6.

Als nu de Synodus generael der Nederlandt=
schen Kercken int eynde van Junio 1586. in
Sgrabēhage vergadert was: Soo heeft de Kerck=
lieraet vader Goude (wel denckende dat aldaer
de sake Hermanni wettelick ter handt genomen
soude werden) in tijts aende Vergaderinge ver=
socht/ dat de aengevangen particuliere conferen=
tie by deselfde personen / diese begonnen hadden/
voorts binnen der Goude voleyndicht mochte
werdē/ bysonder alsoomē int principaelste punt/
namelick vande Justificatie/nu alreede (na haer
schrijven) geacordeert was: Daer nochtang
gants geen vereenigingē oft accoordt en was ge=
vallen/soo bovē gesept is/ ende Hermannus hem
van d'andere afscheydende / beloest hadde voor=
der met een van hen alleen te confereren. Hier op
hebben mijn Heeren de twee Politijcke Presiden=
ten/

ten/ die gecommitteert waren om byden Syno-
do te zijn/ goet gebonden aen de Magistraet van
der Goude te versoeken/ datse Hermannus lie-
ten comen/ om aldact voorts inden Hage de sake
by particuliere conferentie te epndigen. De Ma-
gistraet antwoorde voor haer persoon geen swa-
richeyt daer in te maken; maer dat sy raetsaem
achtede/ eerst eenige goede antwoordt vandē Syno-
do op de voorsz brief des Kerckenraets te ver-
wachten/ om alsdan met haer Doetschay end
Kerckenraet naerder daer van te handelen. Ins-
gelijcken schreef Hermannus aende Heeren Pre-
sidentē/ dat hy voor sijn persoon van herten wil-
lich zijnde haer begeerte naer te comen/ den Ma-
gistraet om haer consent tot sulck een billick ver-
soeck op t vriendelichste gebeden hadde: maer de-
wijle sy verwachteden het antwoordt des Syno-
di/ en dan met de Doetschay hier over begeerden
te beratflagen: Soo versocht hy dat mijn Heeren
de handt wilde houden/ dat de Synodus met een
beleefde antwoordt de begeerte des Kerckenraets
consenteerde/ ofte pimmers ter discretie stelde van-
de voorsz Magistraet/ eene vande twee voorsz
middelen te verkiesen/ om hare herten te beter te
winnen/ ende de swachheyt/ mitsgaders oock de
quaetwillichheyt vā sonningen te gemoete te gaē:
Belobende voorts/ inden hy van eenige dolinge
mocht onderwesen worden/ deselve met schrifte-
lick oft mondelick wederroep te beteren/ ende be-
geerende dat hare E. E. den Synodo/ en elders
verclaren wilben/ van synen twegen/ dat hy veel
liever stille staen soude/ (namelick niet leeren) jaē
niet sijn huysvrou ende kinderen wt den lande
wilde vertrecken/ dan oorsake van oneenicheyt
wesen in dese tijden.

Hermannus
wort beschre-
ven op de ge-
neralen Sy-
nodum.

Schoone be-
lofte Hermā-
ni, sonder
daet.

Hier op heeft de Synodus de Kerckenraet
van

vander Goude verwitticht / dat de particuliere conferentie tusschē Hermannum en van hem genomineerde Predicantē/voorzoo veel die daer toehien souden connen verledigen / voorts verholcht soude moeten worden inden Hage / alsoo de gelegentheit vande voorsz Vergaderinge niet toeliet / dat de voorsz Predicanten soo verre soudē absenteren. En verstont de Synodus dat dese conferentie als particulier geschiedē soude / onberminderd hare actie en seggen op de sake ende schriften Hermanni in toecomendē tijden. Maer dese antwoort gecomen zijnde ter Goude / heeft de Broetschap aldaer niet raetsaē gevonden dat Hermannus soude reysen indē Hage; waer van de Magistraet de Presidenten / en de Kerckenraet den Synodum verwitticht hebben / andermael versoekende dat de begoste conferentie met Hermanno voorts ter Goude (en dat na de voleydinge des Synodi) vervolcht soude mogen werdē / ofte liever heel achtergelaten. Maer de Synodus geen van beydē goet vindende / heeft Hermannum vermaent indē Hage te comen / en de H. H. Presidenten hebbe den Magistraet versocht te bewilligen: Gock is vanden Dienaren / die met Hermanno hadde geconferereert / by advijs des Synodi aen de Kerckenraet vander Goude geschreue / om deselve te onderrechten / datse hen t'onrecht in haer schryven lieten vercluyden / dat de Predicantē met Hermanno int punt vande Justificatie geaccordeert waren ter Goude / mits welke opinie het scheen dat sy het verschil en de overige handelingen met Hermanno niet van soo groter inportantie hielden. Waer op de Kerckenraet antwoorde / verwondert te ziju / datmen ontkende niet Hermanno geaccordeert te wesen int artijckiel vande Justificatie / en wildē seer vast het contrarie houden

Hermannus
wordt ander-
mael beschre-
ven op dē Sy-
nodum.

Kerckenraet
vāder Goude
geeft voor
(maer t'on-
recht) dat de

den staende. Waeromme de Synodus niet te breedende zijnde met dit vertreck vande sake / als tot geen goet eynde stretchede / de voorsz Predicanten heeft belastet hen te antwoorden : dewelcke den Kerckenraet na der waerheyt en int breede hebben onderwesen / hoe het inde conferentie was gegaen / en hoe dat door deselve noch geen accorrdt en was gevallen in eenige artijckelen: maer dat het al open was blijven staen : soo boben int verhael van die sake geseyt is. Dat daeromme nu te verwonderē was / hoe spliedē sulck een halve end' begonnen handelinge sonder eyndelick besluyp / en met tegensprekinge van beyde syden open gebleven / vooz een volmaect werck en geheel accorrdt ronden nemen. Vermaendē hen voorts dat al dit schrijven ober en weder / en soo vele consultatien end' wistel vande sake nergēs toe anders schenen te strecken / dan om den tijt ober te brengen / tot dat de Synodus gescheyden soude zyn. Dat het achterblijven Hermanni hem niet en soude verschoonen / maer dat de Synodus / evenwel niet latē soude te censureren tgene sy in sijn boeck binden soude te stryden tegen Gods woort: En dat na volepndinge des Synodi hen ongelegen soude wesen ter Goude te romē / om met Hermanno in voorder conferentie te treden.

Dese antwoorde wt den naem des Synodi op den xvijen. Julij gesondē zijnde / is Hermannus / als de Vergaderinge by na geeyndicht was / op den xxv. Julij daer aen verschenen / vergeselschapt met eenige soo wt den Magistraet als wt den Kerckenraet vander Goude gedeputeert : in presentie van welcke / ten oberstaen vande twee Heeren Presidenten / de conferentie tusschen hem en Adrianum Saravian en D. Jeremiam Bastingium is gehouden / en eenige punten der Christelicke

Predicanten
met Hermāno
geaccordeert
warē int punt
vande Iustificatie.

Hermannus
verschijnt in
den Hage, en
wort wt den
naem des Synodi conferentie met hem
gehouden.

stelicke leere niet hem int lange verhandelt zijn
 geworden. Voorts om de actie te spoedigen/ oock
 mede op datmē wat seker bescheyts vā Hermanni
 in geboelen soude hebbē/ (dewijle sijn p̄dpoosten
 dichwils oneffen en variabel liepē/ en tgene eens
 gesept was/ altemets door andere navolgende
 redenen verdupstert en omgestooten worde) soo
 heestmen hem sekere bekentenissen van elck punt
 telckens doen ontwerpē/ dewelcke niet de onder-
 linge communicatie geexamineert/ en tot de mate
 der supbere leere soo na gebracht zijnde/ alst mo-
 gelijk was/ en Hermanni verstant mocht lijden/
 al was het datse den genen die niet hem spraken
 niet ten vollen genoeg dedē/ nochtans als lijde-
 lick en p̄mmer s geen notoire valscheyt begrijpē-
 de/ aengenomē/ end' neffens hem by alle die tegē-
 woordich waren/ als getuygē/ onderteeckent zijn
 geweest: Twee vāde welcke (namelick de bekien-
 tenisse van de Gerechtveerdichmakinge en vande
 Volcomenheyt) de Synodo daer na voorgelesen
 zijnde byde H. H. Presidenten en voorsz gedepu-
 tterde Colloquentē/ niet wijder aengevē vā Her-
 manni wegē/ dat hi op alle andere puntē/ diemen
 hem soude voorstellē/ bereypt was gelijcke vercla-
 ringe te doē/ en insonderheyt een ipeu geschrijft te
 latē wtgaen/ daerinne hy de voorsz bekentenissen
 verhalende/ breeder verclaringe soude doē van al
 tgene tvelek in sijn boeck niet distinct genoeg /
 twijfelachtich ofte andersins gestelt mocht zijn/
 nits dat tselve geschrijft eerst by sekere van hem
 genomineerde personē gebisiteert soude worden:
 Dat de Synodus voorts daer op soude willē let-
 ten en besluytē wat wijders inde sake te doē wa-
 re / nadenmael Hermānus voormaels de xxxvij.
 artijckelen onderteeckent/ dē Catechismum vooz-
 goet aengenomen/ en nu dusdanighe verclaringe
 vande

Schriftelicke
 bekētenissen
 Hermanni.

vande boorz twee merckelicke punten gedaen
 hadde/ ende over de boorzere gelijcke conferentie
 van alle andere punten / noch veel tijts verſleten
 ſoude moeten werden / waer in die vander Sou-
 de om der grooter coſtē wille haer beſwaert von-
 den: Soo heeft de Synodus hier over beraetſla-
 gende / geoordeelt der ſake noch niet genoegh ge-
 daen te zijn / ende de dwalingen end' andere ſan-
 ten des boecz ſulcke te weſen / dat vā noode was
 van Hermanni geboelen end' leere noch breeder
 kenniſſe te nemen. Ende hoewel hy met de boorz
 gelezen bekenteniffen / als ſoo gants richtich end'
 volcomē niet geſtelt / gelijk de ſake wel vereyſch-
 te / niet geheel voldaan was : nochtans latende
 deſelue by proviſie alſoo paſſeren / op hope van
 beter voortganck inde reſte / vondt goet end' noo-
 dich / dat noch van eenige andere puntē met hem
 geconſereert / ende ſijn ſchriftelicke dupdelicke be-
 kenteniffen hem afgevoerdert ſoude werden: te we-
 ten / vāde Verkieſinge / Letter end' Geest / Dienſt
 des Woorts end' der Sacramenten / etc. Dat
 hem daer beneffens nochmaels ſijn geboelen van
 de algemeene Belijdeniſſe des geloofs ende Ca-
 techiſmo afgevaecht ſoude werden : ende daer
 toe oock / Of hy niet de Secten die hedensdaechs
 de Kercke Gods bevechten / inſonderheit Pa-
 piſten / Thuyſ der Liefde / David Joriffen en-
 de andere gantschelick verwiery / met deſelue
 niet ghemeens hebbende / noch begeerende te heb-
 ben. Item / Wie hy hielt voor ſijn tegensprekers /
 die hy hier ende daer in ſijn boeck ſoo hoogelick
 ſcheldt. Eynelick / of hy niet voortaan de ge-
 meene goede Kercken ordeninge met alle andere
 Predicanten eendrachtelick bereypt was te onder-
 houden.

De Synodus
 vereyſcht bre-
 der kenniſſe
 van Hermāni
 gevoelē ende
 leere.

Deſe reſolutie des Synodi int werck ge-
 ſtelt

Rapport aen-
den Synodum
vande satisfac-
tie die Her-
mannus met
zijn bekende-
nissen end'
andersins der
Kercke doen
wilde,

stelt wesen-
de / zijn sanderendaechts sekere bekri-
tenissen Hermāni ingebracht ende gelesen: vande
Predestinatie: Letter end' Geest/ en vande ver-
cleeninge des Geests Christi. En worde voorder
van sinen t' wegen aengedient/ dat hy ober sekere
plaetse sijns boecx (al waer hy/ schrijvde vande
toegereken-
de rechtvaerdicheyt die sommige sou-
den drijven/hem laet hoze als of hy de leere onser
Kercken vande Gerechtveerdichmakinge bestreet)
mondelicke excuse en verclarminge gedaen hadde/
seggende daermede eenige particuliere personen
gemeent te hebbē/ en soo hy daerinne als te gene-
rael gesprokē hebbende/ de Kercke te cort gedaen
hadde/dat hy bereypt was/ sijn schult te bekennē:
Dat hy de Belijdenisse des geloofs geteekent
hadde/volgens sekere Acte daer van gemaect te
Dordrecht/en was noch bereypt tselve te doen/ en
te vrede dat de voorsz Acte inde eerste Classe ver-
thoont soude werdē: Wt gesondert dat hy doe ter
tijt ongerust was int punt vande Predestinatie/
als of God oorsaek van sonden soude zijn: Dat
hy mede dē Catechismum willich was aen te ne-
men/ nadien hy gerust gestelt was geweest op de
114. vrage/ dewelckē hy te voren verstaende/ als
of daer d'een mensche niet d'andere vergeleken
worde (soo doch d'een hepliger is dā d'ander) te-
gen deselve geschre-
vē hadde/maer nu onderrecht
zijnde/dat deselve vergelijck dē stant des tegen-
woordigen levens niet den stant des toecomsti-
gen levens: daermede eens gesint was: Dat hy
oock willich was alle Kerckelicke vergaderin-
gen te onderhouden. En aengaende de Secten te
verwerpē/als David Jorisz en diergelijcke: dat
hy tselve hem mede voorgehouden te Dordrecht/
om sekere redenē geweygert hadde te doen/ober-
mits hem sulcx verbaecht gemaect soude hebben/
als of

Hermān' ver-
claert (maer
tegen waer-
heyt) met de
leere van Da-
vid Jorisz niet
gemeyns ge-
hat te hebbē,

als of hy niet hen yet gemeens gehad hadde. Maer dat zijn geboelen van de selve soo verre verschilde/ als den hemel vander aerde is: ende was wel te vreden deselve Secten in zijn Predicatie/ de materie sulcx verespichende/ expresselick te wederleggen.

De Vergaderinge dit rapport aengehoort/ vant dese leste bekentnissen noch niet sufficient als de voorgaende: zijnde op gelijckerwijse ende door gelijcke oorsake gestelt als de eerste/ want neermin namelick met Hermanno niet hoorde en coste comen: Ende was wt groote rebenen wel beducht/ dat Hermannus niet dese maniere van doen niet gesont en soude werden vande siecte der vreemde leere: bysonder nademael veel meer andere onrechtte/ confusie/ imperrinente ende vreemde dingen doorgaens in zijn boeck gelezen worden. Waer van eenige by exempel doe maels inde Vergaderinge zijn aengetrocken wt zijn boeck: als daer hy schryft fol. ii. pag. b. (handelende vande onherbozen vleeschelicke mensch) Dat dese edele peerle (waermede hy beteekent Christum ende tgeestelicke leven Christi/ gelijck daer te sien is) doot dat aerdische leven inder aerde des hertens begraven is. In welke passagie een merckeliche verdraepinge is vande sin der woorden Christi inde gelijckenisse vande costelicke peerle/ ende vanden schat inden acker verborgen Matth. 13. 44. 45. jae een onrechtte leere/ Dat namelick Christus binnen inde aerde des herten des vleeschelicke mensches doot t aertsche leuen begraven soude leggen. Dit worde doe aengewesen met meer dietgelijcke onschryftmatige dingen ende vreemde speculationen: ende verclaerden eenige inden Synodo opentlick/ datse in dese handelinghe niet Hermanno geen vernogen hadden.

De Synodus heeft selfs gesenogen inde hadelinge met Hermanno, ende dat met groote reden.

atood th

Soude daeromme de Synodus wel het beste en
 profitelichste voor de Kercke/ en tot wechmenin-
 ge der gegebener argernisse geacht hebben/ op
 naerder en bindiger wijze tegenwoordelick inde
 vergaderinge niet hem te spreken en te handelen/
 bedenckende dat de wonden niet recht geswbert
 end' genesen/naderhant met meerder stanck ende
 perijckel op bryckē. Maer wederomme wt ande-
 re verscheyden consideratien / en onder anderen/
 om den partydigen end' afgunstige (die de actien
 der Kercke gewoou sijn te versippen/ en hoe datse
 vallen/ haer profijt daer mede te doen ten quade)
 te min oor sake tot beschuldinge vā rigoreus heyt/
 hardicheyt/ oft diergelijck te geben. Maer voor-
 namelick/ gemencht dat door Hermanni breedter
 verclaringe / die hemt opgelept soude werden na
 examinatie wt te geben / alle saken eeniger mate
 gebetert/en de argernisse wt der Kercke wech ge-
 nomen soude mogen werden: en hy sijn belofte/
 vande eendrachtige aemmeninge der Belijdenisse
 des geloofs ende des Catechismi/ nitsgaders de
 onderhoudinge der algemener Kerckenordenin-
 ge oprechtelick en bestendelick na comende/ geen
 voorder twist en swaricheyt stont te verwachtē:
 Soo ist geschiet/ dat de Synodus haer vzeese be-
 sijden stellende / en vande directē handelinge / in
 sulcke materien van valsche leere en schadelicke
 ofte onstichtelicke boeckē gebruyckelick / eē wep-
 nich wijckēde/ oock mede de gelegtheyt des tijts
 tot meerder stillicheyt en op goede hope toegeve-
 de: eytelick van Hermanni voorgestelde bekē-
 tenissen / schultbekēninge en presentatien sekere
 Acte met sijn bewillinge heeft doen maken / daer
 mede de sake voor die tijt afgedaen soude sijn.
 Maer de Acte al schoon op het allersachste/ en veel
 soeter als sijne groote mis handelingē verdient
 had-

Redenē waer
 omme de Sy-
 nodus gene-
 rael met Her-
 manno na ver-
 dienste der sa-
 ke niet gehā-
 delt heeft.

Hermannus
wil al schijnē
niet gedwaelt
te hebben in-
den gront der
leere.

hadde/ gestelt zijnde / is eventwel ober de forme
van dien groote dispute en swaricheyt met hem
geballen. Mengaende t'gene hy bespreek / belan-
gende den xvij^{en}. artijckel der Bekentenisse des
geloofs/ vāde Predestinatie : dat worde hem toes-
gelatē/ sonder eenige swaricheyt te makē. Want
de leere der gereformeerde Kerche geensins en is/
noch t'en can oock wt de leere der Predestinatie
niet besloten worden/ dat God een aetheur soude
zijn vande sonde : hoewel de vanden der waer-
heyt om de Kerche hatelick te maken / t'onrecht
deselve daermede beswaren : gelijck oock eertijts
sommige de Apostelen gelastert hebben/ als of sy
leerden quaet doe/ op datter goet wt quame. Wo-
ven dien was de Synodus wel te vrede/ dat Her-
mannus de 114. antwoord des Catechisimi aen-
nam/ mits de wtlegginge die hem daer op is ge-
daen / en die niet Gods woort en niet d'intentie
des Catechisimi is overeencomende. Maer het
gebrack Hermannus elders. Want alsoo hy niet
bekennen en conde indē gront sijner leere eenich-
sins gedwaelt te hebben / en oversulter het woort
Uetracteren / ofte diergelijke woordē eenige be-
kentenisse van dwalingen sijns boecx te verstaen
gewēde/ hem over t' hert niet en mochtē : Soo be-
geerde hy de Acte niet dā niet sekere veranderinge
sommiger woordē aen te nemen. Daer tegen
de Synodus/ achtende inde sake/ soo vā te voren
als int stellen der Acte selve / alreede meer als te
veel toegegeven te hebben / verclaerde geen vooz-
der veranderinge daerinne te mogen toelaten.
Sulter dat Hermannus met sijne hygevoechde de
voozsz Acte afslaende / haer oorlof aende Verga-
deringe namen en vertrochē. Sijn eventwel door
inductie van mijn H. H. de Presidenten en eenigs
andere daer na beweecht inde voozsz Acte / mits

Romā:3.8:

eenige cleyne veranderinge/ te beuilligen. Ende heeft daerenbove Hermannus inde Vergaderinge na het voorlesen en acceptere der Acte sijn schult mondelick bekent/ van dat hy sijn boeck tegen de Kerchelicke ordonantie wtgegeven hadde / sonder eerst vā de Classe ofte yemant anders hē dies verstaende gesien en geuiseert te zyn : Als oock dat hy tegen den Catechisium (van hem te voren voor goet gekent en aengenomen) geschryuen hadde : begeerende dat sy hem ten goede wilden houden / dat hy hen daerinne geargert hadde : ende dede evenwel daer by eenige excuse / van dat hy namelick den sin des Catechismi niet en hadde verstaen/gelijck die hem nu wtgelept was. Heeft daer na op alles den Presidi Synodi de hant gegeven / ende die vanden Synodo gebeden hem te vergeuen al tgene daerinne hyse hadde bedroeft. De Acte by hem ende zyn bygeboechden/mitsgaders by de H. H. Presidenten/ en de gene die niet hem geconfereert hadden / onderteekent / luydt van woort tot woort/gelijck hier na volcht.

Acte gepaf-
seert in Her-
mani sake in
Synodo gene-
rali inden
Kage.

**Alloo Hermannus Herberts Die-
naer des Woorts ter Goude seker boeck heeft la-
ten wtgaen / geintituleert Corte verclaringe &c.
met noch eenige andere sturkens daer by / daer
aen vele haer verargert hebben/door dien tvoor-
boeck scheen gestelt te wesen tegen de gemeene
Dieners der Kerche ende leere derselven : Soe
is hy deshaluen gecomen in Gravenhage/ ende
getreden in cōmunicatie met D. Sarabia/ geaf-
sisteert met noch sommige andere Heeren ende
Broederē/ter presentie van mijn Heeren de Bo-
germeesteren ende eenige Broederē vander Gou-
de: alwaer hy hem by sekere schriftelicke bekent-
nissen op eenige poincten (als vande Rechtvaer-
dichmakinge en Volmaectheyt der geloovigen/
Letter**

Letter en Geest / Predestinatie Gods / en ande-
 ren) verclaert heeft. Welcke daer na in Synodo
 gerapporteert zijnde / is hy vooz de Broederē des
 Synodi vershenē / en heeft aldaer gedaen de na-
 volgende verclaringe. Ten eersten / Wat hy per-
 sifeert by de voozsz zijne schriftelike bekentenis-
 sen ober de voozsz poincten / by welke bekente-
 nissen hy hout vooz breeder ende beter verclaert
 de duysternissen ende swaricheden / byden Broe-
 deren in zijn boeck bevonden. Ten anderen / Wat
 hy de algemeene belijdenisse des geloofs / ver-
 tet in 37. artijckelē / vooz schriftmaticch aēneemt /
 ende inde naeste Classis met den anderen Broe-
 deren willich is te onderteekenen : mits dat int
 16. artijckel / roerende vande Predestinatie / ver-
 staen wert / dat God geen oorzake is vande sonde
 hem refererende in desen aen zijne speciale beken-
 tenisse daer op gedaen / nae het verstant hem als-
 noch van God gegeven. Houdt oock mede vooz
 goet den Christelicken Catechisium der Neder-
 lantschen Kercken: welverstaende dat aengaen-
 de de wtlegginge des 114. antwoorts / aldaer ge-
 schreven staet / dat oock de allerheplichste alleen
 een cleen beginsel hebbē der gehoorszameheyt des
 Wets in dit leven / te verstaen is int respect van-
 de allervolmaeckste heplichheyt dewelcke hy seker-
 lick sullen hebben int eeuwige leven / namelick int
 Rijcke der glorie. Ende also daer eenige dingen in
 zijn boeck impertinentelick ende duyster zijn ge-
 stelt / ende breeder verclaringe behoevē / is te bre-
 den (volgende zijn belofte) een declaratie te laten
 wtgaen / welcke niet sonder voozweten ende oor-
 deel vande Academie tot Leyden / en van D. Sa-
 rabia / D. Jeremia Bastingio en Wernero Hel-
 muthio geschiedē sal) om breeder ende wijder ver-
 claringe daerinne te doen. Alsoo mede zijn con-

scientie hem getuycht / dat hy zijne medebroeders
 de Dienaers des Woorts in zijn voorsz boeck
 tonrecht oft tegen de broederlike liefde beschul-
 dicht heeft : bekent daer inne zijn schult / ende is
 hem sulcx van hertē leet. Belovende voorts hem
 met alle andere Dienarē in Gods woort te con-
 formeren / in alle Kerckelike versamelingē / daer
 toe versocht zijnde / te compareren / en goede een-
 drachticheyt met henlyuden te onderhouden : Syn-
 telicken persisterende by den inhouden van sekere
 Acte tot Dordrecht ghevassert over vier jaren /
 sulcx deselve onder hem is rustende / en by mijn
 Heer den President vander Nijle onderteeckent.
 Gedaden den xxij^{en}. Julij an^o. 1586. ter Syno-
 dale vergaderinge in Sgrabenhage. Onder stot:
 Hermannus Herbertsz. Adolf van Metkerckie.
 A. V. Nijle. J. Clementsz. D. Jansz Lonck.
 Franck Franck. Heyndrick Willemsz. G. Coz-
 nelisz. de Lange. Jozis Fransz. Jacobus Kame-
 dontius electus Synodi Præses. Jeremias Ba-
 stingius. Wernerus Helmichius. Adrianus Sa-
 ravia.

Dat het te
 vergeefs is dat
 Hermannus
 sijn sake meēt
 te verschoonē
 met de han-
 delinge des
 generalen Sy-
 nodi.

Dit is de handelingē met Hermanno indē ge-
 nerali Synodo gevallen : wt dewelcke genocch-
 saem blijkt / hoe grootelic hy doolt / wanneer hy
 met deselve sijn sake seer meent te verschoonen /
 als die albaer niet so swaer geoordeelt soude zijn
 geweest / gelijkse nu gehouden werdt. Wāt mer
 sach sijn dwalingen doe soo wel als men nu doet /
 dewyle die in sijn boeck opentlick begrepen zijn.
 Maer ist sake dat de Vergaderinge / wt sozaken
 hoben verhaelt / en op hope sijner beteringe ende
 naerder Verclaringe / die hy seer hooch beloof de /
 met een sachte handelingē hem te gemoet gaen-
 de / haer rechtbaerbige actie gemodereert heeft /
 en vernijdt scherper proceduren tot die tijt te ge-
 bruycken

brypcken (tot de welke men nu int opide even-
 wief na soo veel moeyten / en na soo groote lange
 patientie nootwendichlick heeft moeten con-
 tinen) Ist daeromme geseyt / datse van sijn sake anders
 gevoelde / dan daer nu vā geoordeelt wordt: en be-
 hoorst hy de lanckmoedicheyt des Synodi te mis-
 brypcken tot verschooninge vā sijn dwalingen en
 argernissen / die veel meer voer God en de gant-
 sche Gemeente diēt / om sijn hartnechicheyt clae-
 der te openbare / en hem alle verschooninge te be-
 nemen: Hoewel oock waerachtich is / dewyle sijn
 boeck vreedende manieren van spreken inne heeft /
 die niet soo wel terstont verstaen conne werden /
 (bysonder vanden genen dien de leere en schryfteen
 der Geestdrijveren niet wel bekent zijn) dat de
 onsyberheyt int selve stekede meer en meer door
 naerder ondersoekingē aen den dach gecome is /
 en sijn dwalingē door de beloesde Breyder vercla-
 ringe / in plaetse vā verbeteringe clae der geopen-
 baert en gemeerdert zijn geweest / en also met eenē
 het voorgaende gevoelen van sijn boeck end' per-
 sone stercker bevesticht: gelijk voort is wt het na-
 volgedē verhael verstaē sal worden. En nochtan
 is Hermannus (soomen sekerlick verstaen heeft)
 soo vermeten geweest / dat hy wt den Synodo ge-
 nerael thups gecomen zijnde / openlick vanden
 predickstoel hem heeft laten verclupden / dat sijn
 boeck vande Synodo was geapprobeert / en dat
 de Kercken en hy nu tsamen verdragen waren :
 niet tegenstaende hy ter contrarien wel wist dat
 hem opgelept was / noch naerder verclaringe op
 sijn boeck te doen : wt welcke puntiers merck
 dat de Kercken geen volcomē genoegen als noch
 en hadde : Gelyck oock vele limaten der Kercke
 binnen der Soude woonēde / die in sulcke sijne be-
 roeninge verwondert waren / hem daer op aen-

Onwaerach-
 rich voorgevē
 Hermanni.

gesproken hebben/ en hy tot sijner beschaemtheyt de waerheyt heeft moeten bekennen. Maer dit is tegene hy doorgaens gesocht heeft/ Dat namelijk syn boeck byde menschen een aensie soude mogen hebben/ als zijnde seer wel ende tot nutricheyt geschreven/ en dat de Predicanten geoordeelt souden werden t' selve t'onrecht bestraft te hebben van dwalinge/ en over sulcx haer schult mede hadden moeten dragen/ gelijk hy aen syn zijde (nae zijn geboelē) alleen wat schults mocht hebben/ overmits hy de Predicanten wat te hart in zijn schriften aengetast heeft.

Synodus particulier tot Delf voordert de breeder Verclaringe Hermāno opgeleyt, om de wassende argernissen te weeren.

Sjaers daer aen 1587. is de particuliere Synodus van Zuythollant vergadert tot Delf: alwaer verscheyden Classes onder andere gravamina ofte artijckelen/ daer op te letten ware/ dit oock voorgesteld hebben/ Dat by velen geclaecht worde over de sachte handelingē des generalen Synodi in Hermanni sake: Immers dat tot voldoeninge vande Kerckē gants noodich was van Hermanno metten eerste gedaen te werde sulche breeder Verclaringe zijns boeck/ als inde voores Synodo geordonneert was. Is daeromme geschreven aenden genen/ denwelcken Hermanno belast was zijn Verclaringe te verthoonē: en zijn gebeden hem te vermanen/ dat hy hem naectelick op de punten in zijn boeck onrecht bebonden verclaren soude/ ende dat met den allereerste/ oft dat andersins de Synodus daerinne moest voorsien na Kerckelicke ordonnantie. Ende also Hermannus (gelijk men verstant) verwachtete dat hem in zijn boeck aengewesen souden werden de punten op dewelcke hy hem soude hebben te verclaren/ ende men vernam dat Adrianus Saravia Professor in Theologie tselve wel aengenomen haddete doe/ maer noch niet gedaē/ mits de veelheyt

heyt zijner occupatien / daer op hy hem ontschuldicht hadde : Soo is hier op oock aengehouden geweest / dat het sonder langer vertrec geschieden soude: Ende met name / dewijle Hermannus in Synodo den Catechismū voor goet bekend hadde / ende men nochtans verstont dat deselve ter Goude niet geleert en worde / contrarie de Kerckenordene ende t'gebruyck van andere Kercken ende Predicanten (behalven noch andere verbrijkinge van Kerckēordene / die ter Goude geschiede / Soo zijn eenige gedeputeert / die Hermannum in volle Classe tot Schoonhobē hier af vermaēt hebben / dewelcke soodanige vermaninge inden schijn aennemende / aldaer beloefde den Catechismum voort aen te sullen predicken / soo haest als de ordinaris materie die snaemiddachs inde plaetse des Catechismi getracteert worde / geepredicht soude wesen. Maer dese belofte heeft hy tot op desen dach toe niet naergeromen : Waer wt seer sterck vermoeden geresen is / dat hy den Catechismum versmadede / ende denselbe niet in allen stucken most toestaen / niet tegenstaende hy hem anders geliet.

Ende aengesien d'ongerustheyt by velen dagelick vermeerderde / dewijle hoe het boeck naerder by t'licht gesien worde ende meer in kennisse quam / meer onschryftmatige ende dwaelachtige dingen daerinne aengemerkt wierden / ende ondertusschen Hermannus de Kerckie niet genoeg en dede / maer wel (soo wt het naelaten des Catechismi als andersins) gespeurt ronde werden / dat hy hem niet en droech in eenicheyt met de gereformeerde Kercken: So ist geschiet / als hy van wegen zijns Classis mede was gedeputeert op den particulieren Synodū tot Schiedam 1588. dat deselve vergaderinge hem gewepgert heeft

Hermannus predict den Catechismū niet, al ist dat hy dentelve aengenomen hadde.

Hermannus wort niet ontfangē om by te sitten in den Synodo particulier tot Schiedam.

toe te laten om over de Kerckeliche saken die al-
 daer gehandelt worden/ als een Lidt des Syno-
 di te sittē ende stemme te hebben / tot dat hy hem
 in t'gene hem opgeleyt was behoorzlick gegueten/
 ende de suspicie vande onreine leere wech gedaen
 hadde. Waer op hy verclaerde/ alnoch bereypt te
 wesen t'selue te doen/ ende een breeder Verclarin-
 ge zijns boeck te stellen/ wanneer hem de punten
 toegesonden soubē zijn/ twelcke hy seyde dat noch
 niet geschiet en was: Betuygende voorts te wil-
 len in als na comen de Acte des generalen Syno-
 di/ mits datinē hem tijt gabe: en verhalende dat
 hy overtuycht zijnde bereypt was sijn dwalingen
 te bekeimen / en opentlick door den druck te we-
 berroepen: Twelcke oock versterckt worde vande
 Ouderlinck neffens hem gedeputeert. Waer
 over de Synodus terstont Hermannus heeft aen-
 geboden enige dwalingē in sijn boeck aen te wij-
 sen/en niet hem daer vā te spreken. Maer sy sloe-
 gent af / seggende sijn meeninge sulcx niet geweest
 te zijn. En heeft Hermannus alsoo moētē afstaen
 vande Vergaderinge / niet tegenstaende hy hem
 dies beclaechde. Onder anderen gaf hy den Syno-
 nodo te kennen/ dat by hem sommige mans ende
 vrouwen gecomen waren/die wt sijn boeck geno-
 men hadden / ende gemeent dat hy inde leere ver-
 schepden was vande algemeene Kercken: maer
 dat hyse vermaēt hadde / haer vande Kercke niet
 af te schepden: Itē/Dat hy int stuck vāde vrecht-
 vaerdichmakinge bericht zijnde vande President
 vander Wyle/daerinne gerust was/ ende de leere
 inde Institutie Calvini in dit punt toestont/ ver-
 hopende daer by te blijbē: Maer voechde daer by/
 dat hy t'goede en wat niet der waerheyt bestaet /
 t'waer dan in Calvino / David Jozifz en Heyn-
 dyck Nicolaes oft andere/wie die zijn/ aennā/ son-
 der

Hermannus
 bekent voor
 recht de leere,
 die hy achter
 na wederom-
 me gestooten
 heeft.

Der hem aen eenige te binden/ sonder oock Calvino in allen stucken te comen toestaen/ etc. Waer op de Synodus Hermanno antwoorde gaf/ ende hem vermaende dat hy Johannem Calvinum/ David Jozisz en Heyndrick Niclaes niet alsoo en behoorde neffens malcanderen/ als in eenē graedt te stellen / rechts oft niet min wt den eene als wt den andere de waerheyt te halen ware : daer toch David Jozisz end' diergelijke Geesten sulcke gruwelickie dwalingen hebben/ dat de Christelicke leere en Geligie inden grondt door deselve omgestooten wert/ soo boden gesept is. Dat hy hem begeben soude tot neerstich lesen van goede boecken / en niet soo vermetelick verwerpen tgunst by Calvinum en anderen Rutheuren/ die niet groote vrucht in de Kerckie Gods gelichtet hebben / gevonden wort: maer dat hij t'vlgtelick en inde vreesse des Heeren nadenckē soude. Doozts/ obermits de Professeur byden generalen Synodo gedeputeert tot de visitatie vande breecker Verclaringe Hermanni/ wt den lande vertroocken was : Soo heeft dese Vergaderinge in zijn plaetse / met bewillighinge Hermanni selfs geordonneert sekere twee Predicanten die de voorsz visitatie neffens d'andere twee Gedeputeerde doen souden. Is oock verordent Regnerus Donteeloek Dienaer des Goddelicken woorzts om te stellē een aentwingsinge van eenige punten int boeck Hermanni / waerop hy hem te verclaren soude hebben / alsoo tselve vanden voorsz Professeur niet en was gedaen / noch oock nu van hem niet te verwachten was. En om t'voorsz werck te beter te voorderē/ is sekere opgelept het voorsz boeck te doorlesen/ ende de puntē daerinne aengemerct/ die hem goet dochte/ Regnero toe te sepnden.

Die volgende zijn in Februario daer aē 1589.
de aen

Hermannus stelt Calvinū David Ioris end' Heyndrick Niclaes neffens malcanderen.

Aenwijſinge
van dwalingē
int boec Her-
manni, hem
overgelevert
in acht hoof-
ſtucken.

de aenwijſingen van eenige dwaelachtige puntē/
door laſt als voren geſtelt / Hermanno toegelondē/
en waren gedeelt in acht hoofſtucken : waer van
t'eerſte was / Van tweederley verſtant der Heyl.
Schrift/welch Hermannus ſtelt/een letterlick/en
eē geſtelick/en waer toe deſelbe Schrift (na Her-
manni ſchrijvē) van God gegeven zyn. Het twee-
de / Wā tweederley gehoorſaemheyt/ de eene inde
letter oft wtwendich/d'ander geſtelick : en waer
toe de letterlickē gehoorſaemheyt dient / na Her-
manni gevoelen. Het derde / Vande rechtveer-
dicheyt Chriſti/ofte des geloofs:waerinne deſel-
be/na luydt deſes boecx gelegē is. Het iijde/Van-
de volmaecte kenniſſe / ende datmen daertoe in
dit leven geraken can / nae Hermanni gevoelen.
Het vde/ Vande volmaecte gehoorſaemheyt/en-
de dat de geloobigen in dit leven daer toe connen
geraken / na t'inhouden deſes boecx. Het vijſte/
Vande Predeſtinate / ende eeuwige verkieſinge
Gods/en waerop deſelbe gegront zyn/na t'schrij-
ven Hermanni. Het vijde / Vant onderschept /
twelcke Hermannus ſtelt tuſſchen den doop Jo-
hannis/Chriſti ende zijner Apoſtelen. Het vijſte/
Vande wterlickē oft ſichtbare Kercke Gods/ de
gemeenſchap derſelbe: de beroepinge ende inſtel-
linge der Predicanten : de Reformatie: de oeffe-
ninge van alle wterlickē dienſten ende cerimo-
nien: de gemeene bidtdagen ende danſeggingen:
Wat van deſen allen Hermanni opinie zyn. Deſe
aenwijſingen zyn alſo geſtelt/ dat niet blootelick
bethoout wordt met aenteekeninge ſijner egge-
ner woordē / en niet aenteekeninge der bladeren
ende zijden zijns boecx / wat hy van dit ofte dat
artijckel gevoelt : Maer om hem meer lichts te
geve tot breeder verclaringe / ſo wort de ſake wat
breeder handen Aenwijſer gehandelt/en claerder
ont-

ontdeckt / tegen wat artijckel der gesonder leere
sijn boeck hier en daer is strijdende : gelyck na op
sijn plaetse eenige sijne afwijkinge vander waer-
heyt exempels wijsse verhaelt sullen werden.

Inden Herfst desselven Jaers is de particulie-
re Synodus gehouden binnen der Goude: alwaer
mijn Heeren vande Magistraet der plaetse hare
Gedeputeerde begeerden by alle handelingen te
hebbe. Maer de Synodus versocht aen hare E.
nadien dese Vergaderinge niet haer E. Stat ofte
Gemeente bysonderlick aenginck / maer int ge-
nerael allen Gemeenten in Zuythollandt : oock
mede / alsoo de Heeren Staten (van welcke hare
E. Stat eē lidt is) hare Gecommitteerde byden
Synodo hadden : Dat het hare E. daer by wilden
laten blijvē / volgende t'gebruyck vā andere Ste-
den / alwaer in voorszgaende jaren de Synodi ge-
houden waren sonder Gedeputeerde vande Ma-
gistraet. Eventuel dat mijn Heeren / indient haer
geliefde / hare Gedeputeerde byde Vergaderinge
hebben mochten / wanneer vande sake Herman-
ni (als Predicant zijnde in hare Stat) gehandelt
soude werden : Waer op de Magistraet niet wij-
ders insisterende / is de Synodus voortgegaen /
en wt rapport vande Gedeputeerde verstaē heb-
bende / dat Hermanno voorszettelicke maende toe-
gesonden waren aenwijssingen van fouten in zijn
boeck gebonden / heeft hem ontboden: Dewelcke
gebræcht na de breeder Verclaringe hem opge-
lept te doen / begeerde te weten / of t' stuk dat hem
toegesonden was / volcomelick verbatede alle
d'impertinentien / dupsterheden en dolingen / die
in zijn boeck begrepen souden zijn: Dat de Syno-
dus / indien daer yet meer was / hem tselve soude
aenwijssen / ten eynde hy't tamen mocht beant-
woorden. Waerop hem geantwoort worde / in
sijn

Synodus pa-
ticulier ter
Goude.

Hermann
wort afge-
eycht de bre-
der Verclarin-
ge, hem op-
geleyt te doe

sijn boeck noch wel meer dingen bestraffelick te wesen / maer dat de punten hem toegesonden sulcx waren / dat wāncer hy hem verclaerde in dese hoofdstucken gesont te zijn / al de reste daer aert dependerende gehouden soude werden vooz verclaert / en hy vanden Synodo diesaengaende niet wijders gemoeyt soude werden. Dat eyenwel de Synodus een yder Christen vry most laten / ont te begeeren van hem bericht op tgene hy hem in sijn boeck als dwaelachtich soude willen voozhouden / gelijk hy Hermannus selve int voorsz boeck aengeboden hadde. Doe seyde hy te brede te zijn de breeder Verclaringe over te geven / soo haest als hy coppe vooz hemselven genomē soude hebben: waer toe hem tsiener begeerte rijn, daer zijn gegeven. Is oock den Gedeputeerde geordonneert hem goets tijts te voren te besescrijven tot Leyden / daer de Vniuersiteyt en Professeurs in Theologie zijn / ont aldaer sijn breeder Verclaringe te visiteren.

Hermannus wort vermaert vande schriften vā David Joris end' H. Nielaes: de welcke hy niet en wil verwerpen.

Onder anderen is oock op datmael (by occasie dat de acten des voozgaende Synodi voorgelesen worden) Hermannus weder vermaent van David Jorisz en Heyndrick Nielaes: Dat namelick soodanige valsche Geesten van hem niet en behoorden by de rechtgeboelende surbere Scribenten vergeleken te worden / maer datse niet recht allen Christenen / en insonderheyt den Predicantē / behoorden een gruwel te zijn / dewijle sy gruweliche lasteringen drijven tegen Christum den Soon Gods / tegen de H. Schriftuere / ende t'Christelike geloof end' waerheyt. Want aengaende tgoede dat in haren schriften soude mogen wesen / dat tselve in sijnen rechten sin na der waerheyt niet gestelt en is / maer verbalscht end' verlaert / en onder tfenijn harer dwalingen gemengt /

mengelt / om d' eenboudige door soodanigē schijn te bedriegen. Waer over meer propoosten gebalden zijnde / verclaerde Hermannus met dē voorsz Gceften niet eens te zijn / hoewel hy bekende haer boeckē gelesen te hebben. En niet tegenstaēde / hy beleet / dat de waerheyt niet by hē en is / oock dat hy onder miltanderen strydich zijn: nochtās wilde hy haer schriften niet verwerpen / wat instantie de Synodus / en oock een banden Heeren Gerommittzerdē (die grootelic daerinne verwondert was) dede. En bracht Hermannus geen andere reden voort / dan die hy t' anderen tijdē meer gebuycht hadde / namelick / dat hy verwerpende de schriften van David Jozisz en diergelijke / eenē schijn geven soude / als of hyse te voren voozgoet hadde gehouden / daer hy doch (na sijn seggen) noyt pet gemeens met hen gehad en hadde / noch oock tegenwoozdelick dede. Maer dat dit buyten de waerheyt / en in eenen geveyns dē schijn alsoo van hem gesproken en betuycht is / ran wt het tegenwoozdige verhael in velen plaetsen / en wt de vergelijkinge sijns boeck met de schriften van David Jozisz naectelick verstaen worden. Daerbeneffens roerende tgene hy beloest hadde tot Schoonhoven inde Classe / dat hy den Catechismum predicken soude / is bevonden doe noch niet gedaē te worden: gelijk oock de Kercke van der Goude haer int doopen / trouwē end' diergelijke alsnoch niet en conformeerde met d' andere Kercken. Waer af de Synodus Hermannus en de Kercke voorsz ernstelick weder vermaest heeft / oock de Classi belast opsicht daer op te nemen: Maer is evenwel geen beteringe gevolcht / soo noch hier na gesept sal worden.

Cozts daer aen int midden van October / zijn tot Lepden getoemen de Gedeputeerde der Kercken

Hermannus spreekt buytē de waerheyt, en in eenen geveynsden schijn: coemt oock zijn belofte niet na.

Tsam encoë-
fte der Gede-
puteerde des
Synodi, om
de Breeder
verclaringe
Hermannite
visiteren.

ken ter sake vande visitatie der breeder Verclaringe Hermannite: dewelcke met de Professours in Theologie vergadert zijnde / Hermannno (comende vergeselschapt met twee Gecommitteerde vande Magistraet ter Goude) sijn voorsz Verclaringe afgeepscht hebbē: Maer al eer hy deselve overleberde / zijn vetscheyden reden end' antwoorden voorgevallen tusschē de voorsz Gecommitteerde (geassisteert met de Gecommitteerde des Magistraets vā Leyden) en Hermannum ter eenre / en de voorsz gemelde Gedeputeerde der Kercken ter andere zijde / roerende de personen die by de voorsz visitatie present souden wesen / en de wijze hoemen hierinne procederen soude. Van welke sake / alsoo de Gecommitteerde vander Goude voorsz / met Hermannno weder na huys keerende (na dat hy sijn Verclaringe ouergelebert hadde) tot haren versoecke Acte niede gegeven is: Soo is deselve hier inne van woordt tot woordt gevoecht.

Acte byde
Gedeputeerde
des Synodi
Hermannno
end' hem by-
gevoechden
Gecommitteerde
den verleent.

Op hupde datum ondersz zijn vergadert tot Leyden / Lucas Trelocatius end' Carolus Gallus / Professores Theologia: Jeremias Bastingius Dienaer des Woorts tot Dordrecht en Wernerus Helmichius Dienaer tot Utrecht / gedeputeert vande Synode Nationael an^o. 86: daerbeneffens Arnoldus Cornelij Dienaer tot Delf / en Libertus Fraxinus Dienaer indē Hage / gedeputeert vanden particulieren Synode van Schiedam an^o. 88. in plaetse Adriani Sarabie vertroocken wt den lande: Onnime te over sien en te examinerē de Breeder verclaringe Hermannite Herberts Dienaer ter Goude / waermede hy beloofst hadde wijder verclaringe te doen vande dingen die impertinentelick en duyster / na het oordeel des voorsz Synodi Nationael / in sijn boeck

boeck waren gestelt / ende verclaringe behoefden: en dewelcke hy nochtans sonder voorweten end' oordeel der voorsz. Gedeputeerde niet en soude laten wtgaen: alles volgens d' afscheyt des Synodi voorsz. art. 86. van date den xxij^{en}. Julij. En zijnde mede ten selven tijde verschenen Hermannus voorsz. / vergeselschapt met twee Gecommitteerde van mijn Heeren vande Magistraet vader Goude / Gerrit Cornelisz de Lange ende Bzuyt Woutersz Verdoes / mitsgaders vier Gecommitteerde van mijn Heeren de Magistraet van Leyde / ten versoekie vande Magistraet vader Goude / te weten Peter Bom Petersz ende Joep van Broeckhoven / licmaten desselven Magistraets: en Gualterus de Hoop / met Petro Backio / Dienaren aldaer: Na dien de voorsz. Gedeputeerde hem Hermanno de Synodale Acte voorgelesen / en wt cracht vande selve sijne voorsz. Verclaringe / ten eynde als gesept is / afgevoordert hadde / is hy bereyt geweest deselve ober te leveren / mits datse in sijne en der voorsz. Gecommitteerden tegenwoordicheyt van punt te punt oberlesen ende ondersocht soude werden / presenterende wt te staen / wainmeer de Vergaderinge haer ober eenige punten soude willen beraden: Waer tegens de Gedeputeerde / wijsende op hare last byde voorsz. Synodale Acte hen gegeven / begeerden eerst de vrije lecture en ondersoekingie vande voorsz. gatsche Verclaringe ten eynde toe onder hunnyden alleen te hebben (gelijk het algemeen en natuerlich gebruikc wyscht in alle de gene / die vā eenige saken als Rechter's oordeelē sullen) twelcke dan niet en conde geschiede sonder deliberatie en blij-tige opmerkinge en conferentie der verscheyden schijftē / dese sake aengaende: daer tegens de versochte procedure de handelingie confunderē / ende

Hermannus
begeert met
zijn Assisten-
ten byde visi-
tatie der broe-
der Verclarin-
ge tegewoor-
dich te zijn.

dubbelde moeyte maken soude: Maer dat hy / de
 voorsz lecture en ondersoekinghe gedaen zijnde /
 hem haer geboelen en tegene hy bevonden hadden /
 aendienuen souden / en als dan / indient noot ware /
 hem op enige punten noch wel breeder mondes-
 lick hoozen wilde: in welcke gevalle hy / aengaen-
 de de personen die met hem souden mogen tegen-
 woordich sijn haer in alle rebelickheyt souden la-
 ten vinden / sonder swarichcyt daer in te maken.
 En hier ober nu verscherpen communicatie ge-
 vallen zijnde / heeft daer na Hermannus voorge-
 slagen / dat de Academie enige wt het widdē van
 haer (lidmaten der Kerckie zijnde) soude ordine-
 ren / om mede ober de voorsz lesinge en oordeel te
 sittē / wt redene dat de Synodale Acte nonince-
 de d'Academie int gemeen / beneffens dē persoon
 van Sarabia doemnaels Professor inde Theo-
 logie / en alsoo daernede het gantsche collegie der
 Academien verstant / soo hy seyde: oock mede dat
 Lucas Trekatius der Duytscher tale onerva-
 ren was: en op dese conditie was hy te breden sijn
 Verclaringe ober te leveren / om inde voorsz Ver-
 gaderinge alleen gevisiteert te worden / en datmen
 daer na hem het oordeel der selver overschrijven
 soude. Maer hier op is hem by de Gedeputeerde
 onderrecht ghedaen / dat by het woort Academie
 in dese sake / vanden Synodo is verstaen facultas
 Theologica Academiae, ofte de Professores inde
 Theologie / en niet voorder: gelijck elke faculteyt
 toecroemt oordeel te geven vande saken hare
 professie aengaēde: soo doch oock te dien tijde een
 Theologus neffens Sarabiam was: Ende aen-
 gaende Trekatium / dat de vijf andere Gedepute-
 eerde / ende insonderheyt sijn Collega Carolus /
 hem alles getrouwelick souden interpreteren /
 wanneer eenich punt te decideren soude sijn. Dat

Hermannus
 begeert dat de
 Academie
 mede eenige
 sal hebben
 over de lesin-
 ge en het oor-
 deel syner Ver-
 claringe.

voorts de Vergaderinge niet en dorste noch en
 mochte afwijcken vande Synodale Acte/ van al-
 len syden soo solemnelich onderteeckent / en daer
 van hy Hermannus menichuael verclaert hadde
 niet een jota te willen wijcken. Eyndelick is de
 sake hier by gebleven / dat Hermannus / latende Hermannus le-
 der Vergaderinge hare vijnheyt / om eenige ande- vert zijn bree-
 re wt de Academic / ofte vande Dienaren vā Lep- der Verclarin-
 den tot haer te nemen / sijne voorsz Verclaringe ge over.
 overgelevert heeft / om byde selve Vergaderinge
 alleen in sijn absentie overlesen te worden. De
 Vergaderinge verclarende haer te moeten regu-
 leren na den teneur vande Synodale Acte 86.
 heeft hem voorder t' sijnre begeerte beloest niemāt
 anders van bukten meer daer toe te nemen / oock
 niet te scheyden / sonder dese hare last geheel af te
 doen : en daer na hem sijne eygene Coppe weder
 te geven. En aengaende tgene hy versoekt / dat na
 de ondersoekinghe / indienmen sijne Verclaringe
 achtende niet gedruet te behooren te werden / hem
 daer van de redenen obergeschreven souden wer-
 den : is hem geseght / Dat de Vergaderinge wel
 wetende datmē niemants schriften en niach ver-
 werpen sonder daer vā reden te geven / de exami-
 natie gedaē wesende / wel begeerde niet hem mon-
 delich te spreken / ja daert noot waer / sijne vercla-
 ringe breeder te hooren : versoekende dat hy tot
 dien eynde soude willen noch eenige dagen alhier
 byder hant blijven / ymmers ten minstē op d'eer-
 ste beschrijvinge aen hem te doen / wedercomen.
 Dan alsoo de Gecommitteerde vander Goude /
 ter oorsake dat hy by de eerste lecture ende onder-
 soekinghe niet en mochten wesen / begeerdē te ver-
 trecken / en na den last die sy sepdē te hebben / Her-
 mannus wederom niet hui te nemen / oock niet
 wetende (sās sy sepden) of hy vande Magistraet

oorlof krijgen soude om weder te keeren: is hem geantwoort/Doewel men liever gesien hadde dat hy gebleven ware / nademael doch te vozen sijn mondelick verhoor soo seer begeert was/batmen nochtans in sulckē gevalle (te weten/hy niet blijvende/noch als hem geschreben wert/wederkerende) hem het oordeel deser Vergaderinge niet seker redenē becleedt/ oversenden sal. Aldus gedaen tot Leyden/desen xvij^{en}. Octobr. 89. Ende was onderteeckent/ Arnoldus Coznelij. Wernerus Helmichius. Carolus Gallus.

Gedeputeerde moētē selve een copye latē wtschrijven vande overgeleverde Verclaringe Hermāni.

Boven is verhaelt/dat Hermannus indē Synodo ter Goude beloefde den Gedeputeerde sijn breedere Verclaringe over te leveren / na dat hy coppe daer van genomen soude hebben / waer toe hy eenigen tijt versocht / die hem gegunt worde. Maer nu tot Leyden zijnde / en begeerde hy sijn voorsz Verclaringe niet over te geven / of de Gedeputeerde moesten beloven hem deselve te restitueren/na dat syse gebuyct souden hebben: ende moestē over sulcx de Gedeputeerde selve eē coppe laten wtschrijven/eñ na collatie (die met Gualtero eñ Hackio Predicanten tot Leyden tsijnen belieste geschiet is) door sijn onderteeckeninge latē authentiserē: niet sonder groote moeyte: Daer doch Hermannus gehoudē was den Gedeputeerden een supbere authentijckie coppe te leveren / eñ onder hen te laten.

Bericht den Gecommitteerde vande Magistraet van Leydē gedaē.

Doorts / nademael byde Gecommitteerde des Magistraets van Leyden overgelept was sekerre Acte desselvē Magistraets / inhoudende in effect/ Dat alsoo Burgermeesteren eñ liegeerders vander Goude Burgermeesteren der Stat Leyden versocht hadden/permant gecommiteert te worden op't hoozen vande disputatie eñ beslichtinge van eenige differentē tusschen Hermannum Herbergs

berts ende eenige Predicanten ontstaen: Sy der halven gecommitteert hadden de bovengemelde personen / om hen op de versamelinghe te verbodden / aldaer tghandelde te verstaen / en te helpen resolveren end' adviseren / tgene tot welstant der Kerckie / rust en eenicheyt conform Gods woort / soude vercyffschen gedaen te worden: So hadden de Gedeputeerde des Synodi de voorz. Gecommitteerden bericht gegeven / dat mijn V. V. vande Magistraet niet wel onderrecht warē / alsoo dese vergaderinge niet en was gelept / om niet Hermāno in disputatie te tredē / maer alleē om sijn Verclaringe te oversien / te examineren en oorzdel daer van wt te spreken: Dat daeronne in dese handelinghe en ondersoekinghe geene andere personen stemme of resolutie en behoorden of mochten geven / dan de gene die eygentlick vanden Synodo daer toe gedeputeert waren. Voorts dat Hermānis dese sake niet met eenige Predicanten / maer met alle de Kercken wtstaende hadde.

Soo zijn dan de Gedeputeerde int werck getreden: Waer alsoo sy int lesen en examineren vande Verclaringe Hermāni deselve ten velen plaetsen seer dwyster en intricact vondē; hebben sy noodich geacht hem te beschrijven / om sijn meeninge naectelick te mogen verstaen. Waer op sy verschenen is met de bovengemelde twee Gecommitteerde des Magistraets vander Goude / mitsgaders Gualtero en Nakhio Predicantē tot Lepde: welcke alle daer op aenhielden / dat de sake aldaer geheel afgedaē soude werdē / sonder daer na vorder moeyte te hebben. Waer tegen hen verhaelt is de last die de Gedeputeerde vanden Synodo hadden / te weten / te oordeelē vande breeder Verclaringe Hermāni: of die behoorde wt te gaen / of niet. Indien nu deselve sulcx bevonden worde /

Hermannis
wort beschre-
ven om zijn
meeninge in
sommige duy-
sterheden sy-
ner breeder
Verclaringe
naerder te
verclaren.

datse niet behoorde wt te gaen : dat dese vergaderinge in sulckē gevalle niet voorder inde sake conde doen / dan rapporteren aen den Synodum ter gelegener tijt / tgene by haerlieden bevondē soude zijn / en dat als dan tot decisie vandē selven Synodo staen soude / watter wijsers in te doen ware.

En hier ober communicatie vallende / en Hermannus hem beswarende op de vragen diemen van meeninge was hem vooz te houden / te antwoorden : seyde hy onder anderen / Datmen verclaren soude / of dese sijne Verclaringe strijdēde was met sijne Bekenissen in den Hage gedaen : waerse goet / datmen se liet drucken : waerse oock quaet / datmen se achterhielt / en datmen alles daermede voorts liet verusten : maer dat hem ongelegē soude zijn noch voorder moeyte by een ander Synodo te hebben. Synodelick hem verhaelt zijnde / hoe met hem indē Synodo generael was gehandelt / en op wat wijze end' tot wat intentie sijn Bekenissen doen ter tijt gepasseert wierden / (hoewel men sach deselve niet heel vol noch gengerhsaē te zijn) op hope van een beter nadenckē in hem : tot welcken eynde by hem aengenomen was byeder Verclaringhe te doen / doch niet sonder kennisse van dese Gedeputeerde : En dewijle hy laestmael seer daer op gedrongen hadde / dat hy selfs op sijn meeninge mocht gehoozt werden / en de Gedeputeerde oock dese sijne Verclaringe oberlesen hebende / niet geerne de wtsyzake doen souden eer hy hem op eenige punten / daerinne sy sijne meeninge niet wel en konden vaten / selfs naerder verhoort hadden / om (soo veel mogelick) te nijdē de suspicie / als of hy sijn woordē end' meeninge t'ourecht duydeden : dat derhalvē sekerē vragen wt de prooosten sijner Verclaringe wt geteekent waren / om hem vooz te houden / om besten wille / ende wt

oprecht

Hermannus
 beswaerthem
 te antwoordē
 op de vragen
 diemen hem
 (doch tsynen
 beste) soude
 voorhouden.

oprechtter meeninge: indien hy hem nu daer op niet en begeerde te verclaren / soo wildē de Gedeputeerde doen (sonder hem voordert te porre) soo sy best conden/ en varen voort op tgene sy gezonden hadden/ sulcx alst was. Dit alles hem aldus voorgehouden zijnde (twelcke niet dan in redē grondt was/ alsoo een Medicāt / die oprechtelick de waerheyt voort heeft / toestaect geerne rechschap te geven van sijn schryven / sonder hem achter te houden) is hy eyndelick te vrede geweest het begeren der Vergaderinge te voldoen/ ende is hem sijner begeerte toegelaten de Gedeputeerde oock te vragē van haer verstant / als hem sulcx diene- lick soude mogen duncken tot sijner verclaringe. Voorts aengaende tgene hy oock versocht / dat men hem schryftelickie redenen geven soude wt de H. Schryfture / indiennē dit sijn schryft niet voort goet oordeelde: Is geantwoort / datmē sulcx wel soude doen / dan dat de Vergaderinge de mate/ extentie ofte vercoztinge vande selve redenen / niet hare aenwijsingē / aen haer behielt / alsoo het haer niet gelegen / noch oock haren last was / daer soo langen tijt op costen te blijven / om noch te gaen schryven een ween boeck: Etenwel presenterende in sulckē gevalle particulierlick daer na met hem te cōmuniceren / om hem naerder te onderrechtē.

Daerentusschen / terwylte men aldus handelde met Hermanno / gaben de Gecommitteerde van der Goude over sekere missiue vāde Magistraet derselver stede aen dese Vergaderinge / inhouden- de in summa / Dat Hermannus niet het overle- veren sijner Verclaringe de Acte vande Synodo an^o. 86. voldacn hadde; dat sy niet te nu hem met hare Gecommitteerde hadden laten trecken na Leyden / om de meeninge der Vergaderinge te verstaen / en alle saken niet vruentschap eytelick

Missiue van de Magistraet vander Goude aende Gedeputeerde, van niet in voorder disputatie met Hermanno te treden.

neder te leggen/indien sulcx sonder boozder disputen end' swaricheyt geschieden soude. Want sy niet souden comen goet vinden/datmen in eenige boozdere disputen soude treden / aengesien tselbe tot groote argernisse/ onruste en meerder swaricheyt soude strecken. Hebbende hare Geromitteerde belast / indie de meeninge van dese Vergaderinge anders ware/met den boorsz Hermanno terstot wederom te keeren. Waer op de Gedeputeerde/die doch niet van meeninge warē (als niet zijnde haren last) met Hermanno in disputatie te treden / doe niet te seggen hadden: maer is evenwel niernaem (gelijck de waerheyt is) by hem herclaert / dat de Acte vandē Synodo 86. niet en mocht gesept worden holdaen te wesen met de bloote ouerleveringe der breeider Verclaringe: waer van hier na noch breeider volgen sal.

Daer na / als de Gedeputeerde volgende hare intentie bovengemelt / Hermannū op eenige punten naerder verhoort en sijn meeninge verstaen hadden: Soo hebben sy hem tsiinen versoecke copie vande vragen hem voorgehouden en van sijn antwoorzen gewillichlick beloest met te geven / want sy wel mochten lijden datse gesien souden worden/ geensins gebruyct hebbende eenige capitiuse onderzaggingen/noch gesocht Hermanno de tonge te schrapē oft hem te achterhalen: gelijck hem t'onrecht van eenigen voorgewozpen worde. Ende als nu Hermannus s'anderdaechs wederomme verscheē / by hem hebbende de twee boorsz Predicanten van Leyden: vallende in communicatie met de Vergaderinge/soo hy onder anderen herclaerde/dat hy inde supbere leere meende eens gesuit te zijn met de gemeene Kercken / in sulcker boege als medebracht de Acte by hem geteekent in Synodo 86: Is hem geantwoort/datmē van sijn

sijn persoon wel geerne t'beste gevoelen wilde /
 maer dat de principale swaricheyt in sijn boeck
 gelegen was / door t'welck soo vele menschen ge-
 argert waren / en datmen wel behoorde te arbe-
 den / om de Kerckie van sulcke argernisse genoegh
 te doen / en het boeck wt der menschen handen te
 krijgen. Soo hielben hem de Gedeputeerde voor /
 dat hy / om oock hemselven wt de noeyte te hel-
 pen en in gerustheyt te stellē / self eenich goet mid-
 del bedencken soude : sy wilden hem in als helpen
 soo veel mogelick ware. Hermannus hē beraden
 hebbende niet de voorz. Dienaren des woorts /
 quam weynich daer na weder / en sloech een seker
 middel voor / waer van oock terstont by provisie
 een Concept gemaect is / ende hem voor gelezen /
 maer op't behagē vande Professours (die niet te-
 gewoordich waren) open gelaten / hoewel hy an-
 ders hem gewillich thoonde tselve te onderschrij-
 ven : en is niet eenen dubbelt daer van in handen
 vande voorz. Dienaers van Leydē gestelt ; waer
 van dit de substantie was. Dat hem, om de Ge-
 meente satisfactie te doen vande argernisse geresen
 vvt zijn boeck, nochmaels naectelick end' simpelick
 de leere der gemeenē Kercken vvt dē vvoorde Gods
 voorgestelt zijnde, aengaende de Iustificatie, Volco-
 men gehoorfaemheyt, en eenige andere punten : hy
 daer op zijn ronde bekentenisse, conform de voorz.
 leere vvt Gods vvoort genomen, sal laten vvtgaen,
 met verclaringe, dat hy t'gene in sijn voorz. boeck
 gevonden vwordt vande selve punten, op dē sin ende
 meeninge van de voorz. bekentenissen verstaen vvil
 hebben : ende tgene daer tegens soude geschenē heb-
 ben te strijden, by de selve bekentenissen hout voor
 gecorrigeert. Maer Hermannus twee dagen daer
 na weder comende / ende vanden middel by hem
 voor geslagen / en concept daer vā ontwoypen ver-

Hermannus
 slaet eē mid-
 del voor, om
 d'argernisse
 wt zijn boeck
 geresen wech
 te nemen.

Hermannus
 verandert ter-
 stont den eer-
 ste voorflach.

manende/stelbe eenige dingen voor/ die hy in tselve bygedaen en verandert begerde te hebben / in maniere als volcht: Dat hy om de argernisse onder de Gemeenten deser landen vvt zijn boeck geseen, soo vele in hem is, vvech te nemen ende te beteren, eenige corte Theses, aengaende de Rechtvaerdichmakinge, Volcomen gehoorzaamheyt, ende andere punten sal stellen, om daerinne zijn ronde bekentnisse, conform de leere der algemeener Kercken, vvt Godes vvoort genomen, te doen, ende deselve met voorvveten end' oordeel der tegenvvoordigē Gedeputeerden des Synodi Nationael (den vvelcken hy die sal overseynden om te visiteren) laten vvtgaen, met verclaringe, &c. als boven int eerste Concept. Hy gaf voor dat hem t'woort Satisfactie, oft genoechdoeninge / int eerste Concept mis haechde/ ouermits het quaet was (na sijn seggen) de Gemeente satisfactie te doen: daerome hy dat woorz hier wt laet. Boven dien wilde hy nu de Theses (dat is/ rote artijckelen vande leere) selve stelle/ in plaetse datse hem / volgende den ersten vvoorzslach/ de Gedeputeerde voorgestelt soude hebben. Ebenwel/ niet tegenstaende dese veranderinge in tgene Hermannus selve na vvoorgaende beradinge eerst vvoorgeslagen hadde/ hebbē de vvoorz Gedeputeerde voor haer particulier te vrede geseweist / en haerselben willich verclaert hem niet alle goede manieren te helpen end' te gemoet te gaen. Maer alsoo hy over t'examiē van sijn Theses noch vier andere Predicanten nomineerde/ en de Vergaderinge niet goet en vant dat nyeuwe versamelingen van Predicanten aengestelt souden werden (hoewel het inde vryheyt Hermanni gelaten worde sijn Theses andere vrome Dienaren/ die t hem geliefde/ te communicerē/) oock behoorlich insiende / dat den Synodo particulier haer

Hermannus doet noch wat totten tweedē vvoorzslach.

actie geheel behouden soude werden: Soo is besloten hem simpelick te schrijven (want hy nu al verbrockē was) dat de Gedeputeerde bereypt waren hem na haer vermogen te helpē / als boven: sonder met hem eenige Arte ten verbiutenisse op te rechten.

De Censurē over de breeder Verclaringe Hermannii zijn byde Gedeputeerde voorsz alsoo gestelt: Dat ten eerste hem cortelick aengewesen en in bedencken gegeven worden diversche dwalingen end' afwijkingen vande H. Schrifsture in sijn boeck: Daer na / de duysterheden int selve boeck begrepen / spruytende wt verscheydē oorsaken die verhaelt werden: En ten laetsten de impertinente vzeemde en verkeerde allegatien der H. Schrifsture / die hy dichwils gebruypt. Waer op dit oordeel wert gegeven / Alsoo dit tegenwoordige schrift Hermannii een breeder Verclaringe vvelcken men verstōt dat in sijn boeck, genaēt Corte verclaringe, &c. vele impertinētien en duysterheden begrepen vwaren, en nu ter contrarie alle en yegelick een der selven punten bevonden vwordē alnoch seer impertinentelick, eenige yimmers soo duyster ende tvijfelachtich, als te voren, getraecteert, ja eenige gock met opentlicke dvvalingen en ongefonde leere besmet te zijn: Dat daeromme nootvvendich vvt natuerlicke reden, ende principalick vvt het oordeel vande eevvige vvaerheyt Gods, moet volgen, dat dese Verclaringe geen rechte verclaringe en mach verstrecken, end' derhalvē in foodaniger forme niet behoort gedruēct te vverden. Welck oordeel en censuren Hermannii byde Gedeputeerde zijn toege- sonden / en is hem geschrevē waer toe deselve censuren met d'aenteekeninge der passagien der H. schrifsture zijn dienende / te weten / tot sijner sander-
recht

Op wat wijse de censuren ouer de breeder Verclaringe Hermannii gestelt zijn.

Oordeel der Gedeputeerde over de breeder Verclaringe Hermannii.

Missive der Gedeputeerden aen Hermannium.

rechtlinge: Wort hem oock aengeboden vriende-
 licke conferentie tusschē hem en eenen yegelicken
 der Gedeputeerdē/ wanneer het hem gelievē sal:
 met vermaninge/ dat hy hem in stillicheyt ende in
 eenicheyt des geloofs met de gemecue Kercken
 dragen soude. Maer indien hy dit haer oordeel
 niet wel en soude nemen/ ende met een particu-
 liere conferentie niet te vreden zijn/ maer een vol-
 le ende pertinente wederlegghinge sijns schrijfts
 soude willen hebbē/ ofte oock in als by sijn geuo-
 len blijuende/ tselve schrijft (onaengesien t'oordeel
 daer over gegaen) in druck soude willen wtgebe:
 Dat sy in sulcken gevalle voor God getuygen al-
 les gedaen en gepresenteert te hebben/ dat tot sij-
 ner onderrechtlinge / oock mede tot rust en stich-
 tinge der Gemeente Christi by hen geschiedē con-
 der latende voort de reste den genē die tselve toe-
 comen sal/wt te voeren. Dem wort oock geschre-
 ven: Indien sy pewerts sijn meeninge niet recht
 gebatet/ ende over sulcx eenige passagie sijner de-
 claratie sonder genoeghsame gront gecensureert
 mochten hebbē/ (als sy vermeendē/ neen) dat hy
 tselve niet eenige hare quaetwillicheyt toe schrij-
 ve/maer principaelich hemselvē/te weten/ de dup-
 sterheyt en twijfelachticheyt sijner propoosten/en
 inde Schrifture end Theologie ongebruyclicke
 maniere van spreken/ mitsgaders de ongewis-
 heyt en onsekerheyt sijns verstants / die sy in sijn
 schrijvē en mondelicke cōferentie met hem (haers
 bedunckens) gemerct hebben: Wāt sy bevonden
 hadden / dat hy in sommige punten niet alleē den
 gront der leere niet recht verstaet / maer oock op
 sijns selfs schrijven end' geuoelē bywijlen niet ge-
 noech en lettet / stellende dingen die alle onpartij-
 dige en verstandige soudē moete oordeelē tsamen
 niet te comen bestaen. Epndelick wort hem oock
 verwit-

verwitticht de bovengemelde resolutie/ aengaende den nieuwen voorszach by hem gedaen / en gepresenteert/ datmē bereypt is privatelick hem met alle mogelicke hulpe en raet by te staen in tgeneyhy tot reparatie vāde argernisse end' voldoeninge der Kerckie in gerechticheyt end' billichheyt soude mogen bedencken.

Boven dien is oock op datmael vande Gedeputeerde geschreven aen den Magistraet vander Goude: Dat sy haer gevoelen end' oordeel vande breeder Verclaringe Hermāni hem toegesonden haddē/ inhoudende/ dat deselve Verclaringe d'instētie des generalē Synodi/ noch ooc de salic Hermanni self niet en conde voldoen. Begeerden/ dat hare E. wildē geloobē/ dat sy inder sake oprechtelick / als voor den Heere/ gewandelt hebben: Dat hare E. Hermannū vermanē wilden na dē brede en sichtiginge der Gemeente Gods te trachtē: Dat een pegelick van hēn Hermanno private communicatie aengeboden hadde / en noch presenteerde/ daermede hy in sijn misverstant te bequamer onderrecht end' geholpen soude mogen werdē: Dat sy hem oock beneffens dien in een seker middel by hem selve tot bequamer beslichtinge van alles voorgeslagē/ voor haer particulier hare goetwillicheyt / hulpe ende trouwe voorderinge geaccordeert hadden/ etc. Van welke brief een opene copie neffens den principālē / aen Hermannū gesonden is / en hem vry gestelt denselve mijn Heeren over te geven / ofte by hem alsnoch te behouden / na dat hy hem op den voorsz' voorszach soude comen te bedencken.

Dit aldus gepasseert zijnde int begin Novembrijs: alsoo de Gedeputeerde/ elck tot de sijne wedergekeert/ verwachtende dat Hermānus eenich antwoord soude schrijven/ en niet yemant vā hen comen

Missive der Gedeputeerde aende Magistraet vander Goude.

Brief Hermāni aen twee vande Gedeputeerde.

comen confereren ofte Theses seyn den: Is eynde-
 lick van hem een brief gecomen aen twee vande
 Gedeputeerde vā date den xij. Januarij 1590.
 byde welcke hy na sijner ontschuldige van landt
 hertoeben/hen verwitticht/dat hy dē brief vande
 Gedeputeerde aende Magistraet vander Goude
 geschreven/hadde opgehouden / en in plaetse van
 dien gesprokē met de twee Gecommitteerde/ die
 mede tot Leyden geweest warē / dat sy haer rap-
 port niet anders doen soude/ dan dat sy niet mal-
 randeren (te wetē/de Gedeputeerde en hy) eenen
 middel gevondē haddē/ waer door dat hope was
 dat dese sake eens soude mogen finalick geeyn-
 dicht worden/etc. Beloest voorts/ op dat voorts
 hoornemen tot een goet eynde mocht bevoordert
 werde/dat hy aenwangē sal sijn bekentenisse van
 den artijckel der Justification/ ende soo voorts te
 stellē tgene hy heeft gepresenteert/etc : Hoert hier
 wederomme aen/dat hy hem tot dat woort Satis-
 factie den Gemeenten doen niet en can verstaen
 noch verbinden: Geeft te verstaen datter strij-
 soude vallen / indien hy niet ordeninge soude be-
 antwoorden tgene de Gedeputeerde van meins
 hebben overgesonden. Schrijft oock/ dat hy na
 begeeren der Gedeputeerden sijn antwoordt op de
 censuren by Dondeclock en andere Dienaers te-
 gen sijn boeck gestelt / noch oock enige andere
 schrijftē/waer door twist rijzen mochte/ niet en sal
 in druck laten wtgaen / maer alles sal doen niet
 goede deliberatie en raet vā Gods salige broeders:
 ten ware dat hy verstōt / dat etwas onbehoorlic
 tegens hem worde voorgenomē/etc: Schrijft me-
 de bereyt te zijn de presentatie der Gedeputeer-
 dē om niet vernāt int particulier ofte int gemeen-
 te confererē/naer te comen/etc. Dit is de substan-
 tie des briefs Hermanni: Waer wt de Gedeput-

teerde genoech verstonde / dat hy de censuren ende t'oordeel over sijn breeder Verclaringe gegae / niet aen nam / en t'gunt de Gedeputeerde op sulcker wijze end' tot sulckē eynde / als boven is verhaelt / aen hem geschreue hadde / tot voordeel van sijn onrechte sake mis bruyckte : Wāt hy vernieet hem de censuren te comen wederleggen : ende den brief der Gedeputeerden aende Magistraet op houdede / heeft hy sulck rapport laten doe door de twee Gecommitteerde / dat geen gelaet gemaect en worde vā yet strafbaer in sijn Verclaringe gevonden te wesen : gelijk daer toe oock streckt de wepgeringe vā t'woort Satisfactie : en hy t'andere tijden mede soodanige maniere van doe gebruyet hadde / om voor t'volck te schijnen niet gedwaelt te hebben. En wat aengaet de bekentenisse van den artijckel der Justificatie ofte Rechtvaerdichmakinge die hy belooft te doe / en de Theses die hy stellē soude / ofte conferētie met de Gedeputeerde / daer toe hy hem soude begeven : van desen allē en is gātsch niet gevolcht / maer alleē makēde enen schijn van te begeeren onderrecht te zijn / heeft hy ondertusschē al gesmedet een wederlegginge vande censuren / soo namaels wt de daet gebleken is.

Inden Herfst daer aē is de jaerlike Synodale vergaderinge weder by een gecomen / en dat binnen Dordrecht / ten bywesen van twee Gecommitteerde vande Heerē Staten. Daer hebben de Gedeputeerde rapport gedaē van t'gene bovē is verhaelt / aēgaēde d'er animatie end' oordeel der breeder Verclaringe Hermāni / en t'gene hē toegebragen hadde inde selve handelingē : en leverden over vā als behoorzliche copie. Is inzonderheit Hermānus beschreuen : maer hy antwoorde niet te mogen comē sonder voorweten end' consent van sijnen Magistraet / en dat hij t' mijn Heerē niet en doysde

Hermannus is t'onvrede int oordeel en de censuren over sijn breeder Verclaringe gegae.

Hermannus geeft sijn eygen woordt geen macht.

Synodus particulier tot Dordrecht 1590.

Hermānus beschreue zijnde, ontschuldicht hē met syne Magistraet.

doofde te kennē geben/ vreesende en wel verſekert
 zijnde/ dat sy't hem ſoudē ontſeggen/ overmits sy
 haer Velaert hadde byde Gedeputeerde tot Lep-
 den/ niet te willē eenige nieuwe diſpute gedoogen
 na dien tijt: Datmen hem daeromme wilde geer-
 cuseert houden: hy ſoudē hem alſoo quijten/ vol-
 gende ſijn beſofte/ dat vele hem ſulcx belicht niet
 ſouden toebetrouwen: Biddende daer by/ datmen
 ſijne Verclaringe wilde leſen ende overleggen: hy
 verhoefte dat ſijn doliſgē niet ſoo groot vanden
 Synodo ſouden geacht wordē/ als sy van ſommi-
 gen wel werdē wtgeſproken. En alſoo de Gede-
 puteerde in ſijn ſake/ ſijn tweede Verclaringe had-
 den geoordelt (om redenen van meerder onber-
 ſtant end' dwalingē die sy daerinne bevondē had-
 den) niet te ſullen wtgegeven werdē: t'welcke hy
 anders gehoefte hadde: Dat hy't nu daer by wil-
 de laten blijven/ en hem na raedt voegen/ achter-
 volgende de Acte van an^o. 86. welckis inhoudt hy
 achtēde al voldāen te hebbē: proteſterende/ ſoo hy
 pet boven deſelve noch dede/ dat de Acte vooz
 daermede niet en ſoudē int minſte gebroken wer-
 den: Dat hy oock niet en begeerde hē in nieuwen
 twiſt in te laten/ ten ware men hem bewijſen con-
 de/ dat hy deſelve Acte was te buyte gegāen/ waer
 van hy ſijn censure wilde dragen. Willende mid-
 deler tijt de miſſiue des Synodi (te weten/ den
 brieſ daer hy mede beſchreven was) ſecreēt hou-
 den/ ter tijt de Synodus (indiēt raetſaeni bevon-
 den worde) aende Magiſtraet vander Goude
 ſchrijven ſoudē/ en vercrijgen dat sy hem wilden
 toelatē te comen. Is andermael aen hem geſchre-
 ven dat hy niet en ſoudē nalaten hem op den Syn-
 nodium te verhoegen: Maer heeft wederom ſijn
 onſchult gedaen als voren/ met voozwendinge
 ſijns Magiſtraets/ en hem nochmaels refererēde
 tot ſijn

Hermannus
 wort ander-
 mael beſehre-
 ven, maer te
 vergeefs.

tot sijn voorgaende protest / en tot de presentatie
 by hem gedaet tot Leyde / achtende (so hy schrijft)
 dat de Acte des Nationalen Synodi 86. (wel-
 ke inhoudt / dat hy tot alle kerckelicke vergade-
 ringen / geroepen zijnde / beloest te comen) niet by
 hem / maer by de Synodum te Schiedam gebro-
 ken end' ouertredē was / daerme hem tot de Ver-
 gaderinge / als een lidt derselue / niet en heeft wil-
 len toelaten. Waer over hy schrijft niet seer becō-
 mert te zijn / en te dencken / of hy schoon onwillich
 waer tot den Synodum te comē / dat hy daerme-
 de de voorsz Acte niet en soude byzien / dewijle de
 Acte doemaels gemaect is tot dien fine / dat alle
 voorszallende questien daermede afgedaet souden
 zijn / en dat hy daer na verbonden zy by de Verga-
 deringen te compareren / en goede correspondē-
 tie end' eenicheyt te houdē: maer niet / dat hy eeni-
 ge censuren vande voorszeden saken onderwoypen
 soude zijn. En ofmen wilde sustineren / dat hy een
 byceder verclaringe hadde behooren te doen / die
 niet duyfter waer geweest / maer daermede sijn
 boeck naectelick verclaert waer geworden: Dat
 he geen duyfter hedē oft impertincitien int schrijft
 hem toegesondē geremonstreert zijn / volgende de
 voorsz Acte: maer dat het een strijtschrijft zy / vol
 calumnien en lasteringen / soo wel tegen sijn per-
 soon als tegen sijn schrijftē / het welcke hy niet ver-
 wonderinge gesien / gelesen en in 152. berispingen
 by hem afgedeckt / alsoo (sonder roem) wederleyt
 hebbe / dat hy wel wilde dat het vā alle menschen
 mochte gelesen worden.

Dese antwoort Hermanni (als oock sijn eerste
 missive) mis haechde den Synodo seer: dewelcke
 verstont dat hy schuldich was sijn Magistraet te
 onderrechten / sijn ampt te wesen inde kerckelic-
 ke vergaderingē / geroepen zijnde / te verschijnen /

Hermannus
 misbruyct de
 Magistraet.

om tegenwoordelick de meeninge sijner niede-
broederen aen te hooren/ en daer op sijn bescheedt
cud' antwoort bequamelick te mogen geben.
Maer nu conde niet anders bemerct wordē / dan
dat hy selve versmadende den Synodum / onwil-
lich was / en den declimantel des Magistraets al-
leen gebuypte / om sijn wederspannicheyt te be-
decken. De Vergaderinge verstant oock / dat hy
de Acte des Synodi 86. seer qualick wt leyde /
rechts of de sin derselbe waer / dat hy niet eē bloot
over geben van een verclaringe der impertinen-
tien en dupsterheden sijns boeckx genoegh doē sou-
de. Wāt wt de Acte selve is kennelick / dat de Sy-
nodus vele menschen hielt geargert te wesen met
sijn boeck / en daeromme d'intentie desselven was
dat door een breeder Verclaringe de argernisse
wechgenomen behoefde te werden / en opentlick
te blycken / dat Hermanni boeck niet en streedt te-
gen de suwberheyt der leere: Waerōme de voorsz
Synodus ordonneerde / dat dese breeder Vercla-
ringe voor hen en geeramineert soude werdē / om
namelick te besie / of hare voorsz intentie / daer in-
ne naergeromen ware. Dat nu niet zijnde / maer
ter contrarie de Verclaringe Hermanni mede ge-
oordelt wesende dupster end' impertinēt / ja oock
dwaelachtich / ende ouer sulcx niet alleen niet ge-
noechsaem tot beternisse vande argernisse / maer
claerlick bevestigēde het gevoelē vā seer vele me-
schen / dat het boeck dwalingen inne heeft: Soo
verstant de Synodus tot Dordrecht d'intentie
des voorsz generalen Synodi geensins voldae te
zijn / en d'argernisse over t'boeck Hermanni noch
veel grooter gevallen te wesen. Ende soo veel be-
langt sijn wtlegghinge vande woordē der voorsz
Acte / van te sullē in alle kerckelicke versamelin-
gen / daer toe versocht zijnde / compareren / vande
de Ver-

Midduyt de
Acte des Sy-
nodi gene-
rael.

de Vergaderinge vzeem / tgene simpelick in d'Ac-
 te gestelt is / by hem alsoo t'onrecht getrocken te
 worden: rechts of hy niet schuldich ware hem te
 laten binden inde Vergaderingen / daer hy bande
 boor gaende questien aengesprokē soude werden:
 Want de deductie bande Acte en de redene selve
 wijst wt / dat wāneer hy quaein bevondē te wer-
 den geen sodanige verclaringe te doen / als de Ge-
 deputeerde genoechsaem souden vindē / hy gehou-
 den soude zijn hare redenen daer af te hoozen / en
 ouersulcx voor hen te verschijnen / en volgens te
 comen tot de Kerckelicke vergaderingen / daer de
 voorsz Gedeputeerde haer wederbaren haddē te
 rapporteren / en daer hy ter oorsake van dien be-
 schreuen soude werden / of oock / daer hy om an-
 dere redenē mocht geroepen werdē: gelijk merk-
 helick inde Acte staet / van te compareren in alle
 Kerckelicke vergaderingē; daer toe versocht zijnde:
 welcke laetste woordē eygentlick haer opstē heb-
 ben niet op de vergaderingen daer de Dienaers
 ordinarij comen / maer op sulcke gelegenthey-
 van tijt / wāneer eenige Kerckelicke vergaderin-
 gen niet Hermāno te handelen soudē mogen heb-
 ben / en hy aldaer versocht of geroepē mocht wer-
 den: hoewel niet eenen oock verstaē wort / dat hy
 hem mede op de ordinarij vergaderingē sal vin-
 den. Ende wat aengaet de waerckinge sijns per-
 soons geschiet tot Schiedam: mogen alle versta-
 dige oordeelen / of de Synodus niet recht beschul-
 dicht mach werden daermede gedaen te hebben
 tegen de voorsz Acte: nadenmael het doemaels
 soo gelegen stont niet sijn sake / dat de argernisse
 over sijn boeck / en de nuurturatie waeromme hy
 deselve niet en beter de / seer groot was / ende daer
 van oock inden selven Synodo gehandelt moest
 werden: Daeromme de gene die alsoo stont / ge-

Clachte Her-
 manni van
 tgene hem
 tot Schiedam
 indē Synodo
 wederbarē is.

oordeelt worde niet te sullen mede bysittē / om resolutie te helpen nemen in Kerckeliche saken / ten eynde de Synodus om sulcker oorsake wille niet en soude van anderen die daer op sprekē / verwijtlijden / en de authoziteyt desselven versmaet werden. Synodelick / beroerende tgene hy claecht / dat hem een strijtschrift toegesonden is / ende niet een naecte aenwijsingē vāde impertinentien end' duysterheden / tegen t'besluit des Synodi: Soo is lichtelick te verstaē / nadenmael Hermanus daeromme was opgeleyt verclaringe te doen vande impertinentien end' duysterheden / ouermits vele vrome wt sijn boeck opentlick gemerckt hadden / dat hy verscheyden was in leere vande gemeene Kerckē: Dat seer dienstich end' noodich was hem aengewesen te werden / in wat dingen hy gehouden worde tegen de reyne leere geschreuen te hebben: Item / tegens wat stucken ofte artijckelē der leere onser Kercken elcx geacht worde te strijden. Dit was voor hem een groot behulp / om te beter end' te grondiger sijn verclaringe te mogen doen / en hadde daeromme hem dies meer behooren te bedancken als te beclagen / en noch veel min hem te vermeten t'gene ouer sijn boeck voortgebracht wort / wederleyt te hebben.

Dat de aenwijsingē Hermano overgelevert geen strijtschriften zijn, soohyfe noemt.

Verhael van eenige dwalinghen int boeck ende breeder Verclaringe Hermani.

De Schrifture is na Hermani schrijven, hier woort Gods niet,

Maer ten eynde een yder mach sien / wat van sijn boeck en breeder Verclaringe te geboelen is: Soo sullē wy exempelē wisse hier eenige dwalinghen / impertinentien en duysterheden verhaelē / die hem daerinnē aengewesen zijn / en daer op de censure der Gedeputeerde des Synodi is gegaen / aengesien hy (na haer oordeel hier bobē verhaelt) daer van geensins in syne Verclaringe heeft voldaen. Hoerende het artijckel vande D. Schrifture / is hem aengewesen dat hy in sijn boeck de letter der Schrift noemt een vterlick lichaē en vleesch,

een figure, een spiegel, een doncker prophetisch end' parabolisch vvoort een voorhäcksel, vvaer door den geest ende desselven sin end' verstant vvoordt bedect. **Itē/ dat hy schrijft /** Dat de Heere vvel geerne soude met sijn VVoordt (tvelck geest end' leven is) tot veropenbaringe van hem sēlfs met ons sprekē : maer dat onse verduysterde hertē haer te seer verschrickē souden voor dē groote clærheyt Gods in haestiger toecoēste , ende dat daerōme de Heere hem na onse svackheyt moet buygen, ende laet ons voor eerste met de letter der Schrift stemmelick ondervvissen door middel van menschen, &c. **Daer is hem vvoor- gehouden/ dat hy de Schrifture niet en hout vvoor Gods woort : want hy de h. Schrifture niet en gunt den titel ofte name van Gods woort / ja hy stelt t'vvoort Gods en de letter der Schrift (twelcke niet anders is dā de beschrevē Schrifture) tegen mālanderen/ schrijvende/ Dat God wel geerne met sijn vvoort met ons soude sprekē: maer dat hy ons vvoor eerste met de letter der Schrift laet onder- wijsen. Waer tegens hem ter contrarie bewesen is/ dat de heylige Schrif/ en de mōdelicke onder- wijsingē die daer door geschiet / niet en is te hou- dē vvoor een figure/ een wtwendich lichaē/ vleesch en vvoorhäcksel des Woorzts/ maer vvoor het waer- achtige en eygētelicke woort Gods selve: als blijkt wt Actoz. 8. 4. alwaer wy lesen / **Dat de gene die door de verbolghinge verstroyt warē / het vvoort bercondicht hebbē/ twelcke aldaer vs. 14 end' 25. genaemt wort Gods vvoort. Van welck selfde vvoort Gods gelesen wort / dat het vvies end' ver- menichfuldichde Actoz. 12. 24. overmits name- lick de wterliche predicatie des Euāgelij dagelick van meer menschē aengenomen worde. En d' A- postel seyt wtdruckelick/ dat het vvoort der predi- catie welcke die van Thessalonica aengenomen****

Conte vercla-
ren. fol. 130. b/
130. a/ 131. b/
129. a. Woor-
rens fol. 3. a.
fol. 130. a/ b.

Bewijs dat de Schrifture en mōdelicke onderwijsingē die daer door gheschiedt, Gods woort is, tegens het schrijvē Her- manni.

hadden / niet eens menschen woort / maer inder
 waerheyt Gods vvoort was / 1 Theff. 2. 13. Welck
 selfde vvoort die van Berrhea mede gelesen wo-
 den ontfangen te hebben / Actoz. 17. 11. alwaer ge-
 sept wort dat sy de Schriftueren onder socht hebben
 om te vveten oft alsoo vvas, waer wt opentlick
 blijkt / dat de beschreven end' gepredicte Schrif-
 turen vvoor Gods woort moetē gehouden werden
 Op dit punt heeft hem Hermannus alsoo in syn
 byeeder Declaratie verclaert / dat hy sept / dat d
 heylige Schrift niet en is het vvaerachtige ende ey-
 gentlicke vvoort Gods selve, tē zy de Geest als vver-
 ker met de Letter als mede vercker t samē gevoech-
 zy, ende dese beyde in haren dienst door de cracht
 des Geests Gods levēdich ende crachtich in haer ge-
 bruyck zijn. Dit gevoelen hebben de Gedeputeer-
 de geoordeelt een fondament vā seer groote dwal-
 lingen te wesen / en te strijden tegen de waerheyt
 Want Jerem. 36. 4. 6. 8. worden de woorden d
 Baruch bevolen was wt den mondt Jeremie
 schryvē / genaemt de reden des Heeren, niet te ge-
 staende dat deselve niet levendich noch crachtich
 in haer gebuyck warē by t' volck / maer verwo-
 pen end' verstooten worden. Inde gelijckertij-
 vanden Saepel sept Christus / dat het fact (wa-
 t'welcke nochtans vele geen bycht vvoor t'vvoort
 Gods vvoort is / Luc. 8. 11. ende wort alsoo ge-
 naemt / soo wel ten aensien der genen by dewel-
 ke het geen profijt doet / als ten opsien vā d' ander-
 re / die t' in een goet sijn hert bewaren. Alsoo wort
 gesept Rom. 3. 2. Het is een groote sake / dat hy
 (den Jodē) de vvoorden Gods betrouit zijn. Dit
 by verstaen wort / dat sy hadden tgene door t'vvoort
 sen en de Propheeten geschrevē was / twelck was
 genaēt Gods vvoort, sonder aē te siē of t' crachtich
 of niet crachtich in sijn gebuyck was by den

Matth. 4. 5.

Dat de heylige
 Schrifture
 Gods woort
 is, al en is zy
 niet crachtich
 by den men-
 sche: tegē het
 schryvē Her-
 manni.

den: dewelcke (soo-mé weet) meest al door de leeringe der Schryfture niet verbeterd zijn geweest.

Dat nu Hermānus de Schryfture (soo boven aangewesen is) Letter noemt/ ende een aen vanck: item een stuck vverck (soo hy oock de Schryfture en schryftelicke onderwijfinge wt de Schryft geelijkt by een groen lapken, daermede mé het secre oock voor een tijt behanght / maer daer na alst oock gebetert is / tselve af doet:) Daer op was hem ter contrarie voorgehouden / datter geen andere wijsheyt totter salicheyt is / noch geen andere leere om de mensche tot de volmaectheyt te brengen / dan de H. Schryfture. Dit weder spreect hy in sijn breeder Verclaringe / ende arbeyt de tertien daer toe aengetogen te wederleggen: oock diuidelick seggende / dat Pauli leeringe vvt den H. Geest is, ende niet vvt de Schryft is voortgebracht: Twelcke hem inde censuren aangewesen is te stryde tegen t seggen Pauli selve / Actoz. 26. 22. alwaer hy verclaert dat hy niet voort en bracht buyten het gene dat Moses ende de Propheten gesproken hadden: sulcx dat de H. Geest wel het hert Pauli geopent heeft / om te verstaet t gene hy te voren niet en verstant: maer dat evenwel sijn leeringe wt de heyl. Schryft was. Gelyck oock inde voorz censuren verhaelt wort / dat d' Apostel seyt / 2 Tim. 3. 15. 16. (sprekende vande H. Schryfture die Timotheus geleert hadde) dat de gantsche H. Schryft profitelick is / etc. op dat de mensche Gods geheel zy, tot allen goeden vvercken volmaectelick onderuyvesen. Dat is verre van een beginsel end' stuck vverck, gelyck Hermānus de Schryfture noet / en schryft dat dit stuck vverck ophout, als het volcomene coet, dat is (seyt hy) vvanneer de Heere selfs den mensche dient in volmaectheyt ende clareheyt des Geestes, soo is de dienst des letters ende des knechts vvt

Dat Hermānus de heyliche Schryfture groote cleylicheyt aendoet.

fol. 130. a.

Antw. 38.

fol. 131. a.

ofte geeyndicht, Verstaende dat dese volmaect-
 heyt en claerheyt des Geests in dit leven de men-
 schē verschijnt. Die't lust/mach lesen wat hy van
 dese materie in syn Cozte verclaringe fol. 27. en in
 nabolgedē bladē schryft, Laet alle vromē oordee-
 lē / oft niet eē schādēlicke sake is de Schryfture so
 simpelick by een groen lapken voor d'ooen te ge-
 lijckē/en niet andere diergelijke verachtelicke ti-
 telē te noemē : en of het niet gruwelick en waer te
 seggē / Dat de Bibel niet en is Gods woort: Itē/
 Datter een andere wijsheyt ter salicheyt is / van
 de H. Schryfture. Welck geboelen nochtans Her-
 manni boeck en geschriften medebzengē : contra-
 rie oock de Bekentenisse des geloofs der Neder-
 lantschen Kercken/die hy self heeft onderteeckēt /
 inde welcke men leest/ Artic. 3. Dat tgene de Pro-
 pheten ende Apostelen by geschrift gestelt hebben,
 het geopenbaerde vvoort Gods is. Item artic. 7.
 Dat dese H. Schryfture in haer volcomelick vervaet
 den Goddelickē vville, ende dat al tgene de mensch
 ter salicheyt moet gelooven, daerinne volcomelick
 geleert vvoort.

Hermannus
 schrijft tegen
 tgene hy selfs
 onderteeckēt
 heeft.

Hermannus
 verkeert seet
 schandelick
 de natuerlic-
 ken sin der
 H. Schryfture.

Om te bewijzen hoe hy de Schryfture mishan-
 delt int dzyden vanden geestelicken sin/ was hem
 voorgehouden inde aenwysinge / dat hy in syn
 Cozte verclariuge fol. 17. b. by den dach Christi
 (denwelcke Christus Johā. 8. 56. sept/ dat Abra-
 ham begeert heeft te sien/ ende hem gesien heeft)
 verstaet het licht end' leven Christi, twelcke Abra-
 ham heeft ontfangen. Item/Dat hy de woorden
 aldaer vs. 58. Eer Abraham was (ofte wert) ben
 ick/ alsoo wt leyt / Eer Abraham een vader des ge-
 loofs vvert. twelcke een yegelick merct een ver-
 draepinge vanden sin der H. Schryfture te wesen;
 alsoo het claerlick blijkt/dat Christus niet anders
 te kennen geeft/ dan dat Abraham lust gehad
 heeft

heeft te sien den dach der toecomste des beloofden
 Messie indē vleesche / en dat hy hem geestelick int
 geloof heeft voorszē: Item / Dat Christus na sijn
 Godheyt was / eer Abraham was geboren. En is
 daeromme desen spreuck seer bequaem tot weder-
 legghinge der genē / die de eeuwige Godheyt Chri-
 sti niet en bekeunen / dewelcke mede gewoon zijn
 denselve wt te leggen op eenen anderen vzeemden
 sin. Hermannus seyt oock de onsielicke Creatu-
 ren, die Paulus seyt door Christum geschapen te
 zijn / Coloss. 1. 17. alsoo wt / Dat het zijn de oprech-
 te sonen end' dochteren Gods, die door Christum
 end' synen geest beloofd zijn voortgebracht te ver-
 den: daer nochtans de text claerlick wtwijst / dat
 d' Apostel de Engelen verstaet. Item / Daer hy
 verhaelt dat Esau sijn eerste geboorte vercocht
 heeft / seyt hy dese eerste geboorte wt op de oude
 verdoruene nature des eersten Ade, die geen deel in
 Gods Rijcke mach hebben, soo sy niet inden tvvee-
 den Adam in Christo verandert vvert: ende de vve-
 dergeborene seyt hy onder Iacob begrepen te ver-
 den. Is nu de eerste geboorte Esaus de verdozve-
 ne nature / en de tweede geboorte Jacobs de ver-
 anderde ofte verbeterde nature / soo Hermannus
 aenwijst: Soo sal volgē dat Esau / die Iacob sijn
 eerste geboorte voor een moes-gerechte vercocht /
 de quade verdozvene nature hem quijtgemaect /
 en dat Iacob de wedergeboorte daer aē verman-
 gelt heeft: t'welcke heel vzeem en ongerijmt is.
 Doch een wepnich daer te voren verstaet Hermā-
 nus by t'recht der eerstgeboorte het erfdeel dat
 den menschen van God in Christo ende door Chri-
 stum is beloofd te geven: en by het moesgerecht de
 tijdelicke aertsche vvellustigheden: waer toe hy
 voortbrengt den spreuck Heb. 12. 16. Maer hoe
 accordeert dit niet het voozgaende? Diergelijcks

fol. 177. a.

fol. 193. b / eff
fol. 195. a.fol. 194. a /
ende 197. b.
Hermannus
accordeert
niet met hē-
selven in sijn
geestelicke
wtlegghinge
der Schrif-
ture.fol. 193. b / eff
fol. 197. b.

impertinentien / oft veel meer martelisatien der
 D. Schrijfture zijn hem meer voorgesteld / als inde
 welcke hy schijnt te stellē den Geest en t' Levē der
 Schrijfture: daer t' andere maer eē vleysch en doot
 dingh is na sijn verstant: gelijck hy oock in sijn
 breeder Verclaringe / tselve spoor noch al volgen-
 de / de woordē Christi Johan. 6. 63. Tvley: sch en is
 niet nut, op de letter der D. Schrijfture dypdet /
 als niet nut zijnde.

Antw. 15.

Hermannus
 stelt in Carne-
 lio dē Hoofst-
 man een ge-
 hoorfaehēy
 des vleysches,
 end' niet des
 geests.
 spl. 14 r. a / b.

Hem was aengewesen / belangēde de tweeder-
 ley gehoorfaemheyt die hy stelt / d' eene des vley-
 sches en d' andere des geestes / Dat hy aentreckt
 Cornelium den Hoofstman / (waer vā Act. 10. 2. 3.
 staet / dat hy Gods dienstich end' Godvreesende
 was met alle sijn huysgesin / en dē volcke vele ael-
 nissen heeft gegeven / en God altijts gebeden) tot
 een eyenwiel vāde vleyscheliche gehoorfaemheyt /
 die hy alsoo beschryft / datse de mensche doet vvt
 knechtelicke vreesē, ende bloote aenvvijlinge des
 VVets, en vvt menschelicker cracht, ofte vvt cracht
 des knechtelicken geests. En is hem ter contrarie
 bewesē / dat Cornelij werckē wt kinderliche vreesē
 en wt den D. Geest gecomen zijn / aengesien sy
 Gode aengenaem zijn geweest: wantse de Engel
 getuycht opgecomen te zijn in gedachtenisse vooz
 God / vs. 4. Item: wt den geloove: Want Rom.
 10. 14. staet / Hoe sullense hem aenroepen inden
 welckē sy niet geloovē? Maer in sijn breeder Ver-
 claringe coemt Hermannus noch ende stelt onder
 de werckē van voorszberēpdinge / die d' onbekeerde
 ober haer hebben (na sijn gevoelen) de beteringe
 end' bekeeringe: item / de Godvreesentheyt, t' gedue-
 rich bidden, ende den doop der genen die hen eerst
 bekerē tot God, voorszberēgēde daer tse de plaet-
 se Actoz. 3. 19. Soo betert ulieden / en bekeert v / op
 dat uwe sonden wtgedaen mogen werden: blijft
 oock

Antw. 49.

oock noch byt voorsz exempel Coznelij. Dit be-
 straft de censure/ als breeuit vande waerheyt / en
 groote oorzaeck gebende tot versterckinge vande
 Papistige end' andere valsche opinien. Wát waer
 toe streckt het anders/ dan om aen te wijzen / dat
 de mensch wt syne menscheliche erachten wat cau-
 doen en doet/ daer door hy den H. Geest en de we-
 dergeboorte vercrijcht? Daer nochtans Gods
 woort leert / dat niemant wt hemselven / als wt
 hemselven/ oock een goede gedachte heeft / 2 Co-
 rint. 3. 5. En inden Catechismo (die Hermannus
 onderschreuen heeft) Vrage 8. staet / dat wy alsoo
 verdoruen zijn, dat vvy gantschelick onbequaem zijn
 tot eenigen goede, ende geneycht tot allé quade, ten
 zy dat vvy door dé geest Gods vvedergeboren vver-
 den. Item/ inde bekentnisse der Nederlantschen
 Kercken (die Hermannus mede heeft onderteeck-
 kent) staet / artijck. 14. Dat de nature des men-
 schen door den val gátschelick verdorue is, &c. Dat
 hy is een knecht der sonde, en niet ontfangen mach,
 dan dat hem vvt den hemel gegeuen vvort. Item/
 artijck. 24. Dat de vvercken, als sy voortcomen vvt
 den goeden vvortel des geloofs, goet en by God aen-
 genaem zijn. Item: Dat vvy gerechruerdicht zijn
 eer vvy de goede vvercken doen, anders en souden
 sy niet goet connen zijn. Hoe roemt hier mede ober
 een tgene Hermannus van Coznelij Godsdien-
 sticheyt schrijft? gelijk oock van hem seer qualick
 wert mis byrupekt de voorsz plaetse Actoz. 3. 19. al-
 soo claerlick wt den text blijkt/ dat Petrus spreect
 van een inwendige veranderinge des gemoets en
 salige bekeeringe des menschen; en niet van een
 vleyschelike gehoorzaemheyt/ etc.

Aengaende dé artijckel der Rechtvaerdichma-
 kinge: Daer van was hem aengewesen / dat hy
 in syn boeck aldus schrijft / fol. 80. b. Ende hier
 door

Hermannus
 schrijue streck
 tot versterck-
 kinge vanden
 Papistighen
 vrijen wille.

Hermannus
 doet tegē zijn
 eygen beken-
 tenisse en on-
 derteecke-
 ninge.

Hermannus
 dvyaelt int
 punt vande
 Rechtvaer-
 makinge.

door (namelick door Christú die door tgelouue tot een vernieuuvinge ontfangē vvert) daer vvert door des geloofs V Vet, de V Vet der vverckē (verstaet, de vvercken aller vverterlickē cerimonien, item, andere vverckē die buyten dat gelouue geschiedē, en daeromme onreyn zijn) hare beroemingē afgenomen. Leest Rom. 3. 27. V Vaer is dan nu v roem? seyt Paulus. Hy is vvtgesloten. Door vvelcke V Vet? door de V Vet der vvercken? neen, maer door de V Vet des geloofs. **Wt dese woorden/ende diergelijke meer die in sijn Cozte verclaringe gebonden worden/ was hem boozgehouden/dat sijn opinie scheen te wesen/ dat wy wel niet dooz de wercken der cerimonien / noch dooz de werckē die booz het geloof gaen/gerechtveerdicht worden booz God: maer dat de wercken die booz tgelouf geschieden ons rechtveerdigen: Welcke gerechticheyt hy noemt de gerechticheyt Christi, ofte de gerechticheyt des Geestes, ofte de gerechticheyt des geloofs. Daer op heeft hy hem alsoo verclaert / dat (na sijn geboulen) de wercken die na den gelouue geschieden / geen wercken des Wets zijn / als van God beboelen/en datse onder deselve vandē Apostel niet begrepe zijn/ daer hy spreect vandē Rechtbaerdichmakinge: en dat alsoo de werckē des Wets ende des geloofs van malcanderen verscheyden zijn.** Dit is gecensureert / als strydede tegen de waerheyt/overmits (na de Schryfture) wercken des Wets zijn alle wercken die God in sijn Wet eyscht/ ende selfs die oock van den geloobigen gedaen worden / als van Abraham en David/ derwelcker wercken Paulus oock sluyt buyten de Rechtbaerdichmakinge/ hoewelse van hen / als van geloobigen / gedaen zijn/Roman. 4. 2. 3. 6. en Psal. 143. 2. En als d' Apostel seyt 1 Tim. 1. 5. Het eynde des gebodts (dat is/ der Wet) is de liefde van

fol. 80. b.

Entw. 64.

Dat alle goede wercken, wercken des Wets zijn, en inde Rechtvaerdichmakinge niet in rekeninge comen: tegen s'schrijven Hermanni.

van reynen herten / en wt goeder conscientie ende
 ongebeynsden geloove : Soo geeft hy clacrlck te
 verstaen / dat de werckē der liefde die wt den wa-
 ren geloove geschieden / wercken der thien gebo-
 den / ende ober sulcx / der Wet zyn. Want de Wet
 drijft ons tot Christum / om denselbe aegenomen
 hebbende niet den geloove / en gerechtvaer dicht
 zijnde in sijnen naem / voort inder liefde en in alle
 byromicheyt te wandelen na haer gebodt : t'welcke
 is / Ghy sult lief hebbē den Heere uwen God / etc.
 Maer Hermannus (soo hem inde censuren mede
 voorgehoudē is) confondeert en vermengt door-
 gaens in dese breeder Verclaringe de heylighma-
 kinge des Geests ofte Wedergeboorte / met de
 Rechtvaerdichmakinge / als offe een dinc warē /
 daerse doch de Schriffture onderschept : Ja we-
 derspreckit de leere der Rechtvaerdichmakinge
 door de toegerekende gerechticheyt Jesu Christi
 alleen : seggēde dat woort alleen vvt de Schrift niet
 bevvijselick te vvesen. Waerinne hy int spoor der
 Papisten roemt / die ons tselbe mede voor werpē /
 daer nochtans de Apostel seggēde Roman. 3. 28.
 Dat de mensche gerechtvaer dicht wort door tge-
 loof / sonder de wercken der Wet / soo vele seyt / als
 of hy t'woordken alleen daer by geset hadde.
 Want die de wercken der Wet int generael / hoese
 souden mogen zyn / wtsluyt / (gelijk Paulus hier
 doet) die vermēgtse inmers niet met het geloof /
 daermede Christus ter gerechticheyt wert aenge-
 nomen / en geeft den geloove alleē plaetse in desen
 handel. Dit heeft Hermannus selve onderteekent
 inde bekentnisse der Nederlantschen Kerckē / ar-
 tije. 22. alwaer wtduckelick aldus staet : Daerom
 leggen vvy met recht met dé H. Paulo, dat vvy door
 het geloof alleen gerecht veerdicht zyn, ofte door het
 geloof sonder vy erckē. En indē Catechismo (mede
 by hem

Antw. 68, 69.
 77. etc.

Antw. 72.

Hermannus
 doet tegē sijn
 eygen onder-
 teekeninge
 end' beken-
 tnisse.

by hem onderscheyben) staet met claren woorden
 quest. 60. Dat vvy voor God rechtveerdich zijn al-
 leen door een oprecht geloof in Iesum Christum: en
 quest. 62. Dat onse goede vverckē (sprekende van
 de werckē die een geloovigh mensche doet/ ja van
 sijn beste wercken) niet en connē de gerechticheyt
 voor God, oft een stuck der selve zijn. Ja dit heeft
 Hermannus oock bekent (ofte willen schijnen te
 bekennen) met sijn eygen hant en teekeninge in
 den Dage an^o. 86. hoewel hy dit woordckē alleen
 niet en stelt. Want hy verclaert / Datter geen an-
 der middel noch middelaer ter salicheyt is, dā de ge-
 hoorfaemheyt des lijdens end' steruens Iesu Christi:
 Item/ Dat sijn gevoelen niet en is, dat eenich men-
 schelick vverck deel mach hebbē inde gerechticheyt
 die voor God gelt: Daer tegē dese sijne Verclarin-
 ge strijt: of hy moet een ander verstant in sijne
 voorsz woordē gehadt hebben. Maer indien dat
 is: soo heeft Hermannus bedriegelick en in eenen
 valschen schijn gehandelt: inmers blijkt nu tot
 deser tijt / datmen hem niet te vergeefs heeft op-
 geleert een breeder Verclaringe over sijn boeck te
 doen / ende dat des Synodi vreesē niet ydel is ge-
 weest. Onder anderen was hem aangewesen / om
 te bethoonen dat hy de gerechticheyt inde goede
 werckē stelde/ tūt hy in sijn boeck aldus schrijft:
 VVaer de mensche nu een reyn hert ontfangt, ende
 door den geest Gods in sijn binnēste vernieut vwort,
 daer coemt dan vvt dat saet des heyligen Geestes, dat
 in die goede gereynichde aerde gelacyt is, goede
 nieuve vruchten des H. Geestes: ende dese vruchten
 zijn dat vware hemels broot ende den rechtē hemels
 dranck, vvaermede de geloouige siele gespijst ende
 gedrenct vwort tottē eevvigen leuen. Van dese nieu-
 ve spijsē ende nieuven dranck vvert de mensche
 blijde ende vrolick indē Heere, prijst ende loeft God

Nota: of Her-
 mannus niet
 mer bedroch
 heeft omge-
 gaen.

fol. 129. b.
 Hermannus
 schrijft den
 goedē wer-
 ken toe, tge-
 ne Christoal-
 leen toccoet.

vvt dat gene soo hy ontfangen heeft, ende op sijns
 selfs acker (dat is, in sijn herte) gevassen is. Nie-
 mant en wozt de eere gegebē in de **H. Schrif-
 ture**/
 van te zijn een spijse en d'ancck der siele totten ee-
 wigen leven/dan alleen den vleesche en bloede Je-
 su Christi/**Johan. 6. 55.** Dit derf nochtans Her-
 mannus toeschrijven den goeden wercken / die
 bandē mensche (als wt sijn eygen acker / hoewel
 dooz werckinge des **H. Geestes**) romen. Waerin-
 ne of hy den goeden werckē de gerechticheyt vooz
 God niet toeschrijft / en deselve inde plaetse Chri-
 sti stelt / mach een yeglick oordeelen. Want het
 dock niet anders wesen cā / of Christus moet ydel
 worden (of vernieticht) vanden genen / die dooz
 de Wet willen gerechtveerdicht wordē / soo Pau-
 lus spzeect **Galat. 5. 4.** Hem is mede voorgehou-
 den inde censurē / dat hy in sijn breeder Verclarin-
 ge ober desen artijckiel t'ourecht de Schrif-
 ture als **Matth. 5. 38. 39.** Ghy hebt gehoort /
 dat tot den oude gesept is / Doch om ooch / en tant
 om tant : Maer ick segge ulieden / en wederstaet
 den quade niet / etc. Waer wt **Hermannus** besluyt /
 dat Christus volmaecter gehoorsaeheyte yecht, dan
 de **Wet** : twelcke eens deels der **Wederdooperē** /
 eens deels oock der **Dapistē** opinie is / welckē bep-
 den **Hermannus** hier eenen dienst doet : Contra-
 rie Gods woort **Leuit. 19. 5.** alwaer God van
 sijn **Wet** seyt / Welckē mensch deselve doet / die sal
 daer dooz levē. Waer wt volcht / dat de volcome-
 ne gerechticheyt daerinne begrepē is / die de mēsch
 dooz deselve hebbē soude / indien hyse volcomelick
 dede. Waeromme ooc Christus dē gene die vzaech-
 de / wat hy doen soude om ten leven in te gaē / niet
 anders antwoorde / dan dat hy de geboden der
Wet onderhoudē soude / **Mat. 19. 17.** te kennē ge-
 vende / alsoo t'gevoelē van dien mēsche was / dat

Antw. 64.

Dat Christus
 geē volmaec-
 ter gehoorsae-
 heyt eycht,
 dan de Wet :
 cōtrarie Her-
 manni schrij-
 ven.

men door goede wercken int eeuwige leven moet
comen/ dat hy den regel der goeden wercken inde
Wet volcomelick binden soude: geijck oock alle
de werckē die Christus Matt. 5. gebiet/ inde Wet
mede bevolen zijn. En is oversulcx wel waer ach-
tich/ dat Christus volcomener gehoorsaemheyt
epscht/ dan de Phariseen en Schriftgeleerden de-
den/ (tegen dewelcke hy int voorsz capittel han-
delt) maer niet eē volmaecter/dā de Wet epscht.

Dwalinge
Hermāni van
de volcomen
kēnisse Chri-
sti.
fol. 133. a.

Hoerende t'punt vande kennisse Christi/ was
Hermanno een passagie voorgesteld in zijn boeck/
daer hy sept/ Dat de mensche eerst tot de volcomen
kennisse Christi moet comen, eer hy Christum in
sijn vvesen tot gemeenschap mach aennemē, ont-
fangen end' daer in opvassen tot volcomenheyt, te
vveten der deuchdē Christi, met diergelijcke plaet-
sen meer die tselve medebrenigen. Waer tegens
hem inde Aenwijsinge is bewesē/ dat de ware ge-
loovigen noch dagelick in alle wijs heyt en geeste-
licken verstande moeten toenemen: waer toe sy
door Gods woort dickwils worden vermaent:
en d' Apostel bidt God expresselick voor de geloo-
bige Ephesien cap. 1. 17. dat hy haer geve dē geest
der wijsheyt en der opēbaringe door sijne kennis-
se/etc. Also oock Col. 1. 9. Hierinne heeft Hermā-
nusham niet recht geswbert/maer is genoegh by
tselve gebleven in sijn breeder Verclaringe:rechts
of de menschē in dit leven tot een volcomen ken-
nisse Christi condē comen/ ja een volcomen ken-
nisse Christi moesten hebbē/ al eer se Christum tot
gemeenschap aennemē / en d' onder vindiinge der
waerheyt selve hebben/ en deselve door den Geest
der stercte beleven. Maer t'rechte gevoelē na der
Schrifture is ditte: Dat de kēnisse Gods hier in
dese werelt stuckwijs is/ 1 Corint. 13. 9. en dat wy
Christum niet volmaectelick sullen kennen / voor

Antw. 81.

Dat de mēsch
in dit leven
niet en coemt
tot de volco-
men kennisse

dat wy hem int andere leven sien sullen/gelijck hy is/ 1. Johan. 3. 2. hoewel nochtā de groote kennisse der geloovigen / die seer vele toegenomē hebben/ volcomen oft volmaect genoemt mach werden/in respect van andere/ die noch soo verre niet en zijn gecomen/gelijck Paulus seyt 1. Cozin. 2. 6. Wy spreken de wijsheyt onder de volmaecte: En d' Apostel Heb. 5. 13. Die de melck deelachtich is/ die is ongeschickt indē woorde der gerechtigheyt: want hy is een kint. Maer den volmaectē coemt de vaste spijs toe/namelick den genen die door gewooneheyt de sinnen geoeffent hebben tot onderscheydinge des goets en des quaets. Doch was Hermāno inde Aenwysinge mede voorgehouden / dat hy selve in sijn boeck sijn bovēgestelde geboelen wederspreect / als daer hy schrijft: Dit vvesen en dese cracht Christi, ja Christū selfs mach niemāt kennen, dan diē hem (door de ouervinninge des vleesches) ontfangen: Die hem nu ontfangē, die kennen hem. Hier end' op andere plaetsen meer stelt hy de ontfanginge (ofte aēnemingē) Christi voor sijn kennisse. En bovē heeft hy geseyt/dat de mensche eerst tot de kennisse (ja volcomen kennisse) Christi moet comē/ eer hy Christum in sijn wesen tot gemeenschap mach aennemē/ ontfangen ende daer in opwassen. Welcke immer s' clærlick te gen malcanderen strijt.

Daer na was hem vant punt vande volcomen gehoorsaemheyt voorgebragen / t'gint hy schrijft in sijn Corte verclaringe fol. 142. b. Dat God de geloouigen dagelicx reynicht van vele onreynheden ende stinckerende sondē, ter tijt toe dat sy tot een volcomen mannelick ouderdom in Christo mogen opvassen end' comen; ende als dan niet alleen haer selfs door de mannelicke sterckheden ende crachten des H. Geests regerē, maer dat sy oock de svackhe-

Gods en Christi: contrarie Hermanni schrijven.

Hermannus wederspreect hem selven. fol. 14. a.

Hermannus drijft de leere van de volcomen onderhoudingē der Wet Gods in dit leven.

den der kinderen en anderen svacken connē helpen dragen. Alwaer hy opentlick te kennen geeft/ dat den volcomen mannelicken ouderdom in Christo inden geloovigen can zijn in dit leven: want int andere leven geen kinderen noch swacken sullen zijn/ die vanden volmaecten souden behoeven gedragē te werden. Meer andere diergelycke plaetsen sijn hem aengewesen: maer insonderheyt tegen hy expresselick handelt van die materie/ tegen de gene die dese Volmaektheyt widersprekē: int 9. 10. en 11. capittelē des tweedē deels sijnis boecx. Waer op hy hem also heeft verclaert/ dat hy noch al even sterck wil houden staende/ dat de geloovigen in dit leuen tot een volcomen mannelick ouderdom gelyckformicheyt ende volheyt der deuchden Christi connen geraken, soo datte sonder sonde, sonder vleckē ende rimpel connē zijn: en widerspreect opentlick de leere des Catechismi inde 114. vrage. Daer is (seyt hy) heyligh/ heylige ende alderheylighste/ (byde heylige verstaet hy de kinderē inden geloove/ by de gene die heyliger zijn/ de jongelingen/ en by de allerheylighste de vaders ofte mannen/ soo als die elders by hem genaemt werden/) Heeft nu de alderheylighste maer eē cleyn beginfel: vvat mach dan de heylige en heyliger hebben? &c. Soo legget nu eens de text des Catechismi (seyt hy) ende mijn seggen daer tegen, ende siet of dese antvvoorde op de 114. vrage gout sonder schuym zy, ende of sy met de Schrifture vvel accordeert. Ende alsoo ghy groot achtet den Catechismus logen te straffen: soo siet of niet meerder end' grooter sonde is, dat de Catechismus tegen de vvaerheyt strijdende in dit deel noch beschermt voort, ende geachtet voor een leere uver Kercke: vvelcke leere is tegen de leere Christi ende der Apostolischer Kercke. Hy supbert hem oock niet van t'gevoelē / twelckie hem in

Antw. 90. 91.
93. 95. 96. 97.
98. 101. 102.

Antw. 97.

hem in d' **Bekentnisse** wozt opgeleert / Dat de aller-
 heylichste vvel bidden moeten om de vergeuinge **Art. 93.**
 harer sonden: maer dat sulcx te verstaen is vande
 sonden gedaen voor den tijt harer bekeeringe, ende
 bock indē tijt datse den principalen geest der stercke
 Gods ontfangen hadden: soo datse bidden om de
 vergeuinge harer voorledē sonden. **Alle t'welcke by**
de censure bestrafft is / als strydede tegen t'woort
Gods: Eccles. 7. 20. Daer is geen mensch op eer-
de / die wat goets doet ende en sondicht niet: waer
mede opentlick geleert wozt / dat by niemant soo
vele oft soodanige goede werckē gevondē wordē /
datter geen sonden onder en loopen / ofte dat de
goede werckē by haer niet en souden hebbē eenige
besmettinge des vleeschs. Daeromme oock Esai.
64. 6. de geloobigen bekennen / dat alle hare ge-
rechtigheden een wyl cleet gelijk zijn: en Jacobus
hemselfen mede rekenende / seyt / dat wy alle
in velen struyckelē / Jacob. 3. 2. Gelyck oock Jo-
hannes (hoe heyligh dat hy was) bekēt niet d' an-
der geloobigen sonde te hebbē / 1. Johan. 1. 8. Wāt
oock Christus beveelt / soo wantmeer wy bidden
(geen tijt noch menschē wtgesteken) dat wy sul-
len seggen / Vergeeft ons onse schuldē / Luc. 11. 20.
Dien volgende strijt oock de voozsz leeringe Ver-
manni tegen de Bekentenisse des geloofs der Ne-
derlantschen Kercken / die hy selve onderschreven
heeft / art. 24. Al ist dat vvy goede vvercken doen,
soo gronden vvy doch onse salicheyt niet daer op:
vvant vvy können geen vverckē doen, of sy zyn be-
smet door ons vleesch en oock strafvveerdich. Ja
hy strijt oock regelrecht tegen Vermānli eygen be-
kentenisse by hem geschreven en geteekent inden
Dage 86. niet delwelcke hy belijdt dat geē Christen
mensch soo verre mach comen, dat hy niet soude
moeten bidden, Vergeeft ons onse schulden: vvant

Leere der
 Schrifture vā
 de onvolco-
 menheit des
 menschen.

Hermannus
 wedersprekt
 sijn eygē on-
 derteekenin-
 ge en' bekē-
 tenisse.

de allerheylichste dit gebedt bidden, niet alleen om de vergiffenisse harer voorleden sonden, maer alsoo sy noch dagelicx aenvechtinge der sondé, vandé Vader der sonden dé Duyvel hebbé te vervvachté, &c.

Contrarieert
de Acte des
Synodi gene-
rael.
Diet bouert
pag. 53.

Ten laetste is oock dit schryven Hermanni recht contrarie de Acte ter selver tijt opgerecht ende by hem onderschreue/soo bove gesien is/allwaer dese woordé staé: Hout oock mede voor goet den Christelicken Catechismum der Nederlantsché Kercké: vvelverstaende dat aengaéde de vvtlegginge des 114. antvvoorts, (alvvaer geschreuen staet, dat oock de allerheylichste alleen een cleyn beginfel hebben der gehoor saemheyte des VVets in dit leuen) te verstaen is ten respecte vade aller volmaeckste heylicheyt, dewelcke sy sekerlick sullen hebben te vervvachté int eevvige leuē, namelick, int Rijke der glorie: Dit is hem al boozgehoudé inde censure. De Leser oordele / met wat conscientie hy de leere der Kercke vande geduerige onvolcomēheyt der geloobigen in dit leuen / bekent / aengenomen en onderteekent heeft: ofte / wat bestandicheyt in hem is / in dien hy sijn bozige dwalinge eens verworpe heeft en in deselve wederōme soo haest verbalt: ja hem genoegh affondert vande gereformeerde Kercke / en gemeene Dienaers derselve / wanneer hy seyt (soo recht te bozen verhaelt is) De leere uver Kercke, &c.

Nora.

Dwalinge
Hermāni van
de Predesti-
natie.

fol. 194. a.

Na desen was oock Hermāno voorgeworpen inde Aenwysinge / dat hy thoonde een vzeemt gevoelen te hebben vande Predestinatie en eewige verkiesinge Gods fol. 190. en in andere volgende bladeren sijner Coste verclaringe / en dat hy een vzeemde wtlegginge booztbringt vā die woorden des Heeren / Genes. 25. 22. I vveederhande luyden sullen hen scheiden vvt uven lichame, &c: Waer by hem naectelick was boozgehoudé de leere der

H. Schrif.

D. Schrifture van dit punt/als Roman. 9/10/11/
 12. etc. Daer op hy in syn breeder Verclaringe als
 soo antwoort / dat God (nae syn opinie) alle men- Antw. 103.
 schen in syn eevvich voornemen verordineert heeft 120.
 om syn selfs natuere deelachtich te vwordē, ende om
 des Goddelicken ende geestelicken vvesens in Chri-
 sto te zijn. Welcke opinie inde censure verclaert
 wort te strijden tegen het woort Gods/ Actoz. 13. Leere der
 48. Daer geloofde soo vele alsser geordineert wa- Schrifture vā
 ren totten eewigen leven. Item Johan. 12. 39. de predesti-
 Daerom en ronden sy niet geloofde/want Esaias matic.
 wederom seyt ; Hy heeft haer oogen verblind ende
 haer herte verhardt/op dat sy niet de oogē niet en
 sien end' metter herten verstaē ende bekeert wor-
 de/end' dat ickse gesont make. Wt welke plaet-
 sen claerlick bhijt/dat niet alle menschen verordi-
 neert zijn totter salicheyt ende deelachticheyt der
 Goddelicker nature / maer dat sommige in haer
 verdorvethēyt en onsalicheyt gelatē/ en na Gods
 recht veerdich oordeel meer verblindet en verhar-
 det worden; en dat d'andere geloofde/ die hy te ee-
 wigē levē verordineert heeft ; waerōme oock tge-
 loof genaēt wort/ tge loof der wtvercozenē Gods/
 Tit. 1. 1. overmits het God alleen synen wtver-
 cozenen geest / en niet allen menschen mededeelt :
 t welcke d' Apostel mede aentwist 2. Thessal. 3. 2.
 seggende/ T geloof is niet aller menschen. En de
 Heere Christus selve Johan. 6. 64/ 65. daer hy
 seyt datse niet alle en geloofden / geeft dese reden :
 Daeromme hebbe ick ulieden gesept / dat niemāt
 tot my comen can / ten sy dat het hem gegeven sy
 van mijnē Vader. Waer toe oock dient tgene de
 Heere seyt Matth. 20. datter vele geroepen/maer
 weynige wtvercozen zijn. Is Hermanno mede Hermannus
 boorghouden / dat dese synē opinie strydt tegen wederpreect
 syn eygen bekentenisse gedaē inden Page 86. by sijn eygen be-
kentenisse en

Andertecke-
ninge, en de
Acte des Sy-
nodi gene-
rael.
Siet boven
pag. 53.

hem self geschreuen en geteekent/ inhoudende/
Dat God inden vtuercorenē den boosen vville, die
hen met den onsaligen gemeen vvas, verandert, en in
den seluē synen vtuercorenē alleenlick den goeden
vville vverckt. **Item** tegē de Acte ter selver tijt ge-
maect/en hy hem geteekent / inde welcke hy den
xviij^{en}. artijckel der Bekentenisse des geloofs der
Nederlantischen Kercken aenneemt en belooft te
onderschrijven/welcke artijckel aldus luydt: **Dat**
God vvt de verderffenisse trect ende verlost de gene,
die hy in synen eevvigen onveranderlicken raet vvt
enckele goedertierenheyt vtuercoren heeft in Iesū
Christo, ende dat hy d'andere laet in haren val ende
verderf, daer sy haer seluen in gestootē hebben. **Wel**
is waer dat **Hermannus** inde voorsz bekentenis-
sen heeft wtbedongen/dat daerinne verstaē wort/
dat God geen autheur oft oorfake vāde sonde ende
der menschen verdoemenisse is: **Maer** tgene hy be-
dingt/ brēgt doock de leere onser Kercke mede (soo
boven verhaelt is / en alle verstandige bekennen
moeten) en can geensins wt den voorsz xviij^{en}. ar-
tijckel besloten werdē / **dat** God autheur der son-
de en der verdoemenisse is: aengesien het rechte
contrarie van dien blijktt wt de leste woordē des
selven artijckels: **En** blijft eventwel altijs waer-
achtich (tgene oock **Hermannus** duydelick bele-
den heeft) **dat** God in synen wtbercozenen alleene
dē goedē wille werckt: waer wt nootelick volcht/
datter een particuliere genade is / en oversulcr de
verkiezinge niet en is generael / ende dat mitsdien
Hermannus de waerheyt end' hemselven weder-
spreekt/ wanneer hy seyt/ alle menschē van God
in sijn eewich booznemen berordineert te zijn/om
sijns selfs nature deelachtich te worden.

Vanden doop **Johannis** / **Christi** end' sijnere
Apostels / waren hem aengewesen dese sijne woor-
den:

den: **V**Vat nu door den doop end' dienst Iohannis
 beswaert end' bedroeft gemaect vvas van conscien-
 tie, om der begangener sondē ende ouertredinge der
 heyligen geboden des Heeren: Dat vvert door den
 doop en dienst der Apostelen vveder vertroost, ende
 inder conscientie vande vergeuinge der sonden int
 gelooue verskert. **W**t welckie woorden (en meer
 andere die in sijn Cozte verclaringe staē) hē voor-
 gehouden worde/ dat na sijn gevoelen Iohannes
 de Dooper het geloof in Christū niet vercondicht
 heeft/ noch de menschē met de vergevinge der son-
 den inden name Christi niet getroostet. Waer te-
 gē voortgebracht is/ tgunst de Schryfture ter con-
 trarie seyt/ dat Iohannes geleert heeft Christum
 te zijn het Lam Gods/ twelck de sonde der werelt
 is wechnemende / Iohan. 1. 15. waer toe anders/
 dan op dat hy de menschē totten gelooue in Chri-
 stum brengen soude / en niet de vergevinge harer
 sonden in Christo vertroosten? Daerōne hy oock
 seyt Iohan. 3. 36. Die inden Soon gelooft / heeft
 het ewige leven. Hier op verclaert hem Hermā-
 nis alsoo / Dat den geheelen dienst Iohannis voor-
 gegaen is tot berou, maer niet tot vergeuinge der
 sonden, vrede Christi, dadelicke vertroostingē ende
 innemingē des Coninckrijcx Gods: en voorts han-
 delt hy dese materie seer confuys end' duyster.
 Doch onder anderen geeft hy te verstaen: dat on-
 der de VVet de menschen niet en zijn inden name
 Christi tot vergiffnisse der sonden getroost, hoewel
 daer vercondicht is, dat in den name Christi de son-
 den vergeuen souden vverden. twelcke hem voor-
 gehouden is opentlick tegen de waerheyt te stry-
 den. Want God selfs heeft inden Paradijs ver-
 giffnisse der sonden gepredickt in den toecomen-
 de Messia / dien hy beloefde: welckie vergevinge
 der sonden doe al deelachtich zijn geworden die

Dwalinge
 Hermāni vā-
 den Doop en
 Dienst Iohā-
 nis.
 fol. 245. b.

Antw. 126.

Ibid.

inden Messiam / ofte int beloefde vrouwen Saet geloofdē : waer toe oock diende het offer t'welcke Abel offerde indē geloove / Genes. 4. 4. Heb. 11. 4. en andere soen-offerien des Wets / gelijk Apocal. 13. 8. staet / Dat het Lam geslachtet is vandē beginne der werelt aen. David heeft oock vertroostingē vande tegenwoordige vergevinge der sonden ontfangen in niemant anders dan inden toekomenden Messia / 2. Samu. 12. 13. Psalm. 51. 9. Waerniede nochtans niet en wort omgestooten t'gunt wy inde Kercke Christi leerē wt het woort Gods / Dat de leere end' bedieninge Johannis des Doopers / en noch veel min der Propheetē inden oudē Testamēte niet en is soo claer geweest / als de leere en bedieninge Christi end' sijner Apostelen / door deweleke den H. Geest ouervloedeliker mede gedeelt / ende der menschen consciētiē vrachtiger met vergiffenisse der sonden getroost zijn geworden.

Hermannus
verclaert hem
niet genoeg-
saē op t'stuck
vande Sacra-
menten.
fol. 133. b.

Daer was oock voortgebracht / dat hy hem liet verluypē in sijn boeck / als of den t'vrist onnodich vware, die de Kercke heeft met dē VVederdooperen : vvien den Doop toecoemt, den mondigen, of den onmondigen. Item / die wy hebben niet den Papisten: Dat dē Doop niet door menschelike bygevoechde cerimonien, maer reyn na Christi instellingē moet bedient vvorden. Hier op verclaert end' onschuldicht hy hem wel inde voorsz particuliere dingen hem voorsz geworpen : Maer is hem inde censure aengelwesen / dat hy vande weerdicheyt / nutticheyt / en nootsakelichheyt der Sacramēten int generael / sulcx als Gods woort ons gebiet daer van te houden en te gelooven / niet genoegsaem en spreekt : Gelijk oock kermelick is / dat eenige Doopsgesinden / die t'boeck Hermannus geselesen hebben wel weten te seggen / niet een beroe-
minge

Nota,

„
„
„

minge tegen de gereformeerde Kercke / Dat Hermannus
 mannis vry stelt de kinderen te laten doopen / of
 niet. En aengaende t'gunt hem voorgehouden was
 vanden Crijch / die in dese Landen wort geboert
 tegen de Spaegniaerts / dat hy/namelick/ in sijn
 boeck bestrafft/ datmen t'sv veert vvtgetogen heeft:
 Item / Dat vvy genaemde Euágelische oft gerefor-
 meerde euen tseluige doen, dat de andere (namelick
 onse wederpartye / de Spaegniaerts) doen : dat
 vvy oock bidden dat God haer vvil tegenstaen ende
 vernielen : Daer op verclaert hy hem wel / dat hy
 de Wederdooperē niet toestaet: maer is hē voor-
 gehoude / dat hy eventwel van dit punt wat indis-
 creet / sochtelick ende niet schrifftmaticch genoegh
 spreect / recht of geē Crijch sonder bloetdorstigen
 haet geboert conde werde: en dat hy niet sijn ma-
 nieren vā spreken en forme van propoostē de We-
 derdooperen eenen grooten voet schijnt te geven.
 Insgelijcx is hem voorgehouden inde censure/ dat
 hy vande seydinge end' instellinge der Predican-
 ten (waer van hy verzaent was inde Aenwysin-
 ge / en waren sekerre passagien wt sijn boeck aen-
 getogen) in dese sijne Verclaringe indiscretelick
 spreekt: Sulcx dat sijn woorden haer laten aen-
 sien/ als of hy door de gebreke die inde Predican-
 ten zijn/vande seydinge selfs niet en hielt: accor-
 derende op tgene hem mede is voorgehouden/dat
 hy inde selve Verclaringe drijft/Dat vleysschelike
 ofte onherboren Predicanten, of die geen geloouich
 hert en hebbē, de Letter der Schrift in haren rechten
 verstaede in rechter ordeninge niet vveten te gebruyc-
 ken, noch de Schrift door de Schrift vvtleggen con-
 nen, &c. Welcke opinie vā seer quader consequen-
 tie is over de arme Gemeente/ en over de heylige
 Schrift selve. Waer tegen ons Gods woort be-
 tupt / dat vele inden naem des Heeren Christi

Hermannus
 schrijft indis-
 cretelick van-
 den Crijch.

fol.29.a/b.
 fol.27.a.

Antw. 138.

Hermannus
 schrijft indis-
 cretelick van-
 de seydinge
 end' instellinge
 der Predi-
 canten.

Antw. 150.

Antw. 1.9.

gepropheteert (dat is / Gods woort end' Euangeli-
um geleert/ ja oock mirakelen daer by gedaen
hebben/) die nochtas Christus voor de sijne noyt
gkient heeft / Matth. 7. 22. 23. En Paulus ver-
blijdt hem dat Christus gepredickt wort / al ist
van sommigen die het niet en doe met een sup-
ber hert/ Philip. 1. 16. t'welcke d'Apofte-
l niet seggen soude / indien sy Christum niet na inhoudt der
Schrifture gepredickt hadden/ evenwel noch on-
herbozen zijnde.

Boven de voorsz dwalingen/verkeerde allega-
tien/impertinentien end' duysterhedē/ die de Ge-
deputeerde des Synodi geoordeelt hadden inde
breeder Verclaringe Hermanni / en over sulcx in
sijn Cozte verclaringe gebonden te werden / ende
daer van wy nu ettelicke als tot een monsterken
voortgebracht hebben : Soo sullē wy noch eenige
andere dwaelachtige passagien end' spreukē des
boets aentrecken/ die van vele vromen met groot
mishagen aengemerkt en nagedacht / ende eens-
deels hem voorgedragen zijn. Hy schrijft dat Chri-
stus al op een ander vvijsē moet bekēt end' betuycht
vvorden, als na de letter der Schrift. Met welke
maniere van sprekē (die niet schriftmaticich en is)
hy den Geestdrivēren een voet end' voetsel geeft /
dewelcke gevoelē dat Christus niet en is een we-
sentlick persoon (soo Hermānus selve hier boven
in effect van hen belet z heeft) hebbende wterlick
blepsch end' bloet/ende zijnde een mensch als wy :
Maer dat hy is een inwendige geestelicke quali-
teyt oft gestaltenisse / welke in des mensche hert
end' geest zijn wooninge end' werkinge heeft.
En de Schrifturē (die sy Letter noemen) daer-
mede Jesu Christi wterlickē gedaēte/ wesen/per-
soon/ nature end' werckē beschrevē end' betuyche
worden/leggen sy al wt op eenen geestelicken sin :
Waar

Hermannus
gheeft den
Geestdrivēre
voetsel in ha-
re gruwelicke
opinie van
Christo.
Inde boorte
de littera a/
num. 4.

pag. 13.

Waer toe sy dan oock gebuyrken deselve spreuc-
 kē der Schrift/2. Cor. 3. 6. en 5. 16. die Hermānus
 hier in sijn boeck aentrect. Maer sy dienē gātsche-
 lick niet tot bewijs vā sulcke mostreufe end' grou-
 welicke opinie. Want als Paulus schrijft dat hy
 is een Dienaer des nieuwen Testamēts/ niet des
 letters maer des geestes: Soo wijst de text ende
 omstandicheyt van die plaetse claerlick wt / dat
 d'Apōstel hy de Letter niet en verstaet de Schrif-
 ture ons vande Propheeten en Apōstelen/ met let-
 teren beschreven achtergelaten / maer dat hy de
 Wet daer hy verstaet / vooz soo vele die aengesien
 wort sonder de genade Christi (bupten welcke sy
 maer wterlick in tafelē geschreven is/ en de vdoe-
 menisse aenwijst:) En hy de Geest verstaet hy de
 leere des Euangelij / door dewelcke Gods Geest
 crachtelick inde hertē weret. Voozt tgene deselve
 Apōstel seyt: Wy en kennen Christū nu niet meer
 na den vleesche: en heeft geensins de meeninge (de
 woordē brenget oock niet mede) Dat sy in Chri-
 sto geen vleesch meer en kenden. Want datse in
 Christo vleesch (dat is een waerachtige wesent-
 liche menschelike nature) noch kenden / blyckt
 doorgaēs/ als daer deselve Apōstel seyt/ Actoz. 17.
 31. Dat God eenen dach geset heeft/ op denwel-
 ke hy den aertbodem rechtveerdelick sal richten
 door den Man dien hy beschepdē heeft/ eenen pege-
 liche t'geloove gebende (of/ betuygende/ ende ge-
 noechsaemlick verclarēde/) dewijle hy hē vanden
 dooden opgewect heeft. Item Philip. 3. 20: Wy
 verwachten wt den hemel dē Heere Jesum Chri-
 stum den salichmaker / die ons nederich lichaem
 synen heerlicken lichame gelijksoornich sal ma-
 ken. En Petrus seyt vā Christo/ Actoz. 3. 21. dat
 hem den hemel moet houden totter tijt dat het al
 weder opgericht worde: T welcke alles immers
 noote

Schriftmatige
 wtlegghinge
 van twee
 spreucken der
 Schrifture, die
 alle Geestdrij-
 veren en Li-
 bertinen mis-
 bruycken.

nootelick verstaen moet werden van een wesent-
 liche persone en waerachtich lichaem/ en vā tself-
 de / dat hier op eerden gestorven en weder opge-
 staen is: waer van Christus na sijn verrijscuisse
 sepde/ Luc. 24. 39. *Eest my end' siet; want een
 geest en heeft noch vleesch noch beenderen/ gelijck
 ghyliedē siet dat ick hebbe. Maer na den vleesche
 hebbense Christum niet gekent / overmits sy in
 Christo niet meer en kende de wtwendige condi-
 tie ofte gestaltenisse / die hy op der eerden verkee-
 rende over hem hadde. Doch sy end' alle geloovi-
 gen kenden Christum na den geeste/ en vernamen
 dagelick sijn geesteliche cracht end' werkinge /
 als hyse maecte tot nieuwe creaturen: van wel-
 ke nieuwe geboorte de H. Apostel daer ter plaetse
 2. Corint. 5. 16/17. handelt. Anders / wāneer men
 die woorden / VVy kennen Christum niet meer na
 den vleesch, nemen soude/ gelijckse de Libertinen
 verstaen: Soo moestnē de boozgaende woorden
 Pauli/ VVy kennen voortan niemant na den vlee-
 sche, mede alsoo nemen / Dat de geloovigen niet
 meer vleesch aen yemant kennen: oft datse niet en
 gelooven/ dat een Christen mensch meer heeft een
 wterlick vleesch oft menschelick lichaem: twelcke
 heel absurd end' ongerijmt ware. Wat nu booz-
 der aengaet de woorden Hermanni/ dat Christus
 al anders dan na de letter der Schrifture bekend ende
 betuycht moet zijn: blijet ter contrarie/ dat Chri-
 stus selve nergens anders dan wt de schriften
 Mosis end' aller der Propheetē hemselven sijnen
 Discipulen te verstaen gegeve heeft/ Luc. 24. 27.
 En hy wijst de Joden tot de Schrifturen (dat is
 immers de beschreve letter) om deselve te onder-
 soecken/ en hem daer wt te leeren kennē/ Johan.
 5. 39. Doch seyt Johan. cap. 20. 31. dat de dingen
 by hem beschreven in sijn boeck / daeromme ge-
 schreven*

Dat Christus
 na de beschre-
 ven Schrifture
 bekend en be-
 tuycht moet
 worden: con-
 trarie Hermā-
 ni seggen.

schreven zijn/ op dat men gelooven soude/ dat Jesus is Christus de Sone Gods: claerlick te kennen gebende/ dat hy na t'beschreue woort bekent end' betuycht moet worden.

Maer indien wy een weynich besie willen / op wat wyse Hermannus hier end' daer in sijn boeck van Christo spreekt: Soo sullen wy bemercken/ dat hy selfs menichmael inder daet volcht tgene hy inde voorsz passagie seyt: en al anders Christum bekent end' betuycht/ dan na de beschrebene Schrifture. Hy schryft/ Dat God synen Sone een hemelsch lichaem door cracht sijns H. Geests heeft laten bereyden end' toerichten. Welcke maniere van spreke inde Schrifture niet en wort gebonden/ en sterckt de Wederdoopers in haer grove dwalinge / dat Christus niet en soude hebben vleesch end' bloet wt Maria / en dat sijn lichaem niet en is vander eerde/ maer wt den hemel gecome: Waer toe heit oock seer wel dient tguut Hermannus terstont daer by voecht / Dat hy gebenedijt daer inne (namielick int hemelsch lichaem Christi) een vvtgedruet beelt sijns goddelicken vvens verthoont heeft. Want de Wederdoopers leerre/ dat het Goddelick wesen in vleesch verandert is / gelijk sy dan die woorden/ Johani. 1.14. Het woort is vleesch geworden / verstaen en daer toe allegeren. Zimmers en is dat geen maniere van spreken vande Schrifture/ Dat God int lichaem Christi ee wtgedruet beelt sijns wesens verthoont heeft: maer Heb. 1.2/3/ staet / Dat de Sone/ door dewelcke oock God de werelt gemaect heeft / is het wtgedruete beelt sijns wesens/ (dat is/ sijner selfstandicheyt) sprekende vanden Sone als van eewich God met synen Vader: ende niet van sijn lichaem.

Hermannus
boek sterck
de Mennoniten
in haer
valsche leere
vande mensch-
werdinge
Christi.
fol. 85. b.

Elders schryft Hermannus aldus: Daeromme fol. 138. a.

Hermannus
schrijft dat
het lichaem
Christi de
liefde selfs is,
en in sijn we-
sen ontfangē
moet werde.

foo moet gearbeyt vvorden, om dat lichaem selve
te ontfangen in sijn vvesen, dat God in liefde toebe-
reyt heeft, het vvelck de liefde oock selfs is, name-
lick, dat lichaem Christi. Hier seyt hy t'lichaem Chri-
sti selfs te zijn t'welcke nergens inde Schryfture/
noch oock (soo wy achten) by eenige goede gepro-
beerde Schrijvers gebonden sal worden: en laet
hem aensie/ als of hy t'lichaem Christi niet en be-
kende een wtwendich sienlick end' tastelick dunck
te wesen/ maer een inwendige geesteliche quali-
teyt/die in des menschē genoedt zijn soude: waer-
omme hy wil dat de mensch dat lichaem selve sal
ontfangen in sijn wesen. Of hy most met dese
woorden willen seggen/ met den Papisten end'
anderen/ datmen t'wesentlicke vleesch end' bloet
Christi moet innemen. In allen gevalle zijn ditte
onschryftmatige manieren van sprekien/ die oor-
saeck geven tot grove dolingen/hier onwoodich te
wederleggen. Paulus seyt wel/dat Christus hem
lief gehadt heeft/ en sich voor hem overgegeven/
Galat. 2. 20. te kennē gevende/ dat Christus wt
liefde den doot heeft geleden voor den armen son-
darē: volgende t'woort Christi selve/ dat niemant
grooter liefde can hebben/ dan dat hy sijn leven
stelle voor sijn vrienden: Maer nergens staet/dat
het lichaem of wesen Christi de liefde self is. De
liefde en is niet gecruyst noch gedoot: maer tselve
lichaem dat Christus wt Maria aengenome had-
de. Oock mede al ist dat de Schryfture seyt/ dat
1. Joh. 4. 16. God liefde is: Soo mach doch de voorsz
maniere
van sprekien vant lichaem Christi/ daermede niet
verantwoort werden.

Johan. 15. 13.

1. Joh. 4. 16.

Hermannus
geeft achter-
deckē, dat hy
mette Geest-
drijverē eenē

Hy schrijft oock fol. 10. b. dat Christus des Va-
ders gehoorfaemheyt is. Item/ fol. 213. a. noemt hy
hem de nieuwve hemelsche creatuere. Item/ fol.

177. a. Is daer yemant in Christo, die is met hem een

nieuuwe

nieuwe creature. *Item* / fol. 125. b. Die Christum inwendigen
 oock in sijn vvesen tot vware gemeenschap ontfangē, geestelicken
 die vvasen op in alle deuchden sijns lichaems in vol- Christum
 maectheyt. *Item* / fol. 136. b. Dat vvy oock mede droomt.
 tot volmaecte gemeenschap der deuchde des lichaems
 Christi sullen opvassen. *Item* / fol. 144. b. dat hem
 het vvesen Christi in ons vercleynt. Welcke ende
 meer andere diergelijcke manieren van spreken
 int boeck *Hermann* al rieckē na de leere der vvoorsz
 Geestdrijveren / die eenen geestelickē inwendigen
 Christum droomen / en by t' lichaem Christi wat
 anders verstaen als een waerachtich wterlick
 lichaem / sichtbaer ende tastelick vleesch end' been
 hebbende. *Timmers* en vindtmen nergens inde *Hermannus*
 Schrifture dese maniere van spreken / De deuch- volcht dē stijl
 den des lichaems Christi: *Item* / Christus is des Va- der H. Schrif-
 ders gehoorfaemheyt : noch andere bobengemelde ture niet.
 vveemde reden: Daer nochtans de Leeraers van
 God vermaet wordē de forme / ofte t'exēpel / selfs
 der gesonder vvoorden na te comē, 2. *Tim.* 1. 13. En
 d' Apostel schrijft / *1. Cor.* 15. 2. dat de *Corinthē* wi-
 sten met vvat vvoorden hy hen t' Euangelium ge-
 predickt hadde. Want aende forme der woorden
 is niet weynich gelegen : en wort gemeenlick be-
 vonden dat onder nieuwe woordē end' manieren
 van spreckē niculwe leere schuypt: Volgende twelc-
 ke de vvoorsz Apostel vermaent af te wijcken van-
 dē gene die ander leere leert / niet over een comēde
 met de gesonde woorden ons Heerē *Jesu Christi* /
 en der leere die na der *Godsalicheit* is / *1. Tim.* 6. 3.
Met namen ist een groote stouticheyt / dat *Her-*
mannus de woorden *Pauli* / *2. Corinth.* 5. 17. darf *Hermannus*
 veranderē / rechts of d' Apostel schreef / *Is* pemāt laet de vvoor-
 in *Christo* / die is met hem een nieuwe creature : dē der Schrif-
 daer hy toch blootelic seyt / Die is eē nieuwe crea- ture niet staē,
 ture. *Nergēs* noemt de Schrifture *Christum* een so als sy zijn.
 niet

nieuwe creature: Maer by de woordeliens nieu-
 vve creature, ofte nieuve mensch, wort verstaen
 de wedergeborē mensch / die verniet is door den
 Geest Gods na sijn evenbeelt / mits wittreckende
 den ouden verdorvē mensch / Gal. 6. 15. Ephes. 4.
 22/23/etc. twelcke van Christo (die noyt sondich
 was) niet can geseyt worden: en oversulcx past
 op hem de naem van nieuwe creature niet.

Hermanni
 schrijvē wijft
 vvt dat de
 herborene
 mensch in
 Christū ver-
 andert wort.

Hermannus schrijft fol. 15. a. Dat de geloouigen
 vandē ouden Adam indē nieuven verandert vver-
 den tot nieuve creaturen. En wie hy verstaet by
 den nieuwen Adam / vintmen fol. 7. b. alwaer hy
 Christum den nieuven Adam noemt. Sulcx dat
 sijn woordē medebrengen / Dat de geloovige van
 den oudē Adam in Christum verandert worden
 tot nieuwe creatueren. In gelijksoornicheyt van
 desen seyt hy fol. 14. a. Dat se hem (Christum) ont-
 fangen euen gelijk hy is (dat is) na sijn hemelsch le-
 uen en vvesen indē Geest, en vverden oock in dat sel-
 ue dat sy ontfangen verandert end' verniet tot een
 leuen der heylicheyt en gerechticheyt: Itē / fol. 15. b.
 Daeromme die desen nieuve name Christū ontfan-
 gen (vvel af te nemen is) denselue oock alleene ken-
 nen: vvant sy vverden door dat ontfangē van diē in
 denselue verandert end' verniet tot goede vverca-
 ken. Itē / fol. 85. b. Sy vverden door de aenneminge
 van hem (Christo) tot hem verandert, ende tot sijn
 vvesen verniet. Dese en diergelijke propoosten /
 diemen vint int boeck Hermanni / luyden niet an-
 ders / als of hy seggen wilde / dat de gene die Chri-
 stum ontfangt / Christus self wort. Twelcke men
 wel verhopē wil sijn meeninge niet te wesen:
 maer is nochtans genoegh bekennt / dat de Geest
 drijvers van sulcke opinie zijn / (gelijk hier in
 Hollant binnen weynich jaren herwaerts een ge-
 bondē is / die hem niet en ontsach door vernietene
 heroe-

Nota.

- „ drijvers van sulcke opinie zijn / (gelijk hier in
- „ Hollant binnen weynich jaren herwaerts een ge-
- „ bondē is / die hem niet en ontsach door vernietene

heroe-

berouminge ront wt te seggē / **Ich ben Christus**)
 derwelcker boeckē te wenschē ware / dat Hermus.
 so vele niet gelesen hadde / waer door hē de voorsz
 vreemde manieren van spreken aengehangē zyn.

Doorts schrijft hy fol. 10. v. aldus : Dat Manna
 ofte hemelsch Broot is Christus selfs, die spijsē ende
 broot des leuens, dat vanden hemel heraf coemt,
 en der vverelt het leuengeeft. Iohan. 6. 33. Dit vvas
 den eersten Adam tot spijsē gegeuen, om daer door
 end' in dat seluige in heylicheyt, gelijk dat selue
 heylich is, ende Gode gehoorfaemlick, gelijk hy
 des Vaders gehoorfaemheyt is, te leuen. **En roets**
daer na : Soo is hem door dese aerdische ende ver-
 ganckelicke spijsē end' broot, vvaer toe hy gelust,
 ende hemselfs (door den raet der Serpente) daer-
 mede gespijst heeft, terstont dat hemelsche ende ons
 verganckelicke Manna verborgen end' versloten ge-
 vworden, &c. **Ende terstont daer aen :** Daeromme
 soo yemant vveder tot dat Manna, dat hemelsche
 leuen ende vvesen Christi vvil comen, ende dat tot
 spijsē des leuens ontfangen : die moet desen voor-
 hanck, dese deure des vleyschelicken vvesens vvecht
 doen en openen door t'glooue : en vvanneer dat ge-
 schiet, soo sal Christus dat Broot des leuens vanden
 hemel hem vveder tot een spijsē int leuē des geestes
 (vwant dat selvige geestelicke leuen door die aert-
 sche lusten des vleysches gedoot ende ondergedruft
 is gevveest, ende dese edele peerle is door dat eerd-
 sche leuen inder eerden (des herten) begrauen,) vve-
 der by den menschen veropenbaren. **Dese passa-**
gie / met tgene voorts volcht int boeck Hermans-
ni / verbatet een seer vreemde Theologie / ende een
deerlicke rabaerkinge vāde heilige Schrifture.
Hy handelt vanden staet der oprechticheyt / niet-
gaders handē val en wederoprehtinge des men-
schen : en trect aen dē spreuck Christi Johā. 6. 33.

Vreede Theo-
 logie Hermā-
 ni, ende deer-
 licke misduy-
 dingē der
 Schrifture.

Het broot Gods is hy / die wt den hemel toent /
 en geeft de werelt het leven. Dit seyt Hermannus
 den eersten Adam tot een spijse gegebē te zijn / na-
 melick in sinen eersten oprechtē staet. Maer nu
 is kennelick wt dat geheele capittel / dat Christus
 aldaer spreekt van sijn persoon / vooz soo vele hy
 inden vleesche verschenen was / om het verlorē
 leven weder te brengen / gelijk hy seyt / vs. 51.
 Het broot dat ick geven sal is mijn vleesch / twelck
 ick sal geven vooz t'leven der werelt. Soo mis-
 duyct dan Hermannus dien spreuck / tegeert gene-
 de Schrifture leert / inde welke men vindt dat
 Christus / het broot des levens / den mensche is
 voozgesteld niet vooz maer na den val / als name-
 lick de Heere beloefde het vrouwen Saet / twelck
 lie de Slange den cop vertreden soude / Genes. 3.
 15. Daer na / sprekende vanden val / seyt Herman-
 nus / dat Adam dat hemelsche end' ouergang-
 kelicke Manna verborgen end' verfloten is ge-
 worden : daernede aenwijfende den spreuck / A-
 pocal. 2. 17. als blijkt wt fol. 10. a. Hem (seyt Chri-
 stus aldaer) die overwint / sal ick gebē te eten van
 dat verborgen Manna. Daer sien wy dat Chri-
 stus belofte doet den genen die overwinnē / dat is /
 die ten eynde toe volstandich bliuen. Soo is dan
 kennelick dat hy spreekt van tgene hy ontfangen
 sullen na hare eyndelicke volstandicheyt / te we-
 ten int Rijnck der glorie / dat sē namelick volcomen
 gemeenschap met hem hebben / en hem siert sullen
 gelijk hy is / wanneer hy geopenbaert sal we-
 sen / t'welcke noch niet en is / 1. Johā. 3. 2. Maer
 Hermannus misduyt dit / rechts of het Manna
 (t'welcke Christum beduyt / verschenen indē vlees-
 sche) den eersten mensche vooz den val gegeven
 ware / en dooz den val weder opgesloten end' ver-
 borgen. Ten derden / sprekende vande wederop-
 rech-

rechteinge des mensche / seyt hy / dat Christus we-
 der tot cē spijsē wort gegeven / en dit Manna we-
 der geopenbaert den genen die den voorhauck en
 deure des vleeschelicken wesens wech doen end'
 openen. Alwaer hy hem laet hoozen / als of Chri-
 stus noch ware inden geballē mensche / maer ver-
 borzen end' verfloten: daer toe nuf bruyckende
 de gelijckenisse Christi / Matth. 13. 44. vandē ver-
 borzen schat of peerle / die inde eerde des hertē be-
 grabē zijnde / weder opgegraven en geopenbaert
 soude worden: het welcke alreede hier boven roz-
 telick wederlept is. Doch als wy dese geheele pagi. 49.
 passagie des boec Hermāni wat naerder willen Hermannus
 insien: soo sal mogen gesept werden / dat hy by laet hē hoorē
 Christum verstaet / de heylicheyt end' gehoorsaē- als of hy by
 heyt die Adam voor den val hadde / en tot dewelt- Christum een
 he na den val / hy ende alle menschen wederbracht inwendige
 behoefden te worden. Want hy noemt Christum geestelicke
 de gehoorfaemheyt des Vaders, gelijck hy oock el- qualiteyt ver-
 der's schrijft / dat Christus in sijn lichaem niet anders stont.
 en is gevveest, als de reyne optechte gehoorfaemheyt fol. 226. b.
 sijns Vaders. Item / tgene hy in dese passagie seyt /
 dat door den val dat hemelliche ende onverganc-
 licke Manna is verfloten gevonden, leyt hy daer na
 aldus wt / Dat de lust des vleesches de middelvat
 ende de deure is, vvaet door de geest (dat levē Chri-
 sti) vvert verflotē. Merct dat tgene hy het Man-
 na / het broot des levens / ende Christum heeft ge-
 noemt / hy eben t' selfde oock heet den geest en t' le-
 ven Christi. Ende vande wederoprechtinge des
 menschen spreect hy soo: Dat mē tot dat Manna /
 dat hemelliche leven end' vvesen Christi alsoo moet
 comen / dat mē den voorhāck end' deure des vlee-
 schelicken wesens wech doe end' opene. Alsmē nu
 hier by leght t' gene boven is aengewesen / dat hy
 schrijft / Dat de niennyē vruchten des H. Geests sijn pagi. 94.

de spijsē ende dranck (dit heeft hy immer's hier
 voor gesept Christus te zijn) daermēde de geloo-
 uige siele gespijst end' gelaest vwort tot den eevvigen
 leuen: **Soo machmen oordeelen/ of niet met rechte**
het achterdenckē veler vromē end' verstandigen/
die dit boeck gelesen hebben / gevallen is op her-
mannum/ dat hy besnietet is met de opinie van-
de voorsz dwaeigeesten / die van Christo een in-
wendige geestelicke qualiteyt ofte gedaente ma-
ken / en geen wterlick wesentlick vleesch in hem
en kennē: immer's of hy/ in allen gevalle/ vā Chri-
sto niet al veel anders schrijft/ dan na den stijl der
hepliger Schrifture.

De Schrifture
 van Hermāno
 schandelick
 misduydet.

Men leest noch fol. 141. b. int boeck Hermāni
dese nabolgende woorden: VVanneer dan de geest
Gods ontfangen vwort, soo is deselue in plaecte des
tarvvencoorens, ja dat tarvvencooren selue, vvaer
vvt de goede vruchten moeten vvasen, Iohan. 12. 24.
ja dat fact Gods, vvaer vvt en vvaer door dat Gods
kinderen gebaert ende voortgebracht vverden. Ia de
gefalsde Christus, die is in sijn saluinge de oprechte
hoecksteen, die int midden syner Kercken ende Ge-
meentē, dat is, inder ootmoediger herten geleyt end'
gefondeert vwort, vvaer op de tempel end' dat huys
Gods, dat nieuwe Ierusalem moet opgebout vvor-
den met gelijcke steenen vanden seluen aert Christi,
Matth. 21. 42. 1. Pet. 4. 6. Hier misduyt hy de
Schrifture seer schandelick: Want den spreuck
Iohan. 12. 24. die aldus luyt: Ten zy dat het ter-
wentcooren inde eerde valle en versterve/ soo blijft
het alleen/ maer indien het sterft / soo draecht het
veel vruchts: wort van hem aengetrocken om te
bewijsen / dat dē geest Gods int hert vandē me-
sche ontfangē moet wordē/ op dat de goede vruch-
ten daer wt wassen mogen: ende seyt dat de geest
Gods het terwentcooren selve is. Waer int blijft
opent.

opentlick / dat Christus inde boorz plaetse niet en spreect vanden geest Gods / maer van hemselfden / ende dat hy by een terwencooren gelyckit sijn lichaem / t'welcke hy aenwijst geen profijt te conuenen doe tot salicheyt des menschelickē geslachts / ten zy dat het sterbe. Want dese gelyckemisse geeft hy strax op de woorden die hy gesproken hadde / Dat de ure gecomen was / dat de sone des mensche verclaert soude worden / te wetē / dat hy doorden doot soude ingaen in sijn glorie. Hermannus wijst oock aen eenē spreuck Matth. 21. 42. alwaer Christus seyt / dat de steen die de timmerlieden verworpen hebben / gewordē is tot een hooft des hoer: Item / 1. Pet. 4. 6. (maer ghy sult het vinden 1. Pet. 2. 6.) Siet ick legge in Sion eenen rostelicken en dierbaren wterlickē hoeksteen / ende wie in hem gelooft / sal niet beschaemt worden. Welcke spreucken hy soo verstaet / dat de gesalfde Christus inder ootmoediger herten gelept en gevonden wort / waer op de tempel ende t'huys Gods moet opgebout wordē. Maer de tērt wijst claerlick wt / dat daer niet en wort gesprokē vande inwooninge Christi inder geloobigen herten / maer hoe Christus van God over sijn kercke gestelt zy / als eē hooft en Overste / gelyck Christus selve Matth. 21. de boorz woorden aentreckt wt den Psalm. 118. 22. opt propoost dat de lantlieden den Soon wt den wijngaert geworpen end' gedoot hadden: waer mede hy te kennē geeft / dat de overste der Jootscher kercke / als niet willen de onder hem staen / hem verstoeten end' ombrēngen souden. En aengaende den spreuck Petri / die genomen is wt Esaia. 28. 16. mach niemāt twijfelen / of daer wort te verstaen gegebē by Sion de sichtbare kercke ende volck Gods / over welck God sijn Soon als een heer end' beplant gestelt

heeft: ja heeft hem aldaer geset als een fondament / op t'welcke alle geloobigen gegrondt werden: Maer geësinus bregt de text mede / dat dese hoeksteen inde herten der menschen wort gefondeert / ende dat aldaer die tempel en dat huys Gods op tselve gebout moet werden. Dit zijn dan openbare verkeerlingen banden sin der H. Schryfture: die doch niet qualick passen op de vzeemde Theologie recht te vozen by ons aengewesen in Hermann boeck. Wāt indien de Geest, het leuen end' vvesen Christi, end' Christus, Itē het Manna end' Broot des leuens, al een dinck is: Soo en ist geē wonder / dat hy inden spreuck / Johan. 12. 24. het terwentoozen op de geest Gods wtleyt / hoewel hem niet onbekent is dat Christus daer van hemselven spreekt. Maer t'is nu gebleken / hoe verre Hermannus aldaer afwijckt bande gesonde woorden ende bande waerheyt der H. Schryfture. De verstandigen mogen oordeelen / wat een vzeemde bedencken het geest / dat Hermanno niet genoeg en is geweest te schryuen / dat de geest Gods inde plaetse des tervvencoorens is: maer set daer by / ja het tervvencooren selue: Item / Dat de H. Geest is het saet Gods / vvaer vvt end' vvaer door Gods kinderen gebaert worden / rechts of die dingē niet by gelijkenisse / maer eygentlick gesprokē waren / en dat de kinderen Gods wt de substantie des H. Geests voortquamē. De H. Schryfture en spreekt alsoo niet / hoewel Hermannus aenwijst de plaetse 1. Johan. 3. 9. alwaer simpelick staet / dat die wt God geboren is geen sonde en doet / wāt sijn saet in hem blijft / etc.

Misduydinge
der Schrift,
groot achter-
denckē tegen
Hermanni
gevende.

Hermannus
schrijft on-
stichtelic vā-
de bekeerin-
ge ende ver-

Maer om hier af te comen / soo willen wy noch een plaetse besien / diemen vindt in sijn Cozte verclaringe fol. 210. a. daer hy aldus schrijft: Of den verdoruen romp in sijn outheyt, als hy geen macht

meer

meer tot sondigen heeft, God almachtich dan sal trooffinge
 aengenaeem zijn, dat mach soodanige mensche ge- der sondaren
 vvaer v worden. Laet vrijelick alle sieckentrooters te in haer crāe-
 samen comen, ende besien of sy uvve conscientien bedde,
 met hare vvoorden connen gestillen. Ende pag. 67
 Dat vvy hem gebenedijt ons lijf end' siele dan sou-
 den vwillen opofferen ende geuen, dat hy dat soude
 salich maken, vvanneer vvy dat niet meer tot der
 dienst der sonden connen gebruycken, en doen vvy
 noch macht te sondigen gehadt hebben, &c. Hier
 laet hy hem hoozen / als of hy eens gesint wārd
 metten Memniten / dewelcke gevoelē / wannēet
 de mensch gaende en staende hem niet en bekeert
 van sijne quaden wādel / terwile hy noch de we-
 relt can dienen / dat het achter na te svade is / wā-
 neer hy crāck te bedde leyt / en sijn sondē beclaecht /
 als hem nu de macht benomen is om in sonder
 boort te varen. Waerōme sy oock geen gebuyck
 hebben de gene die roeckeloos geleest hebben / in
 haer cranchheit met Gods woort aen te spreken
 en beschuldigē ons / dat wy de soodanige vertroos-
 sten. Welcke een valsche opinie is / nadermaef
 het blijkt wt de Schyfture / dat God den men-
 schen oock wel in haer wterste bekeeringe geeft /
 gelijckmen sien mach aen den Moorder : welck Luc. 23. 43
 exempel niet en is beschreven om sijnent wille al-
 leelick / maer oock om onsent wille. Wel is waer /
 dat niemant en behoort te sondigen op de barm-
 herticheyt Gods / en dat een yegelick schuldich is
 dooz vertrouwē der genade Gods in Christo met
 ware bekeeringe na sijn salicheyt te crachten / en
 hem te benaerstigen tot de gehoorzaamheyt des
 goddelicken willens selfs vā syner jonckheyt aen /
 en gevallen zijnde terstont weder op te staen end'
 beteringe te bewijsen : Dat oock de Predicanten
 gehouden zijn Gods oordeel de roeckelossen / als

sy van God gevisiteert worden / sekerpelick voor
 oogen te stellen / en hen geen sachte russens onder
 de ellebogē te leggen: Maer ebenwel is oock haer
 ampt de verflagen consciētien weder op te rech-
 ten met de belofte des Heeren / en sijn genade den
 ailer-sondichstē voor te dragen / en hen hope totter
 salicheyt te geven / soo sy haer van herten bekeerē.
 Dit laetste verswijcht hier Hermānus geheelick /
 en geeft mits dien oorsake tot schadelicke dwa-
 linge / niet wepnich oock onstichtende / ja tot des-
 peratie drijvende de gewonde consciētien der
 menschen / terwijl sy meent te voorderē de God-
 salicheyt des levens.

De dwalingē
 in Hermanni
 boeck steken-
 de en zijn
 niet slecht.

Dus verre hebben wy eenige passagien wt het
 boeck en breeder Verclaringe Hermāni exempels
 wijsē verhaeit / waer wt voor een pegelick versta-
 dige can blijcken / dat in deselve geen slechte dwa-
 lingen steken / maer soodanige / die tegen de fonde-
 mentē des geloofs sijn strjdende : als daer is den
 artijckel vāde weerdicheyt / auctoriteyt en volco-
 menheyt der H. S. hristure: Item / van Christo-
 vande sechtveerdichmakinge des geloofs : vāde
 wedergeboorte / en diergelijke / sonder welke in
 haer supberheyt te behouden / voort niet heel ge-
 heels inde leere der Godsalicheyt cā blyvē. Doch
 sullen de voorsz dwalingen / mitsgaders andere
 die daer meer sijn / t'sijner tijt in een bysonder tract-
 taet int lange wederlept mogen werden. Nu sul-
 len wy voortgaen int aengevangen verhael van
 tgene dese sake aengaende voorder gehandelt is
 in Synodo particulari tot Dordrecht. Dewelcke
 gesien hebbende de Aenwysingen Hermāno toe-
 gesonden / mitsgaders de breeder Verclaringe /
 volgende deselve aenwysingen by hem gedaen op
 sijn gedruct boeck / oock mede t'oordeel der Gede-
 putterdē des Synodi generael over deselve Ver-
 claringe /

claringe / by welck oordeel wtgesproken was / dat de voorsz Verclaringe niet en behoorde mit licht gegeven te werden / als inhoudende vele nieuwe impertinentien / dupsterheden / ja dwalinge / (daer vā de Synodo particulari oock geblehē is) waeromme consequētelick het voorsz gedruchte boeck dooz dit tweede schzift niet en is gesuyvert vā onreynne leere / gelijck daer van oock sonnige merkelicke exempelen wt het boeck selve inde Vergaderinge verhaelt zijn geworden : Heeft verclaert en geoordeelt dat tselve boeck / geintituleert Corte verclaringe der woorden Pauli / Rom. 2. 28. etc. seer schadelick is / nitsdien het verbatet vele dwalingen / onschziftmatige redene / dupsterhedē / strijdigē dingē / verkeerde allegatien der Schzifture / en andere impertinentien. Welcke wtspzake de voorsz Synodus niet langer en heeft connen nalaten te doen / om alle oorzaken van clachten / die hier over inde Kerckē gehoozt wordē / wech te nemē / en om de leere in haer suyverheyt te bewarē / en met haer stilswijgē vele eenboudige menschen dooz dit boeck niet langer in perijckel van verleydinge te laten. Is evenwel by de Synodo aē Hermanni geschrevē / alsoo hy tot Dordrecht niet en was gecōpareert / dat hy den Gedeputeerden des Synodi vertwittigē soude / wat voorder sijn meeninge was : en soo hy by hen wūde comē tot Rotterdam (gelijck hy de Vergaderinge hadde laten aendienē) dat sy haer aldaer oft elders by hem souden laten bindē / om met hem in voorder conferentie te treden / over sijn boeck Theses te stellē / ofte andersins te handelen tot beternisse vā de argernisse dooz het boeck gegeven / soo sy aller bequaemst bevinden souden. En by soo verre hy de onderwijssinge aennemende soude willē retracteren tguut tegen de gesonde leere in sijn boeck end

Boeck Hermanni genaet Corte verclaringe, seer schadelick geoordeelt vā de Synodo tot Dordrecht,

Ordonnantie des Synodi ouer de persone Hermanni tot synes wederbrenghinge: ofte andersins tot Cēsure tegē hem.

schrijft is strijbende: Is den Gedeputeerden gelast de sake na haer goetdunckē te eyndigē. Maer indien hy d'onderwijsinge soude verwerpen; Soo is denselven Gedeputeerden last gegeven yet tegen sijn boeck inden druck te laten wtgaen/ tselve alzoen communicerende niet eenige andere Predicanten. Voorts / aengaende sijn persoon: dat sy niet advijs vande Synodale Classe tegen hē souden procederen na kerckelicke discipline tot Censure/suspentie van sijnen Dienst end' Auontmael des Heeren / en eytelick tot de excommunicatie exclus / dewelcke gereferveert soude werden tot den naesten Synodum particulier oft generael.

Hermannus
faelgeert te
comen byde
Gedeputeer-
de der Syno-
di, die hem
minnelicke
conferentie
aenboden.

Cozts daer aen op den ix^{en}. Octobris / hebben de Gedeputeerde des Synodi hen laten vinden te Rotterdam / alwaer sy Hermannus beschreven hadden / alsoo hy den Synodo hadde ontbodē tot Rotterdam wel te willē comen: Maer hy en is by de Gedeputeerde niet verschenen / denwelcken hy liet aensseggen dat de Magistraet van der Goude hem verboden hadde by hen te comen: en presenteerde / of dat sy ter Goude souldē comen by hem / en dat hy aldaer wel begeerde in communicatie van elck punt met hen te treden / en waerinne hy onderwesen conde werdē te dwalen / tselve te willen retracteren: Ofte dat hy selfs een bekentenisse sijns geloofs wilde stellen / en hen overleverē / om by hen gesien en geapproveert inden druck wtgeven te werdē / etc. Maer de Gedeputeerde goet bindende hem andermael ter voorsz plaetse te beschrijven: Heeft Hermannus daer op versocht aen een vanden Gedeputeerde hem op eenen sekeren dach te willen laten vinden tot Rotterdam / alwaer hy mede comen soude / om niet denselwe en niet eenige vanden Predicanten tot Rotterdam in communicatie over sijn saecke / end' over tstück vande

censuren sijner breeder Verclatinge / particulier-
 lick te treden. Als hem nu de voorsz Gedeputeer-
 de dach gestelt hadde tot Rotterdam: Soo hebben
 d'andere Gedeputeerde sulcx verstaen hebbende
 sich oock gelijkelick te dien selven dage aldaer la-
 ten binden / en Hermannus aengeboden (volgens
 hare beschrijvinge aen hem gedaen) onderrechtin-
 ge te doen ouer de censuren sijner breeder Vercla-
 ringe / en van alles onderscheydeltick met hem te
 confereren. Maer Hermannus weggerde tselve/
 sijn onschult makende op sijnen Magistraet / ende
 seggende / dat hy hem nu stillekens aldaer sonder
 penants weten hadde laten binden / om met eeni-
 ge alleen int particulier te spreken: Welcke de
 Gedeputeerde hem toelieten / hoewel sy sagen dat
 het maer enckel wtvlucht waren: wāt Herman-
 nus soo wel in stilicheyt hadde comen treden in
 communicatie met allen den Gedeputeerde / son-
 der in eenige swaricheyt te gerakē by den Magi-
 straet / als hy bytē weten sijns Magistraets (soo
 hy seyde) met eenen ofte twee alleē handelde. Al-
 soo nu het eynde van dese private communicatie
 daer op wt quam / dat Hermannus geēsin bekē-
 nen wilde dat in sijn boeck ofte declaratie eenige
 dwalingen waren / maer wel ter contrarie susti-
 neerde / dat inde overgegehen censuren dwalingen
 vā hem aengewesen condē werdē: Hebben de Ge-
 deputeerde te gelijk s'anderdaechs met hem hier
 van gesproken / en hem gesocht daer toe te brenge /
 dat hy hem soude schickē / om met hen gelijkelick
 de censuren vā punt te punt te doorsien en t'over-
 wegen / en onderrichtinge te ontfangen / hem aen-
 biedende hare goetwillicheyt / tē eynde alle swaer-
 dere procedurē na resolutie des Synodi vernijdt
 mochten werdē: oock mede hem vermanēde / dat
 sy achteden / indien hy slechts willich ware / dat de
 Magi-

Blaeuwe pre-
 texten Her-
 manni.

Hermannus
 neemt niet aē
 de goede pre-
 sentatie der
 Gedeputeer-
 den hem ten
 bestē gedaen.

Magistraet hem niet beletten soude/immers niet en conde / soo hy hem een trou Dienaer Christi wilde bewijfen. Waer op men niet anders van hem en conde vercrijgen/ dan dat hy beloefde een vā twee te doe: ofte den Magistraet te inducerē/ datse hem toeliet met den Gedeputeerde tot Rotterdam in conferentie te comen: ofte den Gedeputeerden sijn meeninge end' geboelē op de censuren schriftelick over te seyniden: Maer van geen van beyden is yet gevolcht.

Twee Predicantē ter Goude getrocken tot Hermānū om met hem te communiceren.

Lange tijt daer na in Augusto 1591. alsoo de Gedeputeerde met andere wichtige Kerckelicke affairen opgehouden waren geweest / en Hermānus hy niemant van hen en quam: Soo zijn ter Goude tot hem gegaē twee Dienaers des Goddelicken woorzts / om met hem int particulier te communicerē ober de dwalingen hē inde cēsuren voorgehouden/ en hem (waer't mogelick) toe hennisse te brengē: oock te arbeypdē dat hy wilde verstaen tot Rotterdam te comen / oft elders daer't hem gelegen ware / om met den Gedeputeerde te confereren / ende hare onderrechtinge te hoorzen. Maer na eenige communicatie die sy met malcāderen hadden / alsoo Hermānus seyde niet te mogen comen tot Rotterdam / om met de Gedeputeerde te spreken/want hy sijn Magistraet niet en begeerde te offenderen: Soo bewillichde hy doch epndelick op eenen sekeren dach hem ter voorsz plaetse te latē vindē / en met Werners Helmichio (zijnde een vāde Gedeputeerde des Synodi/ dien hy daer toe nomineerde) te comen confereren.

Bysondere cōferētie tusschē W. Helmichio en Hermānum

Op den gestelden dach is tusschen Hermānum en den voorsz Gedeputeerde / tot Rotterdam / in presentie van twee Dienaers des Goddelicken woorzts aldaer / conferentie gehouden alleen ober het artijckel vāde H. Schrifture: Waerinne Hermānus

mannus wilde houden staende / dat de sekerheyt
 der conscientien inde rechte leere moest comen wt
 de Geest/ en dat sonder de Schrift: wel verstaen-
 de dat daer na de H. Schrift een mede-typge is.
 Daer tegen hem bewesen worde / dat dese seker-
 heyt des Geests inden mensche niet vast en was/
 sonder de Schrift: Wat datter oock een sekerheyt
 des Geestes en eenen gewissen ijber inden dwa-
 lenden mensche conde wesen: Dat daeromme de
 geesten wt de Schrift geoordeelt moesten worde/
 of sy wt God dan wt den menschen waren/ etc.
 Daer na hem voorgelesen zynde het eerste punt
 bande censurē/ belangende de Schrifture (te we-
 ten/ dat hy seyt / dat de H. Schrift niet en is het
 waerachtige en epgentlike woort Gods selve)
 seyde hy/ noyt soo gevoelt te hebben / en sijn mee-
 ninge aldaer niet recht verhaelt te wesen: want
 dat het woort leuende wt gelaten was. Warr op
 hem worde geantwoort / Datmen sich gedroech
 aen sijn declaratie/ en dat het in allen gevalle eben
 vele was / t'ware dat het woort leuende daer by
 stont/ of niet: Want het waerachtige epgentlike
 woort Gods is lebēdich/ Heb. 4. 12. etc. In sum-
 ma: Na veel redend' end' debateren / worden eyn-
 delick van hem bekent end' toegestaen dese pun-
 ten. Ten eersten/ Dat niet de letterē a/b/c/ Gods
 woort zyn: maer de meeninge en verstat t'welck
 die letteren end' woorden medebrengen / ofte de
 sin des H. Geests in die woorden veruaret/ dat sy
 Gods woort. Ten iijen. Dat Gods woort eben-
 wel Gods woort is/ al en wort het niet aengeno-
 men: Welcke twee punten Hermanus den twee
 Predicanten onlancx te voren in Augusto bekent
 hadde: daeromme het vzeemt was / dat hy nu
 van niets weder om soo vele daer ober disputeer-
 de, Maer sulcke ongestadicheyt heesemē altijt by
 hem

ouer t'pant
 vande heyl.
 Schrifture.

I. Iohan. 4. 3

I. Iohan. pagt
 86.

Ongekadioh-
 heyt Hermā-
 ni.

Hermannus
strijdt al voor
zijn boeck en
gevoelen.

hem gebonden. Ten ij^{en}. bekende hy oock mit/
Dat het oordeel der geesten (te weten/of de geest
die den mensche van eenich gevoelē getuycht / wt
God is/of niet) door de H. Schryft moet geschied
den. Int debateren seyde hy/onder anderen: Hoe
hy de sake meer nadocht / hoe dat hy meer in sijn
gevoelen gesterckt worde/ dat hij't wel voor had/
de/en daerentegen/datter dwalingen waren inde
censuren: Waer op als hem geantwoort worde/
en onder anderen gesept/ datter twee dingen wa-
ren te doe: Ten eerste/de argernisse van sijn boeck
wech te nemen/ en der Kercke kennelick te makē/
dat het niet voor goet gehouden worde: Ten ij^{en}.
sijn persoen te bekeeren / en tot het rechte geboe-
len te brengen: en dat om het tweede te doen / de
conferentie bequaem en noodich was: Soo liet hy
hem nochtans durcken / dat de condemnatie des
boeck gegaen zijnde/ de conferentie nu te vergeefs
was/want doch t'gene eens gedecreteert was by
den Synodo / niet en soude geretracteert werde.
Hy berispte oock de voorsz Vergaderinge/als of-
se het boeck gecondemneert hebbeide / nu quame
disputerē/of te recht of t'onrecht was. Waer op
hem gesept worde / dat goede kennisse voor henen
van sijn boeck genomē was tot verscheyden rep-
sen: verscheyden conferentien met hem door ver-
scheydē personen gehouden waren: en dat de con-
demnatie indē Synodo eerst gegaen was/ na dat
de censuren met sijne declaratie oft breeder Ver-
claringe geconfereert waren. En voortz / indien
de Gedeputeerde inde conferentie soudē gewaer
worden datter eenich misverstāt ware / en hy be-
wysen ronde sijn meeninge anders te wesen / of
dat sluyden andersins eenich beter bericht van
hem vernamen / sy luyden den Synodo daer van
rapport doende/de resolutie daer na wederomme
ronde

ronde gerichtet worden: Maer hy verclaerde tegen t'advijts des Magistraets niet te begeeren by de Gedeputeerde te comen/daer by voegende dese reden/ Dat hy gesuspendeert wesende/afstaē soude/en hem niet tot twistgebruyckē soude laten/ en booz hadde dā eventwel ter Goude te blybē wonen en eenige handelingte te doē / daerōme hy dan hare E. gunste van doene soude hebben/etc. Het eyndelicke afschept/ belangende de boozdere proceduren/was ditte/ dat Hermānus onder andere dingē die hy boozsloech/seyde/ De Gedeputeerde soude vry comē ter Goude/ hy wilde aldaer geerne met hen spreken / ende sy en hadden van mijn Heeren anders niet dan alle beleeftheyt te verwachten: hy en begeerde oock niet dan een oft twee getuygē by hem/ende oock sulcke/ in welke de Gedeputeerde selve bewilligen souden.

Hier op is gebolcht in Septembze / dat de vijf Gedeputeerde/om Hermāno in als/ soo veel mogelick was/ te gemoet te gaen/ en hem alle oorzaak van excuse te benemen/ ter Goude hen hebben laten vinden/ alwaer hy begeert hadde dat sy comen souden/en beloest met hen alsdan te spreken: Maer als sy daer gecomē zijnde Hermānū van hare coemst end' oorsaeck van dien verwittichden / soo gaf hy booz antwoord / Sy souden sulcx mijn Heeren te kennen geven: ofte / hy soude het doen. Waer op de Gedeputeerde seyden/ onnoedich te zijn sulcx mijn H.H. aen te dienen/immer van haren t'wegen:hy conde met hen wel spreken in stillicheyt. Doch soo hy t'selbe den Magistraet te kennen geven wilde/ sy lietē dat in sijn vyshyts staen. S'anderbaechs tot hem om antwoord comende (alsoo sy na hem te vergeefs wachtedē tot den middach toe) seyde hy hen/ dat hy op t'stadthuyjs by mijn Heeren was geweest/en dat deselve hem

De Gedeputeerden des Synodi gaen ter Goude, om met Hermāno te confereren, t'syner wederbrenghingē.

hem gesept hadden dese sake niet te comen over
 haer nemen / maer goet gebonden te hebben de
 Vroetschap tegē s'anderendaechs daer op te doen
 vergaderen. De Gedeputeerde niet wel te vrede
 zijnde dat Hermānus nu dese wrovlucht gebreue
 te/vermaendē hem / dat hy hen te vorē niet gesept
 en hadde noch eerst consent te sullen bragen aen
 der Overicheyt als sy ter Goude gecome souden
 wesen/maer dat hy op't verbot des Magistraets
 alleen wtgenomen hadde de plaetsen buyten der
 Goude / en hen de conferentie binnen der Goude
 op sulcket wijze aengebodē / datment anders niet
 en hadde connen verstaen / of daer en soude geen
 boozder verhinderinge vallen/etc. Waer op Her
 mannus seyde / dat hy inmers de conditie van
 t'consent des Magistraets daer by gevoecht had
 de: ten minsten / het waer sijn meeninge geweest.
 Als nu de Gedeputeerde hen bedrogē vondē van
 Hermanno/en hier over claechdē / soo antwoorde
 hy / Waer't hen niet gelegen / sy mochten sijne
 halven vijelick wederom trecken : hy begeerde se
 niet te verhinderē. Seyde oock onder andere pro
 poosten. datmē hem quā quellen. Daer op geant
 woort worde / dat sulcx breeuit gesproken was :
 T'anderen tijde hadde hy geclaecht (hoewel t'on
 recht) men sprack niet hem niet /men hoorde hem
 niet genoegh / mē behoorde hem als eenē dolenden
 mensche (soomen hem doch achtede) te soecken :
 en nu sulcx wt trouherticheyt gedaē wordde / dat
 hy qualick dede / tselve nu booz eē quellinge te ne
 men/etc. Hy seyde / Ten was hem niet gelegen yet
 te doen sonder advijs vā sijn Magistraet : T'was
 al tot noch toe met hare kennisse geschiet / soo be
 geerde hy dat noch geschiede. Doch na vele pro
 poosten wert hy soo verre betweecht / dat hy epi
 delick seyde / Indien hen namiddach geliefde by
 hem

hem te comen / als dat haer selven en niet door sijn
 ver soeck / hy wilde geerne met hen spreken.

Dien volgende heefmen s'natmiddaechs t'sij-
 nen huysse met hem gesproken van het artijckel der
 Schrifture. Na lange redenen verclaerde hy hem
 soo verre / dat hy (makende alle onderschept tuss-
 schen het beschreue Woort / en tusschen Christus
 het wesentlike Woort Gods) de Schrifture be-
 kede te zijn het ware woort Gods: Maer de tite-
 le / figure / parabolisch woort / wterlich vleesch etc.
 die hy de Schrifture in sijn boeck geeft / tot groote
 verclepninge der selve / wilde hy evenwel houden
 staende en excuseren. Wilde niet toestaen / dat on-
 herbozen Predicantē t'woort Gods recht en met
 vrucht konden predicken: t'welcke hy nochtang
 t'andere tijden door overtuyghinge der Schrif-
 ture bekent hadde. Want gebuych der Schrift by
 den volnaecten / condemnē oock met hem niet ac-
 corderen. Insgelijc oock niet int punt van Let-
 ter end' Geest / die hy simpelich / als hy vande D.
 Schrifture spreekt / tegen malrauberen stelt: con-
 trarie sijn eygen bekentenisse schriftelich gedaen
 inden Dage an^o. 86. Onder andere seyde hy / In-
 diemmen de censuren wilde staende houden / dat
 het dan te vergerfs was te confereren / want hy
 sijn meeninge oock niet conde laten vallen / en hy
 achtende inde censuren vele dwaalingē end' vreem-
 de dingē te wesen / hoewel hy oock sommige pun-
 ten toestont. En als men nu int eynde wt alle dese
 tsamenprekingen een conclusie wilde maken / om
 te weten waerinne men accordeerde: soo wilde hy
 sulcx niet toelaten / tselve wistellende tot de con-
 ferentie / soo die met consent der Ouericheyt ge-
 schiede. Sijnde oock mentie gemaect van Theles,
 oft corze en beknopte articulen te stellē over tgene
 daer den twist om was / (gelijck hy selve te Ley-

Communicatio
 met Herman-
 no over den
 artijckel vade
 heyl. Schrif-
 ture.

den voorgelagen hadde) die hy soude ondertecken: en wilde hy niet daer toe verstaen.

S'anderdaechs op den middach wert de Gedeputeerden in haer herberge gesonden van wegen de Magistraet de Resolutie vande Vroetschap / lydende van woort te woort aldus.

Extract vut t'Vroetschap-boeck dor
Stede vander Goude.

Akte der
Vroetschap
vander Goude,
daermede
Hermanno
verbodé wort
in eenige dis-
pute oft con-
ferentie met
eenige Predi-
canten te
steden.

De Burgermeesters / Schepenen / Raede ende gemeene Vroetschap der Stede vander Goude / tot kennisse gecomon wesende / dat tegenwoorde-
lick alhier syn gecomé etteliche Predicanten van wegen het particulier Synodo van Hollant / namelijk / Jeremias Bastingius / Wernerus Helmichius / Arnoldus Corneli / Libertus Praxinus en Caspar Swerinchuissens / gecommittteert om met Hermanno Herberts in dispute te comé / of by alle middelen van vermaninge en inductien te arbeiden / ten eynde hy soude revoceren alle alsulcke poincten / als tselve Synodus in sijn wtgegeven boeck houdende en achtende is strijdende en dwalende te wesen tegens t'gemeen gevoelen der Predicanten: Of dat by onwillichypt jegens d'voorsz Hermannu by suspensie van sijné dienste en excommunicatie soude worden geprocedeert / waer wt onder de gemeene Burgeren end' Ingesetenen deser Stede een groote beroerte en onruste soude geschapen wesen te sullen volgen: daer jegens in alle manieren (om deselve in goede rust end' eenicheyt te houden) vereyscht voorszien te worden / en bysonder mede tot beschermnisse en voorszant vanden voorsz Hermannus / wt dienmé wt sijn leere / lehen en wandelings niet anders dan alle Godsalicheyt / rust end' vrede en cā speuren: t'welcke het claerste teekhen is vā een gesonde leere / en van een waer / getrou en oprecht Dienaer

der woorden Christi / ten opzien vande welcke de
 genieette Burgeren en Ingesetenen van hem een
 seer groot veruoegen zijn hebbende / etc. Soo heb-
 ben d'voorzsz Burgermeesteren / Schepenen / Waedt
 en gemeene Vroetschap dese sake in ernstige deli-
 beratie geleyt : en oim eens tot een eynde van alle
 onruste en molestie te wesen / die de Synodale Pre-
 dicanten / deser Steede en d'voorzsz Hermanno da-
 gelycx opleggen / eendzachtelick geresolueert ende
 besloeten / Nademael d'voorzsz Hermannus / ach-
 tervolgende t' affsheyt indē jare xv. zes en tacht-
 tich inden Hage op vergaderinge vant Nationael
 Synodus genomē / sijne naerder Verclaringe op
 de differentiale poincten (ter presentie van deser
 Steede Gerontmitteerde) tot Leyden heeft over-
 gelevert in handen vande voorsz Synodale Ge-
 comitteerde en de Professores Theologie aldaer /
 ende dat hy boven dien henlieden niet genoegh en
 heeft conne doe niet alle Goddelicke / deuchdelic-
 ke en eerlicke presentatien / aengaende de beant-
 woordinge vā sekere vraechstuclē / dewelcke hem
 aldaer wordē voorgeselt / blyckēde hy sekere Acte
 daer vā zijnde in date dē xv. Novēbris ano. xv.
 negen en tachtich / etc. Datnē geensins / nu noch
 tot geenen tijde meer / toelatē en sal dat de voorsz
 Hermannus in eenige dispute of conferentie tre-
 dē sal met de Synodale Gerontmitteerde / of pemāt
 anders / gelijk d'voorznoēde Gerontmitteerde en
 de Professores vā wegen deser Steede tot Leyden
 expresselick is aengeseyt geweest : Niet jegenstaē-
 de hy altijts verclaert heeft gehad en noch ver-
 claert daer toe willich te zijn / indie hem sulcx toe-
 gelaten worde. En ingevalle hier over d'voorzsz
 Hermanno eenige hoordere moeyte geschiede / of
 dat jegens hem by suspensie / excommunicatie / of
 by andere wegen worde geprocedeert / datmen

hem vander Stede wege hanthouden / voorztaen
 en beschermen sal / en ouersulcx hem in sijn bedie-
 ninge en predichantyp te houden / en continueren /
 mitsgaderk sijn jaerlicx traicement al evenwel
 te doen betalen wt den middelē tot onderhout der
 Predicanten geeygent / ten ware hy hem anders
 dan tot noch toe in leere en leuen mochte dragen.
 Van alle t'welcke goet gebonden is d'voorz. Pre-
 dicanten dubbelt gelevert te sullen worden / mit
 daer by geboecht zijnde dese protestatie / Dat by
 aldien wt de voorz. proceduren eenige saken co-
 men te spruyten / die tot verstoorunge / oneenicheyt
 en ander confusie vande Kercke ofte Gemeente
 foudē mogen streckē / dat die vander Goude daer
 van voor God en alle de werelt onschuldich ge-
 houden willen zijn / als hen tot de meeste ruste /
 eenicheyt en vrede gequeten hebbende na behoo-
 ren. Actum ter Vroetschap den elfden Septem-
 bris / anno xbc. een end' tnegentich. In kennisse
 van my / en ter ordonantie vant voorz. Collegie /
 onderteeckent Coz. Jobsoon.

De voorz. Resolutie der Vroetschap vander
 Goude gelesen / en rijpelijk overlept / is na delibe-
 ratie byden Gedeputeerde gants noodich gevon-
 den beantwoort te werdē / in maniere als volcht.

Antwoort der
 Gedeputeer-
 den op de
 voorz. Acte
 der Vroet-
 schap vander
 Goude, hen
 byde selve
 toegefondē.

Achtbare / wijse / seer discrete ende voorzienige
 Heeren / Alsoo ons huyde sekere Acte vā D. E. E.
 onberwacht behādicht is / aengaende de salie Her-
 manni Herberts Kercken-dienaers deser Stede /
 wt dewelcke wy vermerckē uwē E. E. niet recht
 vande gelegentheyt geïnformēert te zijn : hebben
 wy niet connen nalaten uwē E. E. voor ons ver-
 treck met aller eerbiedinge dese verclaringe te
 doen. Dewijle na neerstich ondersoek behonden
 is / dat de voorz. Hermānis in sijn naerder Ver-
 claringe over sijn wtgegeven boeck / verscheyden
 dwalms

dwalingen ende andere punten niet de Prophe-
 tische en Apostolische leere niet overeencomende niet
 voorsz boeck aengemeret/ en hem ten deele aenge-
 wesen/ niet alleē niet gebetert/ maer vermeerderd
 hadde/ en de Synodus daer vā kennisse genomen
 hebbende / sijn voorsz boeck niet heeft connen ap-
 proberē/maer veel meer / bysonder wt doofsake vā
 de argernissen daer wt geresen/seer schadelick ge-
 oordeelt / en ons derhalven geconmitteert heeft/
 om niet hem hier over van nieuws uit particulier
 minnelick en broederlick te confereren/ en hem te
 onderrechten/ten eynde hy tot bekennenisse vā al-
 sulcke dwalingen end' fouten gebracht / de eere
 Gods recht gevoerdert / en der Kercken stichtinge
 verzocht soude mogen worden : dat wy dienvol-
 gende op sijns selfs presentatie hem tot Rotter-
 dam meermals verscheven hebben : Maer de-
 wijse hy hem dooz t' verbot van D. E. E. excuse-
 rende om niet te mogen met ons in conferentie
 treden buyten deser Stede / daer hy ons mede te
 kennen gaf/ dat wy ter Goude souden mogen so-
 men/ ende hy aldaer willich zijn soude met ons te
 spreken / sonder ons vā eenige verhuideringe van
 D. E. E. te mentioneren : hebbē wy ons eytelick
 geresolueert/ t'sinnen beste hem daerin te gemoet te
 gaen/ niet denckende dat hy swaricheyt makē sou-
 de niet sijn mede-broederē in aller stillicheyt t'sij-
 ner selfs salicheyt en voordeel te confererē/ sonder
 daer over D. E. E. te moeyen / ofte dat D. E. E.
 haer sulck niet wel souden laten gevallen. Het sal
 oock D. E. E. gelieven te verstaē / dat Hermānus
 met de bloote overleveringe vā sijn naerder Ver-
 claringe tot Leydē an°. 89. het afscheyt des Syn-
 nodi Nationael indē Hage an°. 86. genomē/ niet
 en heeft holdaē: alsoo na luyt desselven afscheyts
 de voorsz Verclaringe byde Geconmitteerde des

Synodi gelezen en ondersocht moest worden / of
 sy in druck wtgaen soude / ofte niet: dewelcke niet
 goet noch suyper bevonden zijnde (als de woorde
 des Heeren niet gelijkvormich) blijft sijn sake in
 sulchen staet / als voor dat u van t'voorz; afscheyt
 des voorsz; Synodi Nationael. Mē heeft hem tot
 Leyden eenige vragen voorgehouden / maer tot
 geenen anderē eynde / dan om sijn meeninge in ee-
 nige donkere punten te beter te verstaen / op dat
 men door misverstant van sijn gevoelē niet licht-
 beerdelick en soude oordeelē: Presenterēde ter sel-
 ver tijt / indien hy of D. E. C. Gerōmitteerde ver-
 meyniden Hermanno daerin eenich achterdeel ge-
 legen te zyn / deselve voor nul te houden en te ver-
 branden. De presentatien doen ter tijt by hem
 voorgeslagen / heeft hy strax daer na verandert /
 en na dat wy hem daer op onse schriftelicke reso-
 lutie overgesonden hadden / heeft hy sedert daer
 van noyt mentie gemaect / om deselve te bevoorde-
 ren / noch andere namaels van hem voorgeslagen
 middelē / tot noch toe int werck gestelt / en voorts
 onse Christelicke deuchdelicke presentatien hem
 gedaen niet gebolecht / noch dadelick nagecomen.
 En alsoo dese handelingē niet Hermanno niet dan
 ter goeder meeninge geschiet / tot Godes eere / be-
 houdnisse der suyperer Prophetischer end' Apo-
 stolischer waerheyt / algemeener eendzachticheyt
 der leere en der gantscher Kercke / volgens mede
 tot rust der Republijcken / nadennael aende su-
 bere leere des Evāgelij het welbaert der Landen
 ten hoochsten gelegen is : Soo zyn wy bedroeft /
 dat ons en allen anderen Predicanten en perso-
 nen door dese D. E. C. resolutie de middel beno-
 men werdt / om niet den voorsz; Hermanno wij-
 ders te spreken / ofte hem tot bekentenissen sijner
 dwalingen te brengen / en D. E. C. stadt / van cor-
 rupti

nytie der reynen leere te bewaren. Begeerende
 en versoeckende derhalven niet aller eerbiedinge/
 dat uwē E. E. geltebe kennisse te dragen/dat wy
 in alle manieren gewillich en bereypt geweest zijn/
 ons devoir in t'gene stract hier vozen geseyt is/ te
 doen: Ende of dan nu de Synodus door des al-
 machtigen Gods bevel haer amyt gebruikende
 om de valsche leere te openbare/ en de Cudde des
 Heeren daer voor te bewaren/ eenige swaricheyt
 en verstoorzinge rijzen mochte byden genen die de
 sake noch niet te recht verstaen connen: dat desel-
 ve Synodus daer van voor God den Heere ende
 voor alle de werelt onschuldich gehouden sal zijn/
 als haer tot de verrijdinge van alle onrust/ ende
 conservatie van Godes eere en rechte opbouwinge
 sijner Gemeente gequeten hebbende naer be-
 hooren. Biddende voort s God almachtich/dat
 hy D. E. E. herten inde kennisse sijner heyliger
 waerheyt niet sijnen H. Geest meer en meer wille
 verlichte/ en D. E. E. regeringe tot welvaert der
 Onderdanen en der Kercken Christi genadelick
 segenen/ Amen. Geschreven ter Goude/ desen
 17^{en}. Septemb. 1591. Onder stont: D. E. E.
 dienstwillige de Gedeputeerde des Synodi par-
 ticulier van Supt'hollant. Onderteeckent/ Jere-
 mias Bastingius / Arnoldus Coznelij / Werne-
 rus Velnichius / Libertus Frarimus / Caspa-
 rus Swerinchusius. De superscriptie was/ Aen
 mijn E. E. Heeren Burgermeesteren en Vroet-
 schappen der Stede van der Goude.

De voorsz antwoorde overgelevert in handen
 van eenen Burgermeester / zijn de Gedeputeerde
 veretrocken/na datse int scheidē Vermanuū coz-
 telick hadden vermaent tot sijn devoir/ en dat hy
 soude toessien niet te steune op den vleyschelicken
 arin/ op dat het hem niet en ghinge/ gelijck het

Vermaninge
 en waerschu-
 winge Her-
 manno ge-
 daen.

altijt anderen / die sich tegen de waerheyt gestelt hebben / gegaen was : daer vā hem een bekend exempel voozgesteld worde. Voorts alhoewel de voorsz Gedeputeerde wel haddē mogē tegen Hermannum na Gods woort end' Kerckenordinantie procederen tot suspensie van synen dienst ende andersins / volgende den last ende commissie hen daer toe specialick gegeven by de Synodo particulier tot Doordrecht / nadermael by soo vele presentatien van hem te onderrechten indē wint geslagen hadde / grootelick misbruyckede hare trouwherticheyt end' patientie / en gesins willende verstaen tot wederroepinge sijner dwalingen / maer veel meer soeckende deselve te defenderen : Nochtans aengesien de Synodus seer cortz ordinatie by een comen soude / soo hebben de Gedeputeerde goet gebonden soo lange te vertoeven / en van al haer gehandelde end' wederbare rapport te doendaende Synodum / om by deselve met meerder authoriteyt ende gemeen consent der Kercken van Supthollāt indē sake gedaen te werdē na behooren. Is oock vā hem wel bedacht geweest wat wt te geven tot aenwijsinge end' wederlegghinge der dwalingen des boerc Hermannii : Maer is evenwel wtgesteld om deselve oorsake : of oock nusschien de Heere noch genade verleende / dat Hermannus hem bekeerende de waerheyt quamie te bekennen / en sijn voorsz dwalinge te retracteren.

Synodus particulier inden Hage 1591. beschrijft Hermannum, maer te vergeefs.

In t'epnde van October 1591. de particuliere Synodus vergadert zijnde in Sgrabhage / hebben de voorsz Gedeputeerde aldaer rapport gedaen van hare handelingē met Hermannio / bewelcke vandē Synodo beschreue / aen deselve noyt en schreef eenige antwoorde : maer versocht by nussine aen mijn C. Heere van Benthuspen President vanden Raet Provinciael / (die een was vande

gerom

gecommitteerde der Heeren Staten / om byden Synodo te zijn) dat hem geliefde te schrybē aende Magistraet vander Goude / voorgevende dat hy niet en twyffelde of sy souden hem dan consenteren tot den Synodum te trecken. Op dit verzoek heeft mijn Heer de President aen mijn Heeren vander Goude geschreven / (alsoo de Vergaderinge tselve mede begeerde) datse Hermannum licetē compareren : hen adverterende dat niet hem niet dā niet aller beleeftheyt en discretie gehādelt soude wordē / mitsgaders beloebde dat hy en sijn mede-gecommitteerde de goede hant daer aen houden souden / dat niet onbehoorlic tegens Hermannum voorgenomen wordde. Maer indien hy niet en quame / dat sy wel sagen dat de Synodus niet en soude connen laten eventwel inde sake voort te gaen naer behooren. Op welchen byef de Heeren Burgermeesters vander Goude antwoordeben niet goet te vinden dat Hermannus inden Synodo verschijnen soude : Doch dewijle sy tselve over haer niet en condē nemen / dat sy voor hadden de Broetschap daer op te vergaderen. Ende is weynich dagen daer na vande voorsz Broetschap aen mijn Heer den President geschreven / dat hare resolutie was / dat Hermannus niet en soude compareren. Ondertusschen hadde de Synodus mijnen Heeren den gecommitteerden Raden der H. H. Staten van Hollant vertoock gedaen vande handelingē der Kercken niet Hermannus ende vande gantsche gelegentheyt der sake : oock hare E. geerhibeert de Doleantie ende Belydenisse des geloofs / die Hermannus deser Vergaderinge schriftelick / ende niet sijner hant onderteekent / hadde doen presenteren : Ende verclaerde de Synodus (ten eynde voor alle de werelt mocht blijcken van hare gerechtige handelingē

Synodus vertoet hare hādellingē met Hermannus mijne H. H. den Gecommitteerden Raden.

belinge) willich te zijn voor hare E. ofte die hare E. gelieven soude daer toe te committeren / ende voor de Magistraet van der Goude ofte hare Gedeputeerde Hermanno sijn dwalingen aen te wijzen / en hem daer van niet de heplige Schrif- ture te overtingen: Welcke maniere van handelen dat hare E. gedencken condent andere tijden inde sake van Caspar Coolhaes mede gebuyct te zijn.

De voorsz Dolcantie en Bekentenisse des geloofs Hermanni / was by de Gedeputeerde des Classis van der Goude / thynen begeerte (soo sy aendicendé) den Synodo open overgegebé / mitsgaders een cleyn herdruyct boeckken int Nederduytsch wt de Oostvriesche tale (soo't schijnt) overgeset / sonder den naem des Druickers en der plaetse daer't gedruyt is / en geintituleert / Summa end' bekentenisse Christelicker leere der Predicanten in Oostfriesland, vvaerinne men sien mach hoe sy niet noch Gods vvoort noch Sacramenté en verachten, als hen valschelick opgeleyt vvoort: Van welck boeckken Hermannus sommigen inde Vergaderinge oock hadde doen geven eenige ingebonden Copijen. Inde Dolcantie voor aende Bekentenisse des geloofs gestelt / beclaecht hy hem aen mijn H. D. de Gecommitteerden en aenden gantschen Synodum / Dat hem niet na t'besluit des Nationalen Synodi sekere artijckelen / om hem daer op te verclaren / maer een groot volumen dienende tot een refutatie sijns boeck / en zijnde vol lasteringen en drepgementen tegen sijn persoon / toegesonden soude zijn / gestelt van eenige partijdige: daer op hy nochtans geantwoort hadde. Item / Dat in particulari Synodo te Dordrecht het schriftelick geboelen der Gecommitteerden des Nationalé oft generalé Synodi over sijne voorsz

ant

Clachtē Her-
manni aēden
Synodum.

antwoorde/ alleen by weynich perſoonen a part /
 en niet int openbaer geleſen ſoude zyn / ende oyt
 bloote rappoort derſelue / ſententie ober ſijn Boeck
 en naerder Verclaringe gegeven / en decreet tegen
 hem gemaeckt / ſonder albozen vande Synodo op
 de cenſuren vande Gecommitteerden gehoort te
 zyn : oock mede met overtredinge vāt decreet des
 Synodi ſelue / aengeſie de particularis Synodus
 ſick hierinne onderſtaen heeft (ſoo hy ſeyt) te vres
 ken tgene in een nickerder Vergaderinge beſloten
 end' oppgerecht is geweest. Item / Dat tot den Syn
 odium te Doordrecht de partijdiſte / diemē wiſt
 te vinden tegen ſijn perſoon / geſonden / en deſelue
 ettelickie malen na malcanderen gecommitteert
 ſouden zyn geweest / tegens des Synodi eygen des
 creet / en dat alſoo ſijn partijen end' vianden ſijn
 rechters geweest waren. Item / Dat de Gecom
 mitteerde des Claſſis vander Goude buytē de re
 ſolutie des Claſſis mede tot condenmatie van ſijn
 Boeck / en volgende den inhoud der Acten geſen
 tentieert ſouden hebben. Hy claecht oock / dat de
 Synodus ſoodanige perſonen / op wiens ſchriſt
 hy hare ſententie gefondeert hebben / wederomme
 als Gecommitteerde om met hem te handelē ge
 ſtelt heeft : van welcken ſommige ſeer groote par
 tiſchſchap end' bitterheyt tegē hem getoont ſouden
 hebben : ja datſe alle met onderteekeninge harer
 handē hem voor een valſch leeraer verclaert / ende
 haer als rechters ober hem geſtelt hadden. Ver
 claert eyndelick / dat hy onaengeſien dit verloop
 (ſoo als hy't noemt) des Synodi vā Doordrecht /
 hem beſtendich ſal houden / (onafgeſcheyde van
 de gemeene Kercken) en dat na de contractē tus
 ſchen hem en den Synodū Nationael oppgerecht.
 Dat hy tot verſekeringe van ſijn oprecht gevoe
 len ſekere Scheuteniſſen ſeyndt van verſcheyden
 artije

Hermannus
seynt aenden
Synodū twee
Bekētenissen
des geloofs.

artijckelen der Christelicker leeringe / welke eer-
tijts vande Predicanten in Oostvriesslant gestelt
zijn : waermede hy hem verclaert eenich te zijn.
Item / Dat hy daer beneffens oock mede seynde
een sekere schriftelike bekētenisse : te vrede zijn-
de dat sijn wtgegeven boeck en andere schriftē na
t'inhouden van dien verstaen/en (soo daer yet on-
rechts in ware) daer na gecorrigeert sal worden:
Voorts begeerende dat de Synodus hem sijnen
dienst met vrede laet betreden/ende presenterende
aen yder Classe te seynden coppe van de antwoor-
de nu by hem gestelt op het schrift (te weten de
Censuren) der Gecommitteerden / ten eynde een
pegelick / die yet daer in vindt tegen sijn genoot
strijdēde/ hem tselue overschrybe/ beloefde broe-
derlick daer op te antwoorden/ende te vreden we-
sende/ tgevoelen des generalen Synodi daer over
te verwachten. Eyndelick verclaert hebbēde niet
anders te connen verstaen/ dan dat de voorsz cen-
suren selve in eenige punten niet recht niet de
waerheyt Christi te accorderen sullen bevonden
worden : begeert hy/ datmen onverhoort / en sijn
antwoort ongelesen/ geen censure op penāts aen-
seggen gebe: en datme sijn absentie niet ten quaet-
sten duyde/ excuserende deselue niet yet verbot
van sijn Magistraet.

Beantwoor-
dinghe der
voorsz clach-
ten Herman-
ni.

Op dese Doleantie en vertoofh Hermannii en
is niet van noode int lange te antwoorden / alsoo
nu de leser wt dit verhael meestēdeel heeft connen
verstaen/ hoe gants rebdelick de Kercken doorgaēs
met hem gehandelt hebben/ en dat hy geen recht-
beerdige oorsake heeft over deselue te clagē. Aen-
gaende sijn clachte/van in plaetse vā sekere artije-
kelen hem een groot voluimen toegesonden te zijn :
is hier boven al beantwoort. En wat belangt de
lasteringen end' dreygementen tegen sijn persoon/
die hy

pagi. 84.
siet noch
pagi. 60.

die hy seyt daerinne begrepen te zijn: en heeft de Synodus noyt geweygert / de Auteurs daer van te bestraffen / wanneer Hermannus zelve hadde aengegeven en doen blijcken (twelck niet geschiet is.) Maer is vrent dat hy/die de gemeene Dienaers des Goddelicke woorts soo bitterlick met een gedruckt boeck in soo vele passagien voor de gantsche werelt blameert / darf clagen over lasteringe tegen zijn particulier persoon geschiet in een geschreven schrift. En dat hy seyt vande partij-dicheyt der genen die de Synodus ongelept heeft de Aenwysingen te stellen / ende dat hy die souden sijn dewelcke desen twist met hem eerst aengebagen hebben: Is hem bekent / dat de Aenwysingen geschreven zijn vande gene die hem mit eerste / als hy sijn Boeck wtgegeve hadde / met eenen vrientdelicken brief wt vrientschap ende ouder kennisse vermaent heeft / denwelcke hy oock doe bedarckt heeft gehad / en die (sonen verstaet vande genen die daer by geweest zijn) niet dan met een getrouwe ernsticheyt / sonder blameren / met hem over een punct der leere heeft helpē confereren. Daeromme onbehoorlick is / dat hy nu over de soodanige / als aenwagers des twistes / wil clagen. Gelijck hy-se oock onrecht beschuldicht / datse haer wel expresselick tegē de resolutie des Synodi verclaert hebben. Wat hoewel de maniere vā handelen des Synodi generael met Hermanno niet allen ten volle genoeght heeft / om redene hier boven geoert: Soo blijkt nochtās wt de Acte by denselven Synodo gepasseert / en wt de navolgende handelingen / dat inder sake Hermanni niets gedaen is / dan tquint inden gront d'intentie der voorsz Vergaderinge geweest is. Woorts / dat die vanden Synodo tot Dordrecht / soo hy voorgeeft / op tgene daerse selfs niet van en wisten / en op een bloot

Siet boven
pagt. 38.

hooren

hoozen seggen tot sententie en' rondeninatie sijn
 Boeck gecorné soude zijn: en sal niet waerachtich
 bevondé werden. Dit gedruichte Boeck hadde nu
 ettelicke jaren in handé van een pegelich geweest/
 de gemeene Predicanté hadden't wel gelesén: de
 naerder Verclaringe Herrn. met de censurē (hoe
 wel die/ om tijt te winnē/ buytē de Vergaderinge
 tussché tijden by sekere daer toe gecornitteert op
 gelesén zijn) hebbense alle/ die in den Synodo wa
 ren/ mogen hoorē lesen/ en helpē oudersoeckē/ soo
 het hen geliefde: Daeromme sy niet blindelingly/
 maer met goede beschepdelicke redenen haer oor
 deel ober' boozsz boeck wtgesprokē hebben. Wāt
 dat Herrnus. voozwerpt / dat sijn antwoort op de
 Censuren eerst hadde behoorē gelesén geweest te
 zijn: is eē groote onwetenheyt/ nadēmael hy doch
 geen antwoort op den Synodum gesonden heeft/
 en' ontboden zijnde/ om hem te hoorē/ niet en is ge
 compareert: daeromme hy hemselvé heeft te wij
 tē/ dat hy niet gehoort is. En' soo vele sijn Magt
 straet belanght / op wiens verbot hy hem altijts
 beroept: geuoelt de Synodus / indien hy deselve
 hadde ondetrechtet / ende het hem ernst ware ge
 weest tot den Synodum te comen / sy haddē hem
 wel oorlof gegevé/ gemerct hy om sijn eygen saec
 ke aldaer geropen was/ en' mijn Heeren niemādt
 in sijn genoot en' begeeren te dwingen. Sijn seg
 gen is / Dat de Synodus Nationael alleene ver
 erscht heeft breedet Verclaringe van eenige dwy
 sterheden end' impertinentien in sijn Boeck/ daer
 omme eē mūnder Vergaderinge niet en soude be
 hoorē t' selve te condemnere van dwalinge. maer
 daer op is hier boven al eensdeels geantwoort.
 D' intentie des boozsz Synodi en' is niet geweest
 Herrmannum te ontrecken den oordeele des par
 ticullieren Synodi / onder welke hy na Kercken

ordeninge (in de voorsz Nationali Synodo selve
 bevesticht) ressortert: Maer sijn sake is den par-
 ticularen Synodo bevolen/ dewelcke oock bereyt
 is van haer handelingen den Nationalen oft ge-
 neralen Synodo rekenschap te geven. Ten is
 geen wonder dat Hermannus wel hadde gewilt/
 datmen getoest hadde met sijn sake tot op den ge-
 neralen Synodum / (want hy tijt soekit te win-
 nen/ en onder den titel van een gereformeerde Pre-
 dicant sijn personagie te spelen:) Maer alsoot seer
 onseker was / wancer de voorsz Synodus by een
 soude comen / soo hebben de Kercken van ampts
 wege niet langer mogen vertoeven / om meerder
 schade te verhoede / en de argernisse end' murmu-
 ratie wech te nemen/die nu meer dan te hooge ge-
 resen was. Goetende sijn voordere clachte: weet
 de Synodus niet dat yemant/onder de Predican-
 ten tot Dordrecht vergadert / yet vooz sijn parti-
 culier wtstaende hadde met Hermāno/maer hout
 dat sy alleen sijn onsupere leere vpandt sijn / ge-
 lijck Hermannus weet dat meer Predicantē met
 hem ernstlick int particulier somwijle gehandelt
 hebben over sekere dwalingen in sijn Boeck / die
 nochtans daeromme niet en moeten vooz sijn Galat. 4. 16.
 vpan den gehouden / en van over dese handelingē
 te sitten wtgesloten werden: hoewel het gemeen-
 lick alsoo gaet/datse weersien wordē/die de waer-
 heyt seggen. Hy claecht over de gecommiteerde
 des Classis van der Goude: Die comen haersel-
 ven verantwoorden/en can blijcken by hare com-
 missie en credentie inden Synodo tot Dordrecht
 verchoont / dat hen last gegeven was sonder wt-
 neminge / om met den anderē Gecommitteerden
 der Kercken te helpen adviserē en besluptē tgene
 goet gebonden soude werden. Als sy oock haer
 rappoxt aen de Classen van der Goude gedaen
 heb-

hebben / soo heeft deselve de handelinghe des Synodi geapprobeert end' opgenomen / ende approbeertse alsnoch / t'welcke niet zijn en soude / indien spluyden buyten haer commissie gegaen ware geweest. Even ongegront ist / t'gene hy elaccht / dat de Synodus deselve die sijn breeder Verclaringe gecensureert hadden / gedeputeert heeft om met hem te handelen. Des Synodi voornemen was / hem te doen onderrechten / ten eynde hy sijn dwalingen mocht bekennen end' wederroepen. Dit en conde niemāt beter doen / dan de gene die sijn breeder Verclaringe geexamineert hadden op de Aenwijzingen hem toegesonden / ende deselve overlept hadden tegen sijn boeck. Desen ware de passagien van sijn schriften / daer vā hy te onderwijsen was / allerbest bekend / en die waren t'immers / dewelcke Hermanno Bericht moestē doen op haer eygen schrift / t'welcke niemant beter ronde verstaē / dan sy die het gestelt hadden. En wanneer Hermannus int t'selue eenige dwalinge hadde comen aentwijsen / en sy deselve niet en hadden willen bekennen: Soo hadde hy oorsaeck gehad / hem te beclagen. Maer nu en heeft hy hen soo vele als eene valsche leere in haer schrift niet bewesen / ja oock niet gechoont gehad / hoewel hy int generael heeft voorgegeven / datter dwalingen in waren. Hy seyt dat sommige (vande Gedeputeerden) in sijne huysse genoegh niet alle redenen / die hy gebzuyct heeft / gespottet hebben: Maer dit wort byde Gedeputeerde eendrachtelick ontkent / dewelcke oock verclaren dat Hermannus de woorden die tusschen hem en een vanden Gedeputeerden hartachtich gevallen zijn (alsinen met hem ter Goude in sijn ramer sprack) verdraeyt: Itē / Dat hy niet geen vry gemoet mach segge / dat yemant eenige harde oft roornige woorden gebzuyct heeft tegen hem /

Dat Hermannus hē t'onrecht beclaccht ouer de handelinghe ter Goude laest met hē gehouden.

dan een alleene / denwelcke Vermānus selve door
 sijn toornich gelaet oorzaeckie (na haer seggen)
 daer toe gegeven heeft. Timmers bekent hy dat
 eenige beleest end' met goet verstant met hem ge-
 sproken hebben : ja sal maeten belijden (waameer
 hy de waerheyt wil spreken) dat maer den / die
 daer toe van d' andere Gedeputeerde geordineert
 was / het woort geboert ende met hem gesproken
 heeft / meer als een paer uren lanch / hem soo claer
 als den dach sijn onverstāt voorstellende ten aen-
 hoorzē van allen : sulcx dat hy niet overvallē / maer
 doorgaens patientich (na dat de Synodus can
 verstaen) gehoozt is geweest. Indien sy hem ha-

Note.

tich end' viant geweest waren : sy soudē terstont
 na het houden des Synodi tot Doordrecht / als sy
 hē tot de conferentie niet en condē criggē / gepore-
 deert hebbē tot sijn suspensie / en tot andere execu-
 tien / daer toe sy vande Synodo last haddē : Daer
 in en hebben sy geen middelen onder wege gela-
 ten / om hem tot kernisse te brengen / en sijn niet
 gecommē tot suspensie / ofte eenige andere procedu-
 ren tegen sijn persone : Daer wt dan wel blijkt
 haer goet hert / en gants willige genepchttheyt tot
 sijn welvaren end' behoudenis. Want dat hy
 voorts seyt / datse alle niet onderteckeninge ha-
 rer handen hem voor een valsche leeraer door de
 gantsche Overicheyt verclaert / en haer als Rech-
 ters over hem gestelt hebben : Verbindt de Syno-
 dus inde antwoorde vande Gedeputeerde op de
 Acte des Magistraets vāder Goude (hier boven

pag. 132.

gestelt) dat sy alleen noteren / dat in t' boeck Ver-
 manni valsche leere is / achtervolgende t' genie de
 Synodus van Doordrecht daer van wtgesproken
 hadde : en dat over sulcx de Gedeputeerde haer
 selven niet gestelt en hebben als Rechters over hē :
 Gelijck sy oock niet en sijn te beschuldigen / datse

den Magistraet waerschouwen van tegene vooz-
 der inde sake Hermann vanden Synodo gedaen
 soude mogen worden / indien geen beteringe be-
 bonden worde. Hy verclaert wijders / dat hy hem
 onafgescheyden vande gemeene Kerckē wil hou-
 den / volgende de contracten tusschen hem en den
 Nationalen Synodum opgerecht: Waer tegens
 nochtans het rechte contrarie van hem gedaen
 wert. Want hy tegen de Synodale Acte by hem
 onderteekent / als noch geen verclaringe vande
 impertinentien en dupstherhedē sijns voer tot ge-
 noegen der Kercken en heeft gedaen: En niet te-
 genstaende de Declaratie by hem te schrijvē / ver-
 ordent was niet te sullen gedrukt worden / of sy
 ware alzoen gesien end' opgenomen vande gene
 die daer toe gestelt zijn: Soo heeft hy-se nochtans
 tegen t'oordeel der Gedeputeerde laten drukken /
 hoewel niet in sulcker forme / als hy-se ober gele-
 vert heeft gehad / soo hier na bewesen sal werden.
 Hy is volgende de voorsz Synodale Acte gehou-
 den in alle Synoden en Kerckelike vergaderin-
 gen geroepen zijnde te verschijnen: en nochtans
 menichmael naderhant geroepē wesende / en heeft
 hy niet geconpareert. Heeft aengenomē gehad
 den Catechismum der Nederlantschen Kercken /
 na onderwijfinge hem gedaē / end' is selfs by hem
 onderteekēt: Maer nu verwerpt hy denselbe ex-
 presselick inde 114. vrage als onsumber / gelijk hy
 oock den Catechismum na tgebruyc van andere
 Kercken niet en predickt. Hier mede en bewijst
 Hermannus niet / dat hy hem hout aende Acte in
 den Synodo opgerecht / gelijk hy hem beroemt:
 Het en can oock niet heeten / Hemselfen onafge-
 scheyden houden vande gemeene Kercken: maer
 het tegendeel is waerachtich. En aengaende dat
 hy hem int stuck sijner Leere gebzaecht aen een

Dat Herman-
 nus de Acte
 des Nationa-
 len Synodi
 veelvuldick
 overtrede
 heeft.

Bekentnisse ober tzeftich jaren gedaen in Oost-
 vriesland/ en steels-wijse geprintet in onse Neder-
 duytsche tale: geest de Synodus allen verstandi-
 gen te bedencken / wat d'oorzaeck mach zijn / na-
 denmael de Nederlandtsche Kercken een openbare
 gedruichte Belijdenisse des geloofs hebbē / die alle
 Predicanten na Kerckenordeninge gehouden wor-
 den te onderschrijven / ende die Hermannus inde
 voorsz. gemelde Acte des generalē Synodi (daer op
 hy hem altijt beroept) aetigenoiten en oock on-
 derteecken heeft / tot getuychenisse vā gelijkfor-
 micheyt inder leere met alle andere Predicanten:
 Waeromme hy hem tot deselve niet en refereert/
 en nu een andere wt Oostvriesland gaet halen/ al-
 waer de Kercken/ God lof/ met de Kercken deser
 Nederlandten volcomelick in een gevoelen der ge-
 sonder leere staen/ alsoo hare Catechismus tē vol-
 len wtwijst/ en is te vergeefs dat hem Hermannus
 tot verschooninge sijner dwalingen met hen sou-
 de willen behelpen.

Hoerende de geschreven Bekentnisse des ge-
 loofs / die hy den Synodo inden Hage toefeyndt
 en voorsz. de sijne ovet doet gevē met sijn eygen on-
 derschrijvinge/ begeerende dat sijn Boeck die vol-
 gende verstaen / en (soo daer yet onrechts in is)
 daer na gecorrigeert sal worden: Is deselve inde
 Vergaderinge openbaerlick voorgelesen/ ende be-
 honden datse met Hermanni hant niet en is ge-
 schrevē / en dat daerinne hier end' daer veel woor-
 den / ja bywijlen dry oft vier geheele regelen aen
 malc anderen mette penne doorgedaen zijn/ en op
 den cant als oock tusschē de regelen ten verschey-
 den plaetsen vele van Hermanno selve anders ge-
 schreven en gestelt is / ende niet leelsteke claddē be-
 claddet: wel zijnde een groote schande / dat hy in
 een sake van so grooten gewichte sulck een cladde

Dat Hermannus hem te vergeefs gedraecht aen een Bekentnisse vā Oostvriesland.

Bekentnisse des geloofs vā Hermanno de Synodo overgegeuen: ongenoechsaer en onluyster.

Nota, hoe Hermannus hādelt in saken vā grootē gewichte,

,,

,,

,,

„ den Synodo heeft doen presenteren / rechts of hy
 „ de Vergaderinge niet goet genoegh kēde om haer
 „ een supvere cōppe te geven / ofte dat hy de materie
 „ vooz te srecht hielt / om int nette wt te laten selij-
 ven. Men soude denckē dat hy dese Bekentenisse
 niet sonderlinger neersticheyt opt aller supverste
 claerste en bequacniste gestelt soude hebben / alsoo
 hy wel wist datter op gelettet soude werde / en hy
 deselve wtgaf vooz cē regel / waer na hy sijn boeck
 wilde verstaē hebbē: Maer men heeſter imperti-
 nentien / duysterheden / verkeerde allegaticien der
 Schrijfture en onweyne leere in gebonden / soo wel
 als in sijn andere schrijften: waer van de verstaē-
 ge sullen mogen oordeelē wt het weynige / dat wy
 exempelē wijse verhalen sullen. Om te bewijſen
 dat geen mensch heuselven vooz sijn eegen crach-
 ten wt de verdoemenisse mocht helpen / treckt hy
 terstont int beginsel deser Bekentenisse aen den
 spreuck Eccles. 4. 10. VVee dē mensche, vvelck al-
 leene is, dat is (seyt hy) sonder God ofte Christos
 vvant soo vvanneer hy valt, soo en heeft hy niemāt
 die hem op helpt: Welcken spreuck gants niet en
 handelt vāde materie des verberfs en der verlos-
 singe des mensche: maer dit heeft Hermānis met
 den Geestdrijveren gemeen / dat hy den natuerlic-
 ken sin der Schrijfture in vzeemde allegozien ver-
 andert. Weynich daer na beschrijft hy de wijse
 onser verlossinge aldus: Soo moest de liefde, vvelck
 ke God selue is, 1. Iohan. 4. 16. haer seluen vvt liefden
 tusschen den duyuel ende dē mensche met syne ge-
 rechticheyt tredē, ende een middel tot den haet der
 sonden zijn: Daerbeneffens een middel aer verord-
 neren, door vviens hant ofte macht dat dese tvee
 (vvelcke in liefde des vleesches een lichaem gevvor-
 den vwaren, 1. Corin. 6. 16.) vvederomme souden
 scheidē. Regelick verstandige oordele of dese
 manie

Exempelē, wt
 de geschreue
 Bekentenisse
 des geloofs
 Hermanni.

maniere van spreken niet vzeemt is bande henli.
 Schzifture / en dupster : als dat God een middel is
 tot haet der sonden : ende dat hy daerbeneffens een
 middelaer moest verorderen Behalven de vzeem-
 de allegorizatie des spreucks / 1 Corin. 6. 16. Wert
 ghy niet dat die de hoere aenhanght / een lichaem
 met haer is : want hy sullen (seyt hy) twee een
 vleesch wesen. Terstot daer aē volcht ditte / VVāc
 God (ofte synen geeste, seyt Hermannus) vvas in
 Christo, de vverelt met hem seluen, dat is (seyt Her-
 mānus) door hem seluen versoenende : t welcke is
 een openbare verdraepinge en verkeerde wteleg-
 ghinge des spreuck Pauli / die niet en siet op den
 geest Christi / maer op den Sone Gods indē vlee-
 sche geopenbaert : ende duydelick te kennen geeft /
 dat hy wat anders by die woorden met hem seluen
 verstaet / dan Hermānus wil, want hy seyt Ps. 18.
 Die ons met hem seluen versoent heeft door Je-
 sum Christum. Maer of men dit passeren wilde /
 soo en ist doch geensins te verschonen t gene Her-
 mannus stract daer by voecht : dat met dē vooz-
 spreuck Pauli / 2. Cozint. 5. 18. ons niet anders aen-
 gegeuen vwort, dan dat die geest des leuendigē Gods,
 als een craft des Allerhoochsten, dat menichelicke
 vvelen ofte nature vvt Maria der jonckvrouvve (na
 de belofte der Schrift) heeft aengenomen, Esai. 7. 15.
 Want de H. Geest en heeft de menschelicke natu-
 re niet aengenome / maer de Sone Gods / na t ge-
 tuptehenisse der Schzifture / Galat. 4. 4. Johan.
 1. 14. Voorts allegeert Hermānus weynich daer
 na den spreuck Christi / Johan. 3. 5. Ten zy dat ye-
 mant herboren vverde vvt den vvater end' geest, soo
 en can hy ten Coninckrijcke Gods niet ingaen.
 VVant vvat vvt den vleesche geboren is, dat is
 vleesch, ende vvat vvt den geeste geboren is, dat is
 geest. Waer op hy volgens aldus schrijft : Gelijk

nu Christus vvt den geeste geboren is, alsoo is hy
 oock in den selue gerechtuerdicht (dat is) synen
 Vader hierinne gehoorfaemheyt (tot den doode des
 cruyces toe) bevvesen, en hem alsoo Gods sone (dat
 is, vvt den geest sijns Vaders geborē te zijn) bethoont
 ende bevvesen, Rom. 1.4. Hier geeft Hermannus
 te verstaē / dat hy Christum wel hout voor de So-
 ne Gods / maer in sulckē verstant / dat hy wt den
 geest sijns Vaders geborē is. Hy wijst oock aen/
 hoe Christus sich bewesen heeft wt den geest sijns
 Vaders geboren te zijn: namelick / dat hy synen
 Vader hierinne (te weten inden geest) gehoor-
 faemheyt bewesen heeft tot den doot des cruyces
 toe. Dit en accordeert al niet met de H. Schrif-
 ture / t'zyp dat wy dē stijl en maniere van spreke aen-
 mercken / t'zyp dat wy oock insien den grondt der
 leere selve: Niet tegenstaēde Hermānus de Schrif-
 ture gebruyct / als Rom. 1.4. alwaer Paulus / ge-
 seft hebbēde int voorgaēde veerskē / dat Christus
 geworden is wt den sode Davids na dē vleesche /
 seght / dat hy crachtelick bewesen is te zijn Gods
 Sone na den Geest der heylighinakinge door de
 opstandinge vanden dooden. Want d' Apostel en
 leert hier geensins / dat Christus wt den geest ge-
 boren is / noch oock dat hy hem heeft bethoont
 Gods Sone te zijn daerinne / dat hy sijne Vader
 indē geest gehoorfaemheyt bewesen heeft tot den
 doot des cruyces toe. Dē sin end' oock de woorden
 des Apostels zijn verre daer van verscheydē: soo
 elck verstaēdige can oordeelē. Ene so weynich past
 de spreuck Christi / Vvat vvt den geest geboren is,
 dat is geest, (dien Hermānus aentreckt) op Chri-
 stum / om te bewijsen egene nu verhaelt is. Maer
 dese dingen passen al wel op t'gunt hier boven wt
 sijn boeck aengetrocken en als onsuwder gestraft
 is: Ware oock liefhtelick te bewijsen / wat leelick
 onrep

onreynicheyt in dese Bekentenisse Hermanni meer
steect: dan dit is genoegh vooz ditmael / om te be-
schoonen dat deselve geensins en is genoeghsaem/
om het boeck Hermannii daer na te corrigeren / in
tgeue dat onrecht daerinne mocht bevonden wer-
den / gelijk hy-se tot dien eynde seyt overgegeven
te hebben: ten ware datmē vuyt met vuyt afwas-
schen en reynigen wilde: Behalvē dat oock in dese
Bekentenisse van t'meerdeel der dingen die Her-
manno aengewesen zijn / om hem daer op te ver-
claren / niet en wordt geroert.

Dat hy voorts in sijn Doleantie oft vertooch
begeert / datmē hem den overigen tijt sijns levens
sijnen dienst met ruste wil laten bedienē: En hout
aen niemant anders / als aen hem selve. Want in
dien hy als eē trou Herder hem gedzage / de Ker-
ke met ruste gelaten / en deselve met sijn schryven
niet verstoot en hadde / ja alsnoch te vrede ge-
weest ware de onrust end' argernisse by hem ge-
geven te beteren: hy soude in synen dienst soo wel
als andere Predicanten met vrede gelaten zijn:
Maer nu hy anders doet / so is oock de Synodus
schuldich over t'welvaren der Kercke te waechē/
en te arbeypden dat hy tot beschaemtheyt end' be-
keeringe gebracht / ofte inners door ontdekkin-
ge sijner ongetrouwicheyt en dwaalinge / de Ker-
ke vooz hem gewaerschout mach wordē. En wat
aengaet sijn presentatie / dat hy aē elcke Classe co-
ppe op hare costen wil seyndē vande breeder Ver-
claringe / die hy seyt onlancx oversien end' breeder
verclaert te hebben / met de antwoorde die hy op
der Gerommitteerden schryft mede gestelt heeft /
biddēde dat elck Dienaer / die yet daerinne mocht
vinden tegen sijn gemoet strydende / hem t'selve
schriftelick met reden becleedt overseynde: Is de
Synodus wel verwondert / dat Hermannus sulcx
A iij schryft/

Het hout aen
Hermannum
selve dat hy
geen ruste en
heeft.

Vreemde en
spottige pre-
sentatie Her-
manni,

schrijft/ daer hy de boozsz stucken nu al onder den
 druck/ en schier altemael (soomen verstant/ en de
 Synodo oock naderhant vā sijnen't wegē te ken-
 nen is gegebē) veerdich hadde: waer toe anders/
 dan om die aloume te publiceren? Immerz be-
 hoorde hy de antwoorde des Synodi op sijn pre-
 sentatie verwacht te hebben/ al eer hy yet hadde
 laten drucken. Hy heeft geschreven een bzeeder
 Verclaringe oyt boeck hy hem genaect Corte ver-
 claringe: Dese bzeeder Verclaringe seyt hy nu
 hier noch bzeeder verclaert te hebben; en heeft een
 Bekentenisse overgegeven / dewelcke hy namens
 (soomen mach denken) na soo vele verclaringen
 gearbeyt heeft wel claer te stellen / overmits hy
 weet wat fautē in hem bestraft zijn/ ende hy door
 soodanige Bekentenisse vooz heeft sijn vorigen
 schyften meer lichts te geven: En nochtans con-
 nen alle verstandige oordeelē wt het wepnige hier
 boven daer wt getogē / wat een impertinent end'
 duyfster werck het is/ niet vry van grove dwalin-
 gen: Daeronne acht de Synodus dat dij schrij-
 ven end' wederschrijven een liecken (soomē seyt)
 sonder eynde werdē soude / ende dat Hermannus
 hadde behooren personelick te cōpareren en mon-
 delick te antwoorden op t'gene hem voozgestelt
 hadde geworden/ oock te seggen / indien hy yet te
 clagen hadde. Hy belooft hier wel/ broederlick te
 sullen antwoordē op eens yders Dienaers schrif-
 telicke vermaninge: Waer hem is beliet/ hoe die-
 wils hem de fautē sijns boecr particulierlick van
 eenige Predicanten aengewesen zijn met naeckte
 rednen/ ende dat hy hem evenwel daer door niet
 heeft laten bewegen / om met ronde bekentenisse
 sijnē dwalingen de Gemeente te stichten / maer
 is voortgegāe int defenderē sijns boecr: Waer wt
 blijkt/ wat van dese syne beloften te houden is.

Hermannus
 schrijft ver-
 claringe op
 verclaringe,
 tot meerder
 openbaringe
 sijnē dwa-
 lingen.

Terwile nu de Synodus wachtede op de roe-
 ste Hermāni / ofte op antwoort / maer te vergeefs:
 Soo is een seker Predicant met credentie vā Her-
 manno inde Vergaderinge verschenen / ende heeft
 door last van hem / en hier toe (soo hy aendiende)
 van hem versocht zijnde / eenige presentatiē voor-
 gedragen / als nāmelick / Dat Hermānus bereyt
 was sijne Bekentenisse hier bovengemelt vanden
 artijckel der Justificatie / der Christenē volcomē-
 heyt en der goeden wercken / int licht te geven / en
 daer hy te voegen Bekentenisse vānt onderscheyt
 tusschen Letter end' Geest : vanden dienst der H.
 Schrifst; item vanden H. Doop end' Auontmael.
 Dat hy dese sijne Bekentenissen den gemeenen
 Kercken soude toeschrijvē met verclaringe / alsoo
 hy verstaē heeft datter vele sijn die argernisse wt
 sijn wtgegeven boeck genomen hebben / gelyck of
 hy tselve tot omstootinge vanden geheelen gront
 der gereformeerden Kerckē Christi gestelt hadde:
 dat hy tot wechneuinge van soodanich vermoe-
 de sulckie Bekentenissen wtgave : Dewelcke doch
 niet en souden wtgaen / dan met voorweten end'
 volle consent van twee Predicantē / die hy specia-
 lick daer toe nomineerde. Item / Dat hy vercla-
 ren soude sijn begeeren te wesen / dat sijn wtgege-
 ven boeck en schriften / na deselve sijne Bekētenis-
 sen sullen verstaen / ende soo daer pet in ware / dat
 daer tegen mocht strijden / na t'inhouden van dien
 gecorrigceert sal werden. Item / Soo daer noch
 pet impertinent ofte dypster ware in sijn schrifstē /
 en breeder verclaringe epsschende : dat hyse doen
 soude tot volcomen voldoeninge des Synodi ge-
 nerael. Beloest oock niet cenem opentlick / t'gene
 hy voor sijn persoon over de gemeens Dienarē te
 hart in sijn boeck geschreven heeft / door dē druck
 te beteren: En wil dit alles (so verre de Synodus

Hermannus
 laet nieuwe
 presentatien
 aendē Syno-
 di van synē
 wege doen.

dese presentatien aenmeent) met den eerste doen/
 en dat in soodanige coztheit des tijts/ als de Syno-
 nodus sal goet vinden. Is noch te vreden syne
 schriften gebuickt / en noch onder den druck in te
 houden/ ja der Vergaderinge ober te leveren/ om
 daer mede te doen tot oorbaer der Gemeente/ be-
 houdens dat hem in sijn schade te gemoete geto-
 men werde. Conditioneert doch wel expresselich/
 dat hy den artijckel der Predestinatie / gelyck de-
 selve inde censuren tegen hem gestelt is/ gantsche-
 lich niet toe staet. Alle welcke presentatien ende
 verclaringe Hermanni/ de Predicant/ brenger van
 dien / wel bekende hem met Hermanni eygen hant
 geschreevẽ end' onderteekent mede gegebẽ te zijn :
 maer seyde / dat hy hem belast hadde deselve niet
 ober te geben / voor datse de Synodus verclaert
 hadde te willen accepteren. Maer de Synodus
 conde wt desen handel niet anders bemerkẽ / dan
 dat Hermannus alleene daer op wt was / dat sijn
 boeck soude mogen schijnẽ gejustificeert ofte niet
 soo quaet te wesen/ als de wtspraeck des Synodi
 vant voorleden jaer medebracht : niet begerende
 te comen tot enige directe belijdinge vā dwalinge.
 Was oock goet te dencken / watmen te ver-
 wachten hadde van sijn Bekentenissen: gemerct
 de Bekentenisse by hem nu overgegeven / soo duy-
 ster / impertinent end' ongenoechsaem / ja valsche
 ende bedriechelick was. De Vergaderinge conde
 oock niet gelooven / dat hem ernst was te remedie-
 ren de oude argernissen by hem gegeven / naden-
 mael hy nietwe ginsck aenrechtẽ / hebbende onder
 den druck sijn breeder Verclaringe (tegẽ t'oordeel
 der Gedeputeerde) die hem vandẽ gener alẽ Syno-
 nodo belast was niet wt te gebẽ / dan met bewil-
 linge derselve: Ja dat meer is / in t' licht gevende
 een strijt-schrift / daer mede hy hare censurẽ pooch-

De presenta-
 tien by Her-
 manno gedaẽ
 zijn om groot
 te redenẽ vā-
 den Synodo
 niet aenge-
 nomen.

de te weder leggen / en staende te houden tegene by hem tegen de leere der gereformeerde Kerckē geschreven was. Boven dien alsoo Wernerus Helmichius (denwelcke Hermannus tot de visitatie sijner Bekētenissen nu mede hadde genomineert) » een is vanden voorsz Gedeputeerde / die over het » hoorgemelde oordeel en censurē met d'andere geset » seten heeft / en tegen wien oversulcx Hermannus » soo wel als tegen alle d'andere heeft geschreven: » Soo geeft de Synodus een yder verstädige te be » denckē / met wat gemoet hy presēteert sijn voorsz » Bekētenissen den oordeele Helmichij te onder » werpen. Hy hadde maer weynich dagen te voren » aen desen Synodo hē beclaecht / dat de Synodus » van Doordrecht soodanige personē / op wiens cen » suren hare sententie tegen sijn boeck gefondeert » was / wederomine als Gecommitteerde om met » hem te handelen gestelt hadde / daermen doch (dit » waren sijn woorden) voor de handt wel weet / dat » dese by haer schrift / twelcke sy tegene hem gestelt » hebben / al waer't dat denselvigen haers selfs on » verstat schoon aengewesen worde / eventwel daer » van niet sullen afftaen. Nu coemt hy ende begeert » selfs een van deselve Gecommitteerde sijn Bekē » tenissen in handē te stellē / om daerinne af end' toe » te doen / en te veranderē na sijn en sijns mede » nomineerde advijs. Ten is oock niet veel beter » als niet de Synodo gespottet en deselve getrotst / » wanneer hy sprekende van sijn boeck drucken / » haer wel darf te voren leggen om te helpē dragen » de onkosten by hem gedaen in een werck / dat hy » sonder voorweten der Kerckē / ja tegen hare last / » aengeleyt hadde : als of men hem soude behooren » wt te coopē / om geen voorder quaet te doē. Syn » delick / roerende het punt der Predestinatie: aen » gesien van't selve niet anders wort gesprokē inde » censu

Nota, met
wat ernst Het
mannus haad-
delc.

Hermannns
spottet met-
noech met dē
Synodo.

censurē / als het is verbatet inde Acte des Syno-
 di generael by hem selve onderteekent: Soo can-
 men mercken niet wat conscientie dese man hem
 nach beroemen t'besluit des voorsz Synodi soo
 volcomentlick na te comen/daer hy wtduchelick
 tegen de Acte van dien darf conditionerē. Waer-
 omme de Vergaderinge niet begeerēde door soo-
 danige presentatien opgehouden en bedrogen te
 zijn / heeft Hermanno cortelick hare meeninge te
 verstaen gegeven / ende voorgenomen inde sake
 voort te gaen na behooren.

De Classis
 vander Gou-
 de is te vrede
 inde hande-
 lingē des Sy-
 di met Her-
 manno.

Ende alsoo onder de punten der beschrijvinge
 deses Synodi gestelt was / dat de Classis vander
 Goude breeder bericht begeerde inde sake Her-
 manni/ eer dat sy inde sententie oher sijn boeck wt-
 gesproken souden comen bewilligen / t'welcke de
 Synodus wel vzeemt vant : Soo sijn hier op ge-
 hoort de gene die vāde selve Classe t'voorzledē jaer
 op den Synodum gedeputeert waren geweest :
 dewelcke verclaerdē hare Classi genoechsaem be-
 richt gedaen gehad te hebben/en dat deselve met
 haer bericht te vrede geweest was. Is evenwel
 vande Synodo aen de Predicantē der selve Classe
 geschreben / dat sy comen / oft van harent wegen
 seyn den souden/om breeder bericht te ontfangen.
 Waer op splieden (tot seven toe / die den brief on-
 derschrevē hadden) geantwoort hebben/datse in-
 de resolutie des Synodi tot Dordrecht / over de
 sake Hermanni genomen/wel gerust end' te vrede
 waren/ en haer voorder begeerden te gedragen in
 t'gene by desen Synodo soude verhadelt worden:
 gebende nufft dien vollen last haren Gedeputeer-
 den indē Hage tegewoordich : dewelcke verclaer-
 den sich mede te houden voor gecontenteert / soo
 wel als de Gedeputeerde op den naestgehouden
 Synodum/dietselfde wt den naem mede vā noch

twee andere Dienaers inde selfde Classe betuypheden: En noch een ander Dienaer liet weten / dat hem het grauamen inde beschrijvinge voorsz ge roert niet aengingh: Sulcx dat generalick de gatsche Classis vander Goude verclaerde de voorsz sake int geheel den Synodo te bevelen / ende van weerde te sullen houden egene by deselve gehandelt soude werden.

De Kerckeraet vander Goude hadde onder de punten vā beschrijvinge (buytē wetē van't Classis/ soo de Sedeputeerde verclaerde) doen stellen een versoek/datmen om scheuringe der Kercke te vermijde/ niet onbehoorlicks voornemē soude tegen Hermanum hare Dienaer/dien sy getuypheden hem in leere end' leven by haer wel gedragen te hebbē : hadden oock gesamentlick niet de Dienaren in gunste Hermani aende Synodū geschreven/mitsgaders te dien selvē eynde sekere attestatie en Acte overgesondē: Maer de Spondus hielt onmoedich op die dingen te letten / aengesien hier niet eygentlick vande leere Hermanui op den predickstoel/maer van sijn leere int wtgegevē Boeck verbatet/en vande argernisse daerniede gegeven/ghādelt worde : Oock mede/also de voorsz Kerckeraet verclaert hadde/ (na luydt der Acte by hen gesondē) dat sy den Catechismum nalieten (te weten de predicatie des Catechismi) om der stichtinge vville : dewelckie nochtans grootelick dient geleert te worden/na ordene der gemeenen Kerckē / tot bewijs van eenicheyt inden gront der Christelicker leere/en daerinne sich Hermanus na inhoudē vande Acte des generalē Synodi by hem onberteeckent/ gehouden was met andere Predicanten te conformeren/ende was naderhant menichmael daer toe vermaēt / hadde het oock beloest te doen: Soo verniercte de Vergaderinge/dat op de

Versoek end
schrijuen des
Kerckenraets
vā der Goude
aendē Synodū,
aengacnde
de Hermanum.

Nota.

predi

predicatie en leere Hermanni niet achtens genoeg
 en was geslagen vanden Kerckenraet / en liet sich
 beduncken wel vzeemt te wesen / dat die vanden
 Kerckenraet vāder Goude begeerden vande Syn-
 nodo toegesien te wordē / dat scheuringe der Kerc-
 ke vermydet werde door onbehoorlicke handelinge
 tegen Hermannū / (daer de Synodus noyt yet
 onbehoorlicy tegen hem voorgenomen / ende geen
 oorsake tot scheuringe gegebē heeft / noch begeert
 te geven) dewijle sy doch selven al eensdeels van-
 de eenicheyt der gemeene Kercken begonnen had-
 den af te treden.

Eyndelicke
 eendrachtige
 resolutie des
 Synodi inde
 sake Hermā-
 ni.

Eyndelick / als Hermannus na langh vertoe-
 ven niet en compareerde / ja oock geen antwoordt
 aenden Synodum schreef op de brieven door de
 welke sy ontboden was / en de Magistraet van
 der Goude mynē Heere den Presidēt geantwoort
 hadde / niet te conuen verstaen Hermannū tot den
 Synodum te laten comen: Soo is goet gebonden
 en geresolveert / datmē ebenwel tot voorder han-
 delinge in de sake Hermanni treden soude. En na
 dat eenige dwalingen soo in sijn Boeck / als in sijn
 naerder Verclaringe van nieuws in voller Verga-
 deringe aegewesen en ingesie / mitsgaders de Acte
 vā wtsprake des Synodi tot Doordrecht voorge-
 lesen zynde / alle en pegelick vande Gedeputeerde
 der Kerckē in Synodo tegenwoordich hoost voor-
 hoost verclaert haddē van alles genoegsaem be-
 recht en wel gerust te zijn: Is met eendrachtige
 tsamenstemminge vā allen (een alleē wtgenomē /
 die inde condenmatie des Boeck Hermāni te vze-
 den wesende / van opinie was datmen het oordeel
 over sijn persone wtsstellen soude totten generalen
 Synodum toe / sonder reden van gewichte by te
 brengen) een wtsprake tegen Hermannum gedaen /
 gelijk die inde Acte hier navolgende begrepen is.

Alsoo

Alſoo Hermannus Herberts Pre-
 dicant ter Goude gemaect en inden druck wtge-
 geben hadde ſeeker Boeck / genaemt **Cozte ver-**
 claringe der woordē Pauli / Rom. 2. 28. Int wel-
 ke vele ſwacken geargert en andere bedroeft wa-
 ren / als niet obereencomēde met de gefonde leere
 der gereformeerde Kercken: Soo was den voorsz
 Hermannus na communicatie met hem daer ober
 gehoude zijnde in de Synodo Nationali an^o. 86.
 opgelept ee ander Verclaringe vāt voorzepde ſijn
 Boeck / tot wechneminge vande argerniſſe en be-
 droeffeniſſe te ſchryvē / welke hy doch niet wtge-
 ven ſoude mogen / vooz en al eerſe geſien ende ge-
 approbeert ſoude zyn van eenige Dienaren des
 woortz Gods daer toe gedeputeert / en den Pro-
 feſſoren Theologie tot Leyden. Maer als Her-
 manus voorsz ſodanige verclaringe ober de ſat-
 ten hem in ſijn Boeck aengewefen de Dienare en
 Profeſſoren geerhibeert hadde: Soo hebbē ſp deſe
 ſijne andere verclaringe doorleſen ende geexami-
 neert / bevondē en geoordeelt deſelve mede met ve-
 le impertinentien en dwiſterheden / ja met opent-
 liche dwalingen en ongefonde leere beladen en be-
 ſmet te zyn: En volgens hadde de Synodus par-
 ticulier van Supt^hollant / voorzleden jaer binnen
 Doordrecht gehoude / geſien hebbende deſelve cen-
 ſurē ober deſe andere verclaringe Hermāni / daer
 wt / geliĳck oock wt ſijn voorsz Boeck geoordeelt /
 tſelve Boeck / vermits de dwalingē daer in begre-
 pen / ſeer ſchadelick te weſen / en daeromme perſo-
 nen gecommitteert om den voorsz Hermannum
 (gewergert hebbende vooz de Vergaderinge te
 comen) wiĳders te onderrechten tot retractatie
 vande dwalingen ſijns voorsz boeck / en beteringe
 vande argerniſſe en bedroeffeniſſe daermede aen-
 gerecht end' gegeven: met laſt / ſoo verre hy de on-
 derrech-

Cope vande
 Acte van wt-
 ſprake tegen
 Hermānum,
 byde welke
 hy van ſynen
 dienſt gefuſ-
 pendeert
 is, &c.

der rechttinge niet aen en name / en ongeschoorfaem
 bleve / dat sy dan tegen hem procederen soude na
 Godes woort en na kerckeliche ordre. Welcken
 volgen / de voozsz gecommiteerde haer devoir doe-
 de / soo is de voozsz Hermannus tot diverse tij-
 den weygerich geweest / om niet hen te confereren
 en onderrechttinge te ontfangen / hoewel sy hem te
 genloet zijn gecome tot Rotterdam / daer hy doch
 (na de presentatie niet zijnen monde gedaen) be-
 loeft hadde te comen / allegerende dat zijn Magi-
 straet hem sulcx verbode hadde : daerom daer oock
 de voozsz Gecommiteerde ter Goude selfs gereyft
 zijn / op de hope die hen Hermannus genoeg had-
 de gegeven / van aldaer niet hen te mogen spreke /
 maer niet en hebben comen wtrechten noch tot
 confesentie come / mits hy hem al weder refereer-
 de tot het cosent des Magistraets : evenwel meer-
 maels hebbende laten verlypde / dat inde censuren
 vande Gecommiteerde dwalingen waren / ende
 dat hy hoe langer hoe meerder in sijn propoost
 verstercke worde : alsoo dat de Gecommiteerde
 voozsz (volgende haren last) wel hadden mogen
 voortgaen tegen Hermannus met suspensie van sijn
 dienste / etc. maer hebben nochtans selve tot
 de vergaderinge des Synodi tegenwoordelick in
 Sgravenhage vergadert wtgesteld. Als dan de
 voozsz Gecommiteerde aede selve Synode haer
 rapport gedaen hadden / en de voozsz Hermannus
 by schriftelike remonstratie heeft gedoleert over
 t'ongelijck / twelcke hy hem vande kercken by het
 oordeel des voorgaenden Synodi nteynt aenge-
 daen te zijn / en daer by gebodcht een bekentnisse
 sijns geloofs van weynige artickelen / mede niet
 by synde van onsyberheyt / en inhoudende diverse
 quade allegatien der H. Schrifture / mitsga-
 ders vele innertinentien en dwysterheden : Soo
 heeft

heeft de Synodus goet gevondē Hermannum in
 sijn doleantien te hoorē / maer de selve tot dibe-
 sche malen beschreven zijnde / en is niet gecompā-
 reert: dan heeft alleen ten laetsten de Vergaderin-
 ge doē aendienē eenige presentatiē / meer om den
 tijt te extraheren / dan om eenich recht leetwesen
 te bethoonen / want hy in deselve presentatiē en
 andersins genoegsaē verclaert sijnen Boeck niet
 te comen houdē voor quaet. Dese dingen heeft de
 Synode alle geconfereert / overgelept / en ingesien
 met rijpe deliberatie inde vreesē des Heerē / dat in
 des voorsz Hermanni Boeck vele impertinentien
 en dupsteheden / ja dwalingen zijn / die hy opent-
 licker en naectter aengewesen heeft met sijne twee-
 de breedere Verclaringe: En met namen daer op
 gelettet / dat de voorsz Hermānus ex professo van
 logen straft dē Catechisimum der gereformeerden
 Kercken deser Landen / die hy nochtā int begin-
 sel deser handelingē niet hen over ettelicke jaren
 niet sijn egeen hant onderschrevē / en daer na we-
 derom in Synodo generali inden Dage voor goet
 bekent hadde / niet alleen een schriftmatige inter-
 pretatie / die hem aldoen over de 114. vrage en ant-
 woorde gedaē wert. En gemerct hebbēde de lāg-
 duerende contumacie des voorsz Hermanni / niet
 comparerende op't schrijven vande Synoden en
 vande Gedeputeerde van diē / tegen de belofte by
 hem gedaen end' geteekent niet toestaen en sub-
 scriptie der Gecommitteerde des Magistraets ter
 Goude inden Nationalen Synode voorsz / van te
 sullen comparerē in alle Kerckelike vergaderin-
 gen / daer toe versocht zijde: Ende bysonder dat
 Hermānus bovē allen desen noch tegēwoordelick
 een boeck onder den dꝛuck heeft / om sijn eerste ge-
 dꝛucte boeck mede te beschermē / sonder cōsent der
 genen die daer toe bydē Synodo Nationael ende

particulier gedeputeert zijn / en noch soo vernie-
 ten is / dat hy niet anders daer van afstaen wil /
 dan soo hem de Synodus tot syne costen int druc-
 ken van tselve boeck gedaen / te bate come / soo hy
 hē in sijne laetste presentatie laet verlijden. Soo
 heeft de Synodus vergadert indē name Christi /
 niet langer connen oochtwyckinge doen / en heeft
 geoordeelt en geordonneert / oordeelt ende ordon-
 neert by desen / datmen van nu tegen den voozsz
 Hermannum met Kerckelike discipline sal end'
 schuldich is te procederen / en suspendeert hē ober-
 sulcr van als nu / niet alleen van t'gebruyck des
 Abontmaels des Heeren / om tselve dooz sijn on-
 boetveerdicheyt niet te ontheligen / maer oock
 vande bedieninge des woorzts Gods en sijnre D.
 Sacramentē / ten eynde hy niet langer wtga vooz-
 ren Predicant der gereformeerde Kerckie / noch
 voozder onder desen titel permāt bedziege / daer hy
 doch dē gront en de leere der Kerckie (begrepe in
 den Catechismo) niet toe en staet / maer veel meer
 bevechtende is. En om dit voozder wt te richten
 en bekēt te makē / so heeft de Synode last gegeven
 den Gecommitteerdē over dese sake gestelt / datse
 aende Classe en Kerckie vander Goude hier van
 advertentie sullen doen / en volgens vermanē / dat
 sy den voozsz Hermannum respectbelick niet en
 sullen kienien noch houden (geduerende de suspē-
 sie) vooz haren Herder ende Predicant / noch vooz
 een litmaet vā hare Consistoriale noch Classicale
 vergaderinge. Ende by aldien (tweck God ver-
 hoede) Hermannus voozsz bodē desen noch hart-
 neckelick bleve persisterende by sijn voornemen.
 Soo heeft de Synode geordonneert en dē voozsz
 Gecommitteerdē belast / datse tegen hem voozder
 inden name deser vergaderinge handelen / en niet
 wtroypinge ofte voozstellinge sijnus naemus tot
 sijn

sijne excommunicatie na Kerckenordentlige procederen / en tot voorder wechneeringe der argernisse ende voorstant der supberheyt der leere der waerheyt doen sullé / soo als particulierlick daer bā geresolveert end' besluten is. Actum in Sgra benhage byde vergaderinge des particuliere Synodi van Supthollant dē 27^{en}. Novemb. 1591.

Daer na is de voorsz Arte / volgende d'ordonnantie des Synodi tot den eynde voorsz gesonden soo aen Hermannum selve / als aenden Kerckenraet en Classen vader Goude / niet bylevé respectivelick daer toe behoorende : gelijk oock de Synodus den Magistraet van der Goude int briede heeft geantwoort en bericht gedaē op t' gene hare E. (qualick onderrichtet en in groot misverstant zinde) geschreven hadden aen den E. Heere den President / tot antwoorde op sijn E. schrijven / by t'welckie hy versocht hadde / dat sy Hermannum tot den Synodum souden laten gaen : Ende presenteert de Synodus dē voorsz Magistraet inde voorsz hare antwoorde / Hermannus sijn ongelijcke te bewijzen in hare E. tegewoordicheyt / etc. Insonderheyt is by de Gedeputeerde des Synodi mijnen H. H. den Staten van Hollant ter eerster generaler vergaderinge aengedient tegint tegen Hermannum was gestatueert / niet lozt verhael vande oorsake van dien / en oock niet aentwysinge eeniger merckelicker dwalingen in sijn boeck stekende : ten eynde dat / indien hare E. E. ofte pe-

Brief des Synodi aenden Magistraet vā der Goude.

Mijn H. H. dē Statē vā Hollant de wtsprake des Synodi tegen Hermannum aengedient.

een schadelicke vzeemde leere / en strijdende tegen
de gemeene leeringe der Kerckie voorsz / met li-
sticheyt in Holland besijden ingevoert soude wer-
den.

So Besluyt.

Sommier ver-
hael van t'ge-
handelde in
dit Boeckxkē.

Waer voor
Hermānus te
houden zy.

Tit. 1. 9. en 2.
78.

Siet boven
pagi. 6. en 8.

pagi. 37.

pagi. 84.
pagi. 148.

Tit. 1. 9.
Act. 20. 28.

pagi. 27.

pagi. 91. 93.
104. 119.

Hier hebby (goetwillige Leser) het ver-
hael vande salie Hermanni Herberts / be-
schreven na der waerheyt : Wt het welcke claer-
lick vernomen can werde / waer voor Hermānus
is te houden / ende dat de Kerckien niet dan recht
niet hem gehādelt hebben. Het voornaemste dat
een goet Predicat ober hem moet hebben / en daer
aen hy / als aen een eygen merckteelck / is te ken-
nē / is ditte / Dat hy gesont end supber zy inde lee-
re der Godsalicheyt. Dit is in Hermāno / die hem
utgeeft voor een Predicant der gereformeerde
Kerckie / niet bevonden : maer hy heeft hē al vzoech
in sijn predication en tsamen sprakingen geopen-
baert niet vast te staen inde rechte leere / ende van
vzeede opinien te zyn : twelcke daer na by sijn wt-
gegeven boeck / genaemt Corte verclaringe / claer-
der gebleken is / en noch naelater aen den dach is
geronnen door sijn Vreeder verclaringe : als oock
ten deele door de Bekētenisse des geloofs by hem
laetst overgegeven. Eens getrouwen Herders
ampt is / te arbeiden de weder sprakers der waer-
heyt niet de gesonde leere te weder leggen / en sijn
schapen daer voor te waerschouwen : Maer Her-
mānus heeft self de schadelicke schryftē der Geest-
drijverē onder t' volck gesocht te vzeengē : stelt sich
in sijn boeck niet tegen de valsche leere der Bap-
sten / Wederdooperen en anderen / maer veel meer
geeft hy hen voetsel in haer ketterijē / en helpt aen
haer karre schuyvē. Een recht Dienaer der Ge-
niente

meente Christi coemt toe/ gestadich te wesen ende
 oprecht in sijn woorden en handelingen: Maer by
 Hermannus is te vinden groote ongestadicheyt/
 geveynstheyt end' dobbelheyt: want hy heeft tot
 verscheyden reysen de Bekentnisse des geloofs
 en Catechisuum der gereformeerden Kerckē on-
 derteeckēt end' aengenomen/ en is terstont weder
 daer af geweken; Op d'eene tijt verclarende met
 sijn mede-broeders niet eens te zijn inde Belikē-
 nisse / en hooch opnemende niet te sullen wijcken
 van t'gene hem geopenbaert was; en op d'ander
 tijt ter contrarie betuygende noyt voor gehad te
 hebbē vāde Belijdenisse der Nederlantschē Ker-
 ken int minste te scheydē; met andere dobbelheyt
 en lichtveerdicheyt/ die hy meer bewesen heeft/ in
 deel te beloven ende niet te houden. Een broom
 Medicant der gereformeerde Kercke sal sich hou-
 den aen goede Kerkenordeninge / die hy onder-
 worpen is / en inde Kerckelicke vergaderingen /
 principalick tot sijns selfs nutticheyt end' stich-
 tinge der Gemeente ontbodē zijnde gewillichlick
 verschijnen: Daer tegen heeft Hermannus tot di-
 versche reysen in verscheyden Synoden geroepen
 wesende/ in gebreke geweest te comen / niet tegen-
 staende hy nochtans met onderteeckeninge sijns
 hants aengenomen hadde anders te doen. Heeft
 wel doorgaens voorgewent het verbot des Ma-
 gistraets vander Goude: Maer op andere tijden/
 als het hem van geen Magistraet belettet worde/
 is hy evenwel onwillich geweest inde vergaderin-
 ge te comen: ja heeft door de Magistrate wel een
 verhinderinge in de handelingē der Vergaderin-
 gē wetē te werpen. Een Christelick Leeraer sal
 hemselfē niet hartneckelick behagen/ en sal alles
 aenwenden tot de meeste vrede vande Gemeente
 Gods; Maer Hermannus heeft doorgaens gear-
 beyt

2. Tim. 3. 14.

Tit. 2. 7.

1. Tim. 3. 8.

pagi. 25. 37.

53. 88.

pagi. 12. 22.

1. Cor. 14. 40.

Acto. 15. 2/6.

pagi. 54.

pagi. 21.

pagi. 31.

Tit. 1. 7.

2. Tim. 2. 22.

- pag. 29. 55. beyt schoon ende onschuldich te wesen inde oogen
 des volcr: ende dragende synen roem van weder-
 leyt te hebben de Aenwysingen end' Censuren der
 Gedeputeerden / eū evenwel hem niet latēde vin-
 den om niet hen te confererē / heeft van meus wt-
 gegeven een boeck tot meerder ergernisse der Ge-
 meente / onaengesien het besluyt des Synodi by
 hem selfs aengenomen.
- pag. 79. Sommier ver-
 hael vāt goet
 devoir, dat de
 Kerckē gedaē
 hebben om
 Hermannum
 te recht te
 brengen.
- pag. 7. Hier tegēs / aengaende de hādelingen der Ker-
 ken Dienaren en der Kercken met Hermanno :
 blijct doozgaens / datmen niet dan met alle rede-
 lichheyt / rijpicheyt en sachte middelen in dese sake
 heeft geprocedeert / ende daer toe alleen gearbeyt /
 dat hy te rechte gebracht / ende de Gemeente van
 argernisse end' perijckel van valsche leere gebruyde
 mocht werden. Hy is int beghinsel inder stilheyt
 end' int bysonder vermaent van sijn mede- broe-
 ders: Daer na heeftmen hem aengesproken inden
 Kerckenraet: Hem is aengebodē / dat de sake dooz
 anderer Predicanten sozdeel wechgeleyt soude
 pag. 8. 12. werden. Dē handel dooz sijn eppen schult rucht-
 baer geworden zijnde / als hy dooz onderwysinge
 pag. 14. de Bekentenisse des geloofs en Catechismum der
 Nederlantschen Kercken aennam / soo zijn sijne
 mede- broeders willich geweest de hoorgaēde faute
 te vergeten. Nicuwe moeyte dooz hem opgerefen /
 pag. 23. en de sake by die van dē Kerckenraet aende Clas-
 sem gestelt zijnde / en heeftet aen hen niet gehou-
 den / sy ware aldaer gesliffet / en hadde niet wijder
 pag. 24. behoeven te comen. De eerste Synodus particu-
 lier / hoewel niet recht t' onbredē int achterblijven
 Hermanni / heeft dooz hare Gedeputeerde de swa-
 richheyt met alle sachticheyt gesocht wech te leg-
 gen: Is oock hem / nitsgaders den sijnen / geor-
 domneert by Apostille van sijne Excell. / hooger
 pag. 29. 30. gedachtenisse / wat sy int gene dat Kerckelich
 was
- pag. 31.
- pag. 35.

was te clagen hadden / ten oordeele des naesten Synodi te laten comen. Na dat hy alle wettich oordeel declinerende / een boeck hadde laten drucken: hebben de Predicanten oft de Kercken (hoe wel sehandelick in tselve boeck gelachtert zijnde) om vreesdes wille niet begeert daer tegens te laten wtgaen: Maer hy is wel door sommigen vā hen pagi. 38. int bysonder van eenige dwalingen daerinne wesende onderrecht. Na dat hy voor den tweeden particulieren Synodum geroepē / maer niet verschenen was: als de sake voor den generalen Synodum quam / is hem (na lanck vertoeven epide- lick verschijnende) bytē de gewoonlicke manie- re der Kerckē gegunt / dat de handelingē tusschen pagi. 45. hem en eenige Predicantē by hem selfs vercozen / int particulier geschiedē soude / al op hope dat hy alsoo beter te rechte gebracht soude mogen werden. Is hem doe niet opgelept / dan tgene seer redelick end' billick was / end' min dan sijn vergrij- pagi. 53. pingen verdient hadden: met namen / dat hy een breeder verclaringe op de dwysterheden en imper- tinentien sijns boeck tot voldoeninge der Gemees- te soude schryven / en met voorgaēde bewillighin- ge van sekeren daer toe gedeputeert wtgeven. Na lange tijt en gedult de beloofde Verclaringe over- gelevert zijnde / dewijle de Gedeputeerde deselve (als onsupber) niet goeder consciencie niet opne- men konden: hebben sy evenwel de Aenwysingen pagi. 75. en Censuren by hen daer op gedaen hem particu- lierlick toegesonden / op dat hyse by hemselven al- leen rijpeliclyc overleggen soude / en tot naerder on- derrechtinge by penant van hen comen / ofte sijn bekentenisse seynden. Twelcke niet geschiet we- sende / de Synodus schier een jaer daer na / als hy by deselve beschreven niet en quam / niet voorder pagi. 121. en is gecomē / dan tot de condemnatie sijns boeck:

als noch geen last gebende / tegen sijn persoon ten
 Watersteu toe te handelē / maer veel meer te arbe-
 den hem te winnē : Gelyck oock tot dien eynde de
 Gedeputeerde des Synodi in aller manieren ges-
 socht hebben hem tot conferentie te brengen ober-
 tgene hy tegen hare Censuren mocht hebbē te seg-
 gen : sich niet latende verbelen by hem selfs ter
 Goude te trecken / en noch niet te werck stellende
 den last hen gegeven om tegen sijn boeck yet wt te
 geven en tegen sijn persone met suspensie te han-
 delen. Eyndelick / Hermannus noch inden laet-
 sten Synodo te vergeefs beschreue zijnde / na dat
 men schier tot het scheidē der Vergaderinge toe
 gewachtet hadde / en in hem niet dan meerder on-
 boetveerdicheyt gespoort worde : Soo is men ten
 laetsten gecomen tot het oordeel over sijn persone
 hier boven verhaelt.

Hoe soudemien meerder redelickheyt / beschey-
 denheyt / sachtmoedicheyt en geduldicheyt aen pe-
 mant / in sulcke sonden gevallen / connen gebruy-
 ken? Daeromme vreesst de Synodus niet / datse
 van yemant eenige reden gebruyckende / in des-
 son deele beschuldicht sal werden : Maer is wel
 te duchten (ja wert genoeg verstaen) dat vele
 clagen van al te slappe handelingē ende langsame
 procedure : waer door Hermannus te stouter ge-
 worden / en de Gemeente in meerder schade ge-
 men soude wesen. Tegen welke de Synodus
 geene andere ontschuldighinge en weet voort te
 brengen / dan dat de faute die daer soude mogen
 zyn / niet en is wt moetwille / maer datse dus ge-
 handelt heeft wt enckel vreesse vā meerder onrust /
 en wt begeerte om Hermannum te rechte te bren-
 gen : oock mede om den genen die oorsaeck op de
 Kercken end' Predicantē soecken / en deselve dick-
 wils vā al te groote precisiteyt ofte hitticheyt be-
 schul-

pag. 122.

pag. 127.

pag. 159.

Antwoort op
 de clachte vā
 sommigen
 over de Ker-
 ken, vā slap-
 pe handelin-
 ge tegen Her-
 mannus.

schuldigen/ alle oorzaeck te benemen. Wy seggen
 met Paulo: Ist dat niemant schijnt een geneuchte
 te hebben in twisten: wy en hebben die gewoonte
 niet/noch de Gemeente Gods. En of God wilde
 dat de Kercken niet door de wterste noot gedron-
 gen waren geweest dit Boercken wt te geven / en
 daerinne te openbaren t'gene men liever inder ee-
 wichteyt begravé hadde: Maer nu ware het swij-
 gen niet beter als een verradinge der waerheyt /
 en overleveringe der Kerckie Christi tot een spot
 en verscheuringe hyde gatsche werelt. Daerom-
 me de Synodus in aller maniere onschuldich wes-
 sen sal / indiense over Hermannum noch verder sal
 moeten rouwe dragen / en tegen sijn persone niet
 de Afsnydinge voortbaren na den regel Christi:
 Want hy noch geen bersu en thoont / maer niet
 achtende het oordeel der Kercken / gaet eventwel
 voort in sijnen Dienst/ en doet contraris tgene hy
 geschreven heeft aen mijn Heeren de Presidenten
 an^o. 86, begerende dat hare E. E, den Synodo
 en elders van sijnent wegen verclaren wilden/ dat
 hy veel liever stille staé soude, ja met sijn huyfvrou-
 vve en kinderen vvt den lande vvilde vertrecké, dan
 oorlake van oneenicheyt vvesen in desen tijden:
 Contrarie oock tgene hy heeft gesproken tot de
 Gedeputeerde tot Rotterdam an^o. 91. Dat hy ge-
 suspendeert vvesende, afstaen soude, ende hem niet
 tot twvift gebruycken soude laten. Ja is soo verre
 van dese sijne belofte te betrachten/ dat hy daeren-
 boven noch met goedé oogen aensiet/ dat sijn me-
 de-Dienaer ter Goude van sijnen Dienst onwet-
 telick is afgestelt/ om dat hy sich begerde te hou-
 den in eenicheyt met de gemeene gereformeerde
 Kercken: tegen denwelcke Hermannus oock on-
 lancks openbaerlick vandé predickstoel met bit-
 tere woorden en met een toornich gelaet is wtge-
 varen/

I. Coz. II, 16.

Onboetvaer-
dicheyt Her-
manni.Boven pagi.
+3.

pagi. 127.

baren/ bergetende den geest der saechtmoedicheyt ende der liefde / die hy van anderen soo grootelieck is epffchende. Welcke acte niet seer ongelyck is t'gunt hy t'andere tijden aengerrecht heeft inder Augustinen Kerck tot Dordrecht.

pagi. 19.

Onboetveerdicheyt Hermannii blijckende wt sijn nyeuwe Boeck.

Immer so seer is noch sijn onboetveerdicheyt blijckende wt het Boeck by hem vā nieuws wtgegeven/ ende allen man in handen zijnde/ genaemt Bekentenisse des geloofs van vericheyden articule, &c. in t'welcke wy genootsaect zijn hier achter t'voorgaende Verhael / tot waerschuwinge des Lesers en voozstant der Kercken / een sekere sake te ontdecken : te weten / dat Hermannus fol. 75. pag. 2. sullende verhaelē de Censurē vande Gedeputeerde des Synodi/ seght/ dat het zijn de redenen vande Examineurs over dese naerder Verclaringe, dat is/ over de naerder Verclaringe / die hy in dit Boeck heeft wtgegeven. Dit en can hy niet goeder consciencie niet seggen: Want dese gedruete / en d'andere geschrevene end' van hem onderteekende coppe sijner naerder Verclaringe / verschillen boven mate vele. Doorgaens en heeft hy niet weynich daerinne verandert met toedoen end' afdoen: dickwils geheele syden wtgelaten: oock hier end' daer sommige syden / wel tot vier oft vyf toe / by gedaen: vele Antwoorden geheelick vernieut/ ende de oude wtgedaen: eenige oock wat naerder verclaert ende gebetert : ende dit ban bozen aen tot achteren toe/ t'gantsche Boeck door. Of dit nu geen groote veranderinge maect inde Censuren ende haren sin / mach pegelick een bedencken / aengesien somtijts aen eenen regel / ja aen een woorz / vele gelegen is : hoe veel meer dā aen soo groote veranderinge / daermede nau pet geheels wort gelaten/ soo alst te bozen was: Indien hy sijn naerder Verclaringe de Ge-

Appendix, of te aenhanfelen aē t'voorgaende Verhael, begriipende een noodige waertichwin ge vā t'nyeuwe Boeck Hermannii.

Nota.

deputeerden soo overgelevert hadde / alffe nu by
 hem is wtgegeven : sy hadden daer na te werck
 gegaen / ende hare Censuren soude anders geval-
 len zijn. Maer nu / mits dese veranderinge / seg-
 gen de Censuren veel dingen / diemen int Boeck
 niet en vindt : ende oversulck werden niet wepni-
 ge punten inde selve onwaerachtich / vele oock
 impertinent ende buyten propooste bevonden :
 Waer dooz elck een in bedencken coemt / datmen
 Hermanno toedicht end' aensept t'gunt hy niet en
 gevoelt. Want de Leser sijn antwoorden op de
 rant der Censuren met rijseren aengeteekent na-
 soeckende / inde selve niet en vindt t'gene inde
 Censuren verhaelt wort / ende daer op het oordeel
 der Gedeputeerden gegrondet is. Wat conscien-
 tie hierinne van Hermanno is gebuypt / mogen
 alle onpartijdige oordeelen. Hy wil op sijn reden
 soo nauwe gelettet hebben / dat hy somtijts hem
 niet alleen darf beclagen over eenige sijne woor-
 den / hoor of na om der cortheyt wille vande Ge-
 deputeerde nagelaten / maer can oock selfs op een
 spillaech / ja op een letter / wel een groote wtvlucht
 maken : Maer de Censurē over sijn naerder Ver-
 claringe gedaen onnut te maken / ende soo veel in
 hem is te falsificerē dooz dese groote veranderinge
 / daer maect hy gantsch geen conscientie af. Het
 stont hem wel vry sijn eppen schijft te verande-
 ren : Maer doe hy dat wilde doē / en hadde hy niet
 behoort den Leser daer van onvermaent te laten /
 noch de Censuren daer achter aen geclampt te
 hebben / vele min te seggen dat het sijn de redenen
 vande Examinateurs over dese naerder Vercla-
 ringe : t'welcke doch niet waerachtich is / want
 het is een ander Verclaringe / op dewelcke dese
 Censuren niet en passen. Indie Hermannus hier
 mede hoor gehad heeft de Predicanten by alle
 de we-

de werelt verdacht te maken / als offe door enckel
haet tegen zijn persoon gedreven zijnde / hem met
valscheyt overlogen haddē: dat wille hem de Hee-
re niet toerekenen: Dan wy geven den verstandi-
gen te oordeelen / of niet dese veranderinge daer
wt meest is gesproten / dat Hermannus in zijn ep-
gen gemoet sijn ongelijck somtijts gevoelt heeft /
en hemselfen niet betrouwt sijn Verclaringe wel te
comen houden staende / ten ware dat hyse aldus
hielpē: daer hyse nochtāns dickwils niet en helpt /
maer blijft meestendeel inder daet noch by deselve
dwalingshen / ja openbaert sijn valsche opmien
noch naeckter.

Exempelen
vā ongetrou-
wicheyt end'
bedrieelic-
heyt Hermā-
ni in sijn
nieuwe boec.

Doch om de groote ongetrouwichheyt ende be-
driegelichheyt Hermanni int veranderen deses
Boecx aen te wijsen: comen wy niet laten eeni-
ge exempelen voort te brengen. Hem was aenge-
sept / dat hy de H. Schrift niet en bekennt voor
Gods woort / fol. 10. inde 3. Berispinge. Daer
op antwoort hy claerlick op sulcker wijze / dat
hy / alhoewel ontkennende sulcx wt druckelick ge-
schreven te hebben / nochtans tselve toestaet / ver-
gelijkēde de Schrift / en de werckende cracht des
H. Geests daer by gevoecht / by lijf end' siele / die
tsamen een lebendich lichaem maken: en besluyt
de Schrift in haerselven Gods crachtige woort
niet te zijn / soo wepnich als een lichaem sonder siele
een lebendich lichaem is / siet fol. 12. Soo dat hy
hier mede genoechsaem bekēt de aenwijsinge hem
gedaen / Dat de Schrift van hem alleen voor een
wterlick lichaem gehoude wort / etc. Nu en heeft hy
mede in sijn geschrevene Verclaringe de Schrif-
ture nergens gegeven den naem / niet alleen van
Gods woort / maer vā t'beschreue woort Gods:
Dan hy noemtse de letter der Schrift: de beschre-
uene Schrift: doode letter, &c. Maer nu in dese ge-
druckte

druckte Verclaringe noemt hyse vast ober al / het beschreueue vvoort Gods, siet fol. 12. b. ende 13. a. 16. a. en merckelick 17. a. b. en 18. a. En dat in tegenstellinge vāt wesentlicke woorz Gods / te wesen / Christo: twelckie hy beschryft fol. 18. b. voegende oock hier end' daer verscheyden woorzde in / daermede hy verclaert by t'waerachtige woorz Gods altyts Christum verstaen te hebben: gants huypen propooste. Want de questie is noyt geweest van Christo het wesentlicke woorz des Vaders / maer vande Schryfture / of die het waerachtige woorz Gods is. Hoe wel hy nu met dese distinctien sijn onrecht gevoelen vande H. Schryfture niet en richtet / noch de Censuren niet geheel onnue stoot: Soo handelt hy eventwel ontroutwelick / en maect dat sommige censuren impertinent sijn: gelick soodanige veranderinge oock in andere passagien vant punt der Schryfture gebonden can worden: Waer aen den Leser gelieue sal hier boven te gedencken: alwaer eenige dolingen Hermanni vande H. Schryft verhaelt worden.

Int punt vande Rechtvaerdichmakinge, is noch veel grooter veranderinge. Want hy hadde te voren geschreuen inde 64. Antwoorde / Datter onderschept is tusschen de werckē des Wets / en de wercken des Geloofs ofte des Geestes / beyde soo vvel int vvesen als int gebodt. Item / hadde de Kenwijsinge berisyt / van datse seyt de wercken des Geloofs soo wel werckē des Wets te wesen / als de wercken die vvoor den gelooue geschieden. Alsinen nu leeft de Censurē fol. 136. a. en fol. 210. a. en soect dan de 64. Antwoorde Hermanni / soo salmen daer sulcx niet vindē / maer al veel anders / ja cōtrarie: te wetē / Datter onderschept is tusschen werck end' werck / niet ten respecte van het vverck na t'beschreueue gebodt, maer ten respecte vanden

pagt. 84. 85.
etc.

Veranderingen van Hermanno gemaect int punt vande Rechtvaerdichmakinge.

voortbrenger des vverckers, fol. 180. b. Ende daect
 na bekent hy / dat het onderscheet is ten respecte
 vanden mensche, dat is, des geestelicken oft vrees-
 schelicken, ende niet ten respecte van des Gebots
 ofte VVets, soo vele deselve geestelick is, fol. 181. a.
 Waerniede immers nu het onderscheyt te voren
 van hem gestelt (beyde soo vvel int vvesen als int
 gebodt) wech genomen/ ende de censure ommit ja
 onwaerachtich gemaect wort.

In deselve 64. Antwoorde hadde hy eerst ge-
 stelt / Dat Christus volcomener gehoorfaemheyt
 eyscht dan des VVets: daer toe allegerede/ Matth.
 5. 38/39. Dit verhaelt de tweede Censure onder
 de dwalingen des derde punts/ fol. 200. a. Maer
 de voorz; woordē/ misgaders de plaetse Matth.
 5. vers. 38/39. ende vers. 43/44. die hy int lange
 inde eerste naerder Verclaringe aentreckt / heeft
 hy nu geheel wtgeschrappt/ en darf nu in sijne ant-
 woorde op dese Censure / fol. 200. b. wel seggen/
 dat sijn schrijuen niet en is, dat Christus volcomener
 gehoorfaemheyt ofte gerechticheyt eyscht, als de
 VVet doet. Hadde hy sijn bovengemelde 64. Ant-
 woorde laten drucken/ soo hyse overgegeve heeft:
 de Leser soude terstont gesien hebbē/ dat hy open-
 bare onwaerheyt schrijft. Maer nu bedect hy sijn
 bedroch / wt latende dat hem tegen gact. Doch
 hy sal niet bekennen onrecht geschreue te hebben:
 Want men heeft hem hooren voorgeven / dat in
 sijn naerder Verclaringe niet en staet / Dat Chri-
 stus volmaeckter gehoorfaemheyt eyscht dan de
 VVet, (gelijck de Censure dhaelt) maer/ dat Chri-
 stus volmaeckter gehoorfaemheyt eyscht als des
 VVets. Maer wat is dit anders als een wtvlucht
 gesocht? Want t'is immers beyde een dinc: te
 seggen/ De gehoorfaemheyt des Wets: ofte/ De
 gehoorfaemheyt die de Wet eyscht. De gehoor-
 faem

Siet boven
 pagt. 95.

Merckelick
 bedroch Her-
 manni.

Nota.

saemheyt die de Wet eyscht / is immers de hare/
 end' geë andere: ofte indient anders is / Herman-
 nus hadde het behooren te bewijzen. En of hy nu
 schoon de gehoorzaemheyt des Wets op eenen
 anderen onschyftmatigen sin wt leyt / namelick /
 die inden vvettelicken is (soo spreekt hy) sonder het
 leven ende de cracht Christi, ende alleen int vvter-
 licke aensien van buyten in een schaduvve en figure,
 gelijk die inde Phariseen vvas, fol. 200. b. en 201. a.
 soo en can hy doch daermede niet bestaen / naden-
 mael sulcx niet en is de gehoorzaemheyt des Wets/
 die de Wet eyscht / maer een Pharisaische en men-
 schelieke: daer tegen des Wets gehoorzaemheyt ten
 principaelste geestelick is: gelijk hy selve bekent/
 fol. 181. a. Bewijle nu Hermannus op soo een spl-
 labe / ja op een letter een soo vzeenden wtvlucht
 maecht: Wat waer't wonder / oft hy't in andere
 plaetsen wt syne geschrevene verclaringe aenge-
 togen / noch veel vzeeder dede / om de Censurē ver-
 dacht ende onnut te maken?

Doorts hadde hy inde 64. Antwoorde wtdru-
 kelick gesept / Dat Paulus vvel de vvercken des
 VVets sluyt buytē de Rechtvaerdichmakinge, maer
 niet de vruchtē des geestes. En so hadde hy oock in-
 de 77. Antwoorde claerlick wedersprokē / dat al-
 le werckē / hoedanich die zijn / wt epgener cracht/
 oft door den geest Gods voortgebracht / buyten
 de liechtvaerdichmakinge voor God / gesloten
 worden. Dit heeft hy nu wtgelaten / ende deselve
 Antwoorden geheel verandert: gelijk hy oock
 inde 67. Antwoorde fol. 185. b. wat hy gedaen
 heeft / aengaende t'geloof en de goede wercken / te
 weten / in hoedanich verstant de salicheyt d'een en
 d'ander toegeschreven wort: welck onderschept
 hy te voren niet alsoo gemaect hadde.

Dat nu een dese veranderingen al vzij veel ge-
 legen

Dat aēde ver-
 anderingē vā
 Hermāno ge-
 daen veel
 machts leyt.

legen is/ten op sien bande saeck selve/ tannen sien
 int verhael van de Bekentenisse Hermāni vande
 Rechtvaerdichmakinge inden Hage gedaen/ fol.
 211. alwaer hy tusschen dese woorden des textes/
 (Dat eenich menschelick vverck deel mach hebben
 inde gerechticheyt die voor God gelt,) dese navol-
 gēde woorden op dē cant inboecht (voor soo veel
 tseluige door tgebodt sōnder den geest Christi ge-
 schiet.) Waer mede hy sijn vorzige woordē (eenich
 menschelick vverck) die generalick alle wercken
 wtslypten (gelijc t behoort) vervalscht en̄ geheer-
 lick omstoot/ en̄ voorts de gantsche Bekentenisse
 indē gront onsyber maect/ ja in haer selven strij-
 dich: wāt sulck een byboechsel merckelick strijt te-
 gen tgene inde Bekentenisse volcht/ en̄ met name
 tegen dese woorden/ Maer alleen de gehoorfaem-
 heyt des lijdens end' steruens ons Heeren Iesu Chri-
 sti: welke gehoorfaehēyt end' voldoeninge Chri-
 sti immers geene werckē / hoedanich die zijn/ w
 den geloove oft sonder geloove / in rekeninge tot
 Rechtvaerdichmakinge neffens haer lijden can:
 maer de eere coemt haer syber alleene toe. Voor-
 waer/ indiē Hermānus indē Synodo 1586. dese
 clausule daer by geboecht hadde / ofte verclaert
 sulck sijn bedect verstat te wesen/ (gelijck sommigē
 indē Synodo met recht voor bedroch vreesdē)
 ontwijfelick/ noch de mannen / die doe met hem
 handelden / en̄ sijn Bekentenisse mede ondertee-
 kendē/ noch de Synodus en soudē dese sijne Belij-
 denisse niet voor goet aengenomē hebben. Wat is
 dit ander als met God en̄ alle menschē gespottet:
 ende wat is doch van sulcke luden te houdē / die
 geen conscientie maken den menschen soo leelick
 te bedriegē / ende hant end' mtout veyl dragen/ dat
 sy geen dinc̄ soo en seggen / of soo vast verclaren/
 of sy vinden naderhāt middel om tselve dus end'
 soo na

Hermannus
 vervalst sijn
 eygen Beken-
 tenisse.

Siet boven
 pag. 94.

Nota: wat eē
 valscheyt Her-
 manni!

Siet vā sou-
 danige lypdē
 bouē pag. 27.
 Siet oock
 pag. 58.

soo na haren sin te veranderen: gelijk dan oock
 inde Censure op t'punt vande volmaecte gehoors-
 samheyt hem tselve aengewesen is/ fol. 248. a. b.
 in sijn Bekentenisse an^o. 86. inden Dage gedaen. Boven pagi.
 Boven dien is noch te bemercken / dat de voorsz 99.
 bekentenisse vande Rechtvaerdichmakinge niet
 troutwelick en is na gedrukt: Want op't eynde
 stracy na t'voorsz byvoechsel volcht / Of dat oock
 de vruchten der vvedergeboorte de oorspronck der
 salicheyt, oft der gerechticheyt selfs zijn. Maer in-
 de Bekentenisse van Hermanno inden Dage ge-
 schreven en geteekent/ staet aldus: De oorspronck
 der salicheyt ofte der gerechticheyt, ofte die ge-
 rechticheyt selves zijn. Hier heeft hy wtgelaten /
 dat de vruchten der wedergeboorte de gerech-
 ticheyt self niet en sijn: overmits dit was tegen
 sijn opinie recht te voort verhaelt / Dat/ name-
 lick / de wercken die door den Geest Christi ge-
 schieden/ (welcke niet anders zijn dan vruchten
 der wedergeboorte) deel hebbē inde gerechticheyt
 die vooz God gelt. Want hebbense deel daer inne/
 soo zijns/ immers eens deels/ de gerechticheyt sel-
 ve / t'welcke strijdt tegen de bovengemelde woorz-
 den sijner Bekentenisse: Daeromme het hem best
 gedocht heeft deselve door te doen / ende alleen te
 setten dat de vruchtē der wedergeboorte den oorz-
 spronck der salicheyt oft der gerechticheyt selve
 niet en zijn. Ende dit heeft hy goet te seggen/ ende
 eventwel den gront der Papisten te behoudē / aen-
 gesien deselve mede bekennen/ dat het beginsel der
 Rechtvaerdichmakinge te nemen is van Gods
 genade ons voozcomende door Jesum Christum.

Boven is verhaelt / dat Hermannus inde 97. pagi 98.
 Antwoorde sijner geschreueue Verclaringe dese Hermannus
 woordē heeft: Ende alsoo ghy't groot acht den Ca- verandert sijn
 techismum logen te straffen: Soo siet oft niet meer- vvoordē met
dewelcke hy

noteerde sich
af te scheidē
van onse
Kercke;

der ende grooter sonde is, dat de Catechismus tegeti-
de vvaerheyt strijdende, in dit deel noch beschermt
vvort, ende geachtet voor een leere uvver Kercke:
vvelcke leere is tegen de leere Christi ende der Apo-
stolischer Kercke. **Maer in dit gedrukte Boeck**
heeft hy die woordē / (geachtet voor een leere uvver
Kercke) **verandert / ende gestelt** / Endē voor een
leere der Kercke vvort geacht, fol. 240. b. berou-
hebbende (soo't schijnt) dat hy sich soo bloot heeft
gegebe int verwerpē vande gereformeerde Kerk-
ke / daer hy hem nochtans wtgeeft voor een Pre-
dicant derselve / ende onder dien titel gagie treckt.
Maer al waer't schoon dat hy de voorsz. woorden
niet gebuyct hadde: soo verclaert hy doch ge-
noech hem af te scheidē vande gemeene Kerk-
ken / dewijle hy den Catechismū derselven opent-
lick verwerpt.

Hermanus
laet achter
tgene hy ge-
schreue had-
de van te re-
tracteren,

Inde 99. Antwoorde hadde hy gesept: VVat
in sijn Boeck bevondē vvorde dat tegens de heylige
Schrift oft tegen syne Bekentenissen inden Hage ge-
daen, strijdich vvare: t'selue te houden voor gere-
tracteert. **Dit heeft hem de Censure op't stuck**
vande Volmaecte gehoorsaemheyt voorgehou-
den (fol. 251. a.) hem toonende / dat sijn verclarin-
ge op dit punt niet alleen tegen de H. Schrift /
maer oock tegens sijn Bekentnisse daer over in-
den Hage gedaen regelrecht is strijdende. **Hi-**
 heeft Hermanus dese woorden achtergelaten in
dit wtgegeven boeck: t'welcke of het wt schaem-
te ende wt quader conscientie / of om andere re-
denen gijeschiet is / mach hy weten: **Altijts ware**
het hem geen schande / sulcke woorden vij wt te
drucken / als hy-se in goeder conscientie wilde
naer comen: gelijk't hem nu geen cere en is /
datse van hem weder wtgeschrappt zijn / na dat hy
claerlick overtuycht is / soo weynich hy sijn voorsz.
gaende

gaende Bekentenissen / als byde H. Schysfure
getrouwelick te blijven.

In syn geschreven Verclaringe Antw. 103. seyt
hy / Dat Gods eeuwige voornemen en voororde-
ninge niet anders gevveest is, als alle menschen tot
sijns selfs nature deelachtich te vworden te verordi-
neren, ende **Antwoort 120.** Dat alle mensche daer
toe sijn voorordineert, dat zy Goddelickes geslachte,
dat is, dat sy des Goddelicken ofte geestelicken
vvesens in Christo souden zijn, end' daerinne God-
delicker nature deelachtich souden vverden, 2. Pet. 1.
Op welke twee passagien de Censure gaet hier
boven verhaelt int punt vande Predestinatie. pagi. 103.
Maer Hermannus en heeft geen van beyde die
passagien in sijn gedrukt boeck geheel gelaten:
Want dat woordhe alle laet hy achter / int welcke
de knoop vande materie gelegen is: ende ver-
geet noch meer andere sijne woorden te stellen / die
van gewichte zijn / ende om de plaetse te vul-
len / set hy by wisselinge aldaer dese navolgende
woorden / fol. 283. a. Nadenmael dit God aldus
dan belieft heeft: te vveten, dat hy niemant door
des VVets vvercken vvil rechtveerdich, vroom, of
salich maken, dan alleen in Christo: VVie van ons
allen, &c. Welcke materie met t'gene aldaer ge-
handelt wort gants geen gelijckenisse heeft / ende
sluyt niet op het propoost vande Predestinatie
voorz.

Voorder salmen inde geschreven Verclaringe
Hermanns dese woorden vinden / Antw. 126. Dit
is mede vvel inde VVet geschiedt: Die hebben mede
vvel vercondicht dat door Christum de sonde sou-
de vvech genomé vworden. Soude daer vvt dan vol-
gen moeten, dat se de menschen inden name Christi
tot verghiffenisse van sonden getroost hebben? Dit
heeft de Censure als niet schryftmaticch gestraft: so pagi. 103.

M ij boven

boven aengewesen is. Maer Hermannus heeft de voorsz woorden fol. 209. b. mede verandert.

Blaeuwe ver-
antwoordin-
ge Hermann
vā sijn gelij-
kenisse vant
groene lap-
ken.

Inde 40. Antwoorde/ fol. 71. b. schrijft hy aldus in dit sijn nieuwe boeck. Ende dat ghy mede verhaelt, dat ick de Schrift by een groen lapken soude vergelijken, &c. Hier op suldy vveten: hoeveel sulcx van my in sulcker forma (gelijck fol. 130. aen d'eerste syde mijns boecx moecht lesen) niet geschiet is, gelijck ghy spottelicken sulcx duydet: Soo begeere ick nochtans van v, dat ghy leset v'gene Petrus Dathenus: inde voorrede van't Nederlantfche Psalmbboek van desen is schrijuende. My vervvondert, dat ghy sulcx noyt vvederfproken hebt. Dese woorden heeft Hermannus van nieuws achter de voorsz Antwoorde aen geclaruyt. Hadde hy-se in sijn eerste coppe gestelt/ men soude hē op het voorsz gewende exempel Datheni geantwoort hebben. Boven is verhaelt in wat voegen hy bestrast is geworden/ van dat hy de Schrifture ende onderwijfinge wt de Schrift vergelijct hy een groen lapken: te weten / obernits hy leert / Gelijck men het seere ooch / ofte het cranck gesicht met een groen lapken behanght / twelcke daer na / als t'gesicht genoegh gesterct ende d'ooge gebetert is / wech gedaen wort: Dat men alsoo de Schrifture ende hare onderwijfinge voor een tijt lanck moet gebuycken / tot dat God inde claerheyt sijns geestes sich den mensche openbaert / ende alsdan is de dienst des Letters wt / ende men behoeft de Schrifture niet meer. Maer de gelijkenisse van t'groene zijde doeycken voor de oogen/ wort van Chyphostomo gebuyct / ende indē brief voor het Psalmbboek aengetogen / tot geen ander eynde/ dan om te verclaren / (gelijck de woorden selve aldaer mede brengen) dat de ooge des gemoets verquict end' in lijdtfamicheyt gesterct vvort,

pagi. 87.

als de

als de mensche in sijn vvedervveerdicheyt David
 (die als gout inden vyere des cruyces is beproeft en
 geloutert gevveeft) hem voor oogen stelt: **Is daer**
omme een groote ongelijckheyt tusschen beyde
dese applicatien ofte toepgingen der voorz. ge-
lijckenisse / ende can Hermannus sijn sake met dit
exempel gants niet goet maken: Veel meer sal
soodanige bygelapte blaetwe verantwoordinge
tot een exempel dienen / wat vande reste der by-
voechselen / die hier en daer vele zyn / te verwach-
tē is: Gelijck oock tot de bovengemelde weynige
passagien / wt sijn Boeck aengetrocken / genoeg-
saem af te nemen is / watmē van t'geheele Boeck
te gevoelen heeft.

Alles te samen gelept ende ingesien / blyckt niet
 anders / dan dat Herm^{us}. by sijn oude valsche opi-
 nien noch volhardet: waer vā selfs den eerste op-
 slach des voorz. Boeck een groot bedenckē geest /
 alsoo onder den Titel desselven gedrukt staet een
 figure van de Sonne / met desen woorden / Als de
 Son hem laet blyckē, soo moet het Maenlicht vvijs-
 ken, genoegh overeencomende met de figuren en-
 de dewijsen gestelt voor sijn eerste Boeck: Ende
 valt terstont hier door met recht het achterdenck-
 ken op hem / Dat in dit sijn schryven sijn voornē-
 men is / niet dat hy sich met de leere der gerefor-
 meerden Kercken gelijkformich verclare / maer
 dat hy een andere leere aen den dach bzenge / die
 (na sijn meeninge) de gemeene leere der Kercken
 soo verre te boven sal gaen / als de Sonne claerder
 is dan de Mane: ende die deselve door haren hel-
 leren schijn verdupsteren sal. Daertegens wy
 vertrouwen / dat die goede God / de Vader der
 lichten / die in desen laetsten tijden t'licht sijner
 Goddelicker waerheyt in dese Landē heeft doen
 opgaen door de supbere predicatie sijns hepligen

Dat Herman-
 nus onboet-
 veerdich vol-
 hert in sijn
 quade leere.

Siet boven
 pagi. 37.

Euangelij / tselve onder ons genabelick niet al-
 leen booz den onderganck sal bewaren / maer
 oock hoe langer hoe meer by velen bekend sal ma-
 ken / tot confusie ende beschaaemtheit vā alle soo-
 danige stropders der duyternissen des mensche-
 licken sotten verstants. Gelyck oock de Kercken
 booz al de werelt onschuldich wesen sullen / wan-
 neer sy de valsche opinien Hermanni met open-
 bare schriften comen te wederleggen. De Heere
 verleenē dat hy noch ten laetsten hem bedencken-
 de / ende in Gods bresse ober leggende tgene in dit
 Boekken na der waerheyt verhaelt is / van sijne
 doolwegen afftant doe / ende de groote argernisse
 by hem de Kercke Christi gegeven met oprechtter
 bekentenisse end' voldoeninge wechneme / tot
 sijns selfs salicheyt ende blyschap al-
 ler vromer Christenen /
 Amen.

Erraten.

- pagi. 20. lin. 9. leest, predicatie.
pagi. 31. lin. 9. na de woorden / tot bekentenisse van
selve. leest, **S**elijck boven pagi. 27. verhaelt is.
pagi. 50. lin. II. leest, verspreiden.
pagi. 60. lin. 31. leest, aantreckinge.
pagi. 101. lin. I. leest, Rom. 9. vs. 10/ 11/ 12/ etc.
pagi. 110. lin. 5. leest, de luf de selfs te zjn.
pagi. 160; lin. 36; leest, unpertinenten.